T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BAŞDERE HAVZASI KIRSALININ KALKINMA POTANSİYELLERİ

İsmail Hakkı SEZGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA
ANABİLİM DALI
Konya, 2007

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BAŞDERE HAVZASI KIRSALININ KALKINMA POTANSİYELLERİ

İsmail Hakkı SEZGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

Bu tez 09 / 04 / 2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

.....	.....
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ	Yrd. Doç. Dr. Rahmi ERDEM
(Danışman)	(Üye)

.....
Yrd. Doç. Dr. Ümmügülsüm TER
(Üye)

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BAŞDERE HAVZASI KIRSALININ KALKINMA POTANSİYELLERİ

İsmail Hakkı SEZGİN

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
2007, 162 sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
Yrd. Doç. Dr. Rahmi ERDEM
Yrd. Doç. Dr. Ümmügülsüm TER

Ülkemiz kırsal alanlarında fiziki, sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlar yaşanmakta, ilgisiz kalındığı sürece de bu sorunlar kentlere yansıyarak kentsel sorunları tetiklemektedir. Kırsal yerleşmelerin sorunlarının çözülmesi, kentlerdeki sorunların da büyük ölçüde aşılması anlamına gelmektedir. Bu da kırsal alanların sorunlarının ve potansiyellerinin ortaya konulması, elde edilen bulgular ışığında kırsal kalkınma projelerinin hazırlanmasıyla mümkün olacaktır.

Ülkemizde kırsal kalkınma konusunda Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana toprak ve tapuya ilişkin girişimler sergilenmiş, istihdam ve yerleşme düzeninden kaynaklanan sorunları çözmeye yönelik politikalar izlenmiş ancak hem politikaların hem de kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliği sağlanamamıştır. Gelişmiş ülkelerde ise kırsal alanların ve kırsal kalkınmanın önemi uzun yıllar önce anlaşılmış ve bu yönde birçok çalışma yapılmıştır. AB ülkelerinde çevre duyarlı sürdürülebilir kırsal

kalkınma politika ve araçları geliştirilmekte, bu çalışmaları finanse edecek fonlar oluşturulmaktadır. Ülkemizde de AB uyum sürecinde, AB politikalarına uygun kırsal kalkınma araçları geliştirerek birçok AB hibe programından ve Dünya Bankasından yararlanmak mümkün olacaktır.

"Başdere Havzası Kırsalının Kalkınma Potansiyelleri" konulu bu tez çalışması Sarıveliler ilçesi ve Sarıveliler'e bağlı bir kasaba ile 13 köyü kapsayan, Başdere Havzası olarak tanımlanan alandaki soyo-ekonomik ve fiziki sorunlar, bölge dışına göç vermesindeki etkenler, tarım, hayvancılık ve turizm gibi kalkınma potansiyelleri yerinde yapılan anket, mülakat ve gözlemlerle çok yönlü olarak ele alınmıştır.

Başdere Havzası'nda tarım ve hayvancılık yatırımları yanı sıra tarıma dayalı kırsal sanayi ve kırsal turizm gibi AB kırsal kalkınma araçları arasında da yer alan çevre duyarlı, sürdürülebilir güncel yaklaşımların gerekliliği izlenmiştir. Elde edilen veriler ışığında Başdere Havzası'ndaki doğal kaynakların, tarihi mirasın korunması, göçün önlenmesi, bölgedeki sosyo-ekonomik ve fiziki refah seviyesinin yükseltilmesi için havzadaki kırsal kalkınma potansiyelleri AB kırsal kalkınma araçları çerçevesinde sorgulanmaya çalışılıp, söz konusu potansiyeller ve sorunlar SWOT Analizi tekniğiyle doğrulanmış, Başdere Havzası'nda kırsal kalkınmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Alan, Kırsal Kalkınma, Kırsal Kalkınma Potansiyeli, Başdere Havzası

ABSTRACT

MS Thesis

DEVELOPMENT POTENTİALS OF BAŞDERE RİVER BASİN RURAL AREA

İsmail Hakkı SEZGİN

Selçuk University
Graduate School of Natural and Applied Science
Department of City and Regional Planning

Supervisor: Ass. Prof. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
2007, 162 page

Jury: Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
Yrd. Doç. Dr. Rahmi ERDEM
Yrd. Doç. Dr. Ümmügülsüm TER

The rural areas of our country have physical, socio-cultural and economic problems and as long as these problems are not taken into consideration they trigger urban issues as well. Resolving the problems of rural residentials means a progress in overcoming the problems of cities. This will be possible by displaying the rural areas' problems and potentials and preparing rural development projects with the findings.

In our country, from the earlier times of Republic, attempts have been made about land and deed, policies have been produced in order to solve the problems about employment and settlement regulations but niether the policies nor rural development has been sustainable. The importance of rural areas and rural

development have been understood long ago in developed countries and a lot of work has been done since then. In the European Union countries, sustainable rural development policies and tools which are sensitive to environment are being developed and funds to finance this action are being formed. During the process of accordance to the EU, our country will have the chance to develop rural development tools favorable with the EU's policies and benefit from a lot of EU's and World Bank's donation programs.

This thesis titled "The Rural Başdere Basin's Development Potentials" has been discussed versatile with survey, interview and observations on socio-economic and physical problems, reasons of outer immigration, development potentials such as aggriculture, breeding and tourism in the Başdere Basin composed of a town and 13 villages in the Sarıveliler District.

Together with aggricultural and breeding investments, the need of sustainable up to date approaches sensitive to environment within European Union's rural development instruments such as rural industry and rural tourism in Başdere Basin has been observed. In light of the gained data, the Basin's rural development potentials and problems have been questioned and confirmed with SWOT Analysis thecniques to conserve historical culture and natural resources, prevent immigration, promote socio-economic and physical living level in the EU rural development instruments framework and suggestions for rural development in Başdere Basin have been made.

Key Words: Rural Area, Rural Development, Rural Development Potential, Başdere River Basin

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda beni yönlendiren, yardımlarını esirgemeden destekleyen Sayın Hocam ve Danışmanım Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Çiftçi'ye, hayatımın her anında benden sevgilerini, desteklerini eksik etmeyen Aileme ve Sevgili Eşim Pınar'a şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca yüksek lisans çalışmamın başından beri desteklerini esirgemeyen değerli büyüğüm Hayri Samur Beyefendiye ve bu tez çalışmamda emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

İsmail Hakkı SEZGİN

Konya, 2007

İÇİNDEKİLER.....SAYFA NO

ÖZET iii

ABSTRACT v

ÖNSÖZ..... vii

İÇİNDEKİLER..... viii

ÇİZELGELER LİSTESİ..... xi

ŞEKİLLER LİSTESİ..... xii

KISALTMALAR xv

BÖLÜM 1: GİRİŞ.....1

1.1. Çalışmanın Amacı 3

1.2. Çalışmanın Kapsamı 3

1.3. Çalışmanın Materyali Ve Yöntemi 4

BÖLÜM 2: KIRSAL ALAN VE KIRSAL KALKINMA 6

2.1. Kavramlar Ve Tanımlar 6

2.1.1. Kırsal alan 6

2.1.2. Kırsal kalkınma 7

2.2. Türkiye'de Kırsal Alanların Genel Yapısı Ve Sorunları 10

2.2.1. Kırsal alanda demografik yapı ve sorunlar 10

2.2.2. Kırsal alanda yerleşim, altyapı ve sorunlar.....13

2.2.3. Kırsal alanda ekonomik yapı ve sorunlar 14

2.3. Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Yaklaşımları 18

2.3.1. Planlı dönem öncesi politikalar ve uygulamalar 19

2.3.2. Planlı dönem sonrası politikalar ve uygulamalar 20

2.3.3. Türkiye'deki kırsal kalkınma ile ilgili temel yaklaşımlar.....24

2.3.3.1. Mülkiyet dönüşümü ile ilgili yaklaşımlar 24

2.3.3.2. Özel yönetimsel yaklaşımlar 24
2.3.3.3. Tarımsal alandaki işsizliğe karşı istihdam yaklaşımları 25
2.3.3.4. Yerleşme düzeni sorunlarına çözüm yaklaşımları....25

2.4. AB'de Kırsal Kalkınma Ve AB Uyum Sürecinde Türkiye 30
2.4.1. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde kırsal kalkınma 30
2.4.1.1. AB kırsal kalkınma ve SAPARD programları 35
2.4.2. AB bölgesel kalkınma araçlarından kırsal turizm 37
2.4.3. AB bölgesel kalkınma araçları açısından kırsal sanayi 40
2.4.4. AB uyum sürecinde Türkiye'nin çalışmaları 42
2.4.4.1. Türkiye Düzey 2 bölgeleri kalkınma programı 43
2.4.4.2. Tarım reformu uygulama projesi....47
2.4.4.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve SRAP....49

BÖLÜM 3: BAŞDERE HAVZASI KIRSALININ KALKINMA POTANSİYELLERİ52

3.1. Çalışma Alanı Başdere Havzası'nın Tanımlanması....52
3.1.1. Coğrafi konum 52
3.1.2. Bölgenin tarihçesi....54
3.1.3. İklim ve bitki örtüsü 55
3.1.4. İdari yapı....57
3.1.5. Demografik yapı....58
3.1.6. Ekonomik yapı 61
3.1.7. Sosyal ve teknik altyapı....67
3.1.8. Doğal güzellikler ve tarihi değerler....73
3.1.9. Havzadaki kamu yatırım ve destekleri 78

3.2. Başdere Havzası Saha Araştırma Bulguları....84
3.2.1. Demografik yapı....84
3.2.2. Ekonomik yapı 87
3.2.3. Sosyo-kültürel yapı....98
3.2.4. Göç durumu....103
3.2.5. Hizmet merkezleri 107

3.2.8. Yerel halkın projelere bakışı ve katılımı 110
3.2.9. Tez çalışmasına ilişkin halkın yorumu 111

3.3. SWOT Analizi 112
3.3.1. Güçlü yönler 113
3.3.2. Zayıf yönler 114
3.3.3. Fırsatlar 117
3.3.4. Tehditler 119

BÖLÜM 4: DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 121

KAYNAKLAR 127

EKLER 132

EK 1: Başdere Havzası Coğrafi Konumu…… **132**
EK 2: Başdere Havzası Nüfus Yapısı ……..…….. **133**
EK 3: Başdere Havzası Tarihi Değerleri Ve Doğal Güzellikleri……..…….. **134**
EK 4: Saha Araştırması Öncesi Proje Tanıtım Formu…….… **135**
EK 5: Başdere Havzası'nda Uygulanan Anket Föyü……...… **137**
EK 6: Başdere Havzası Geneli İçin Anket Sonuçları……..…. **138**

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 2.1. Ülkemizde 1980-2004 Yıllarında İstihdamın Sektörel Dağılımı.....17
Çizelge 2.2. 2004 Yılı Türkiye, Kır, Kent İstihdam ve İşsizlik Değerleri.....18
Çizelge 3.1. Meteorolojik Veriler Uzun Yıllar Ortalaması.....55
Çizelge 3.2. Başdere Havzası Yerleşimleri Nüfus Büyüklükleri. 59
Çizelge 3.3. Başdere Havzası ve Türkiye Geneli Nüfusun Yaş Dağılımı. 60
Çizelge 3.4. İstatistiki Bölge Birimlerinden Batı Anadolu'nun Göç Durumu. 61
Çizelge 3.5. Karaman İlinin Aldığı, Verdiği, Net Göç Ve Net Göç Hızı. 61
Çizelge 3.6. Başdere Havzası Arazi Varlığı ve Dağılımı 63
Çizelge 3.7. Başdere Havzası'nda İşlenen Tarım Arazilerinin Dağılımları 64
Çizelge 3.8. Başdere Havzası'nda Tarım Arazilerinin Sulama Durumu.....64
Çizelge 3.9. Havza Geneli ve Yerleşim Birimleri Bazında Tarımsal Veriler.....65
Çizelge 3.10. Havza Geneli ve Yerleşim Birimleri Bazında Hayvansal Varlıklar 66
Çizelge 3.11. Başdere Havzası'ndaki İlk Öğretim Okulları Öğrenci Sayıları.....67
Çizelge 3.12. Başdere Havzası'ndaki Orta Öğretim Okulları Öğrenci Sayıları 68
Çizelge 3.13. Havzada Yerleşmelerin İlçe ve Kasaba Merkezine Mesafeleri.....71
Çizelge 3.14. Başdere Havzası ile Çevre İl ve İlçeler Arasındaki Otobüs Seferleri ..72
Çizelge 3.15. Sarıveliler Gölet Projesine İlişkin Veriler 78
Çizelge 3.16. 2003-2005 Yılları Arası Dumlugöze Kardelen Üretim Değerleri 80
Çizelge 3.17. Ankete Katılanların Yaş Aralıkları 84
Çizelge 3.18. Ailedeki Kişi Sayısı Dağılımları.....85
Çizelge 3.19. Aynı Evde Yaşayıp Çalışan Sayıları 86
Çizelge 3.20. Ankete Katılanların Meslekleri.....87
Çizelge 3.21. Ankete Katılanlardan Çiftçilikle Uğraşanların Oranları 88
Çizelge 3.22. Çiftçilikle Uğraşanlar 89
Çizelge 3.23. Ankete Katılanların Ort. Gelirleri 90
Çizelge 3.24. Yerleşim Birimleri Bazında Ankete Katılanların Gelir Durumları.....90
Çizelge 3.25. Elektrikli Ev Eşyası Sahipliliği.....91
Çizelge 3.26. Araç Sahipliliği 92
Çizelge 3.27. Yapı Cinsi Dağılımları 99
Çizelge 3.28. Ankete Katılanların Konut Memnuniyeti.....99

Çizelge 3.29. Ankete Katılanların Boş Zaman Değerlendirme Yolları.....100
Çizelge 3.30. Havza Geneli Göç Durumu 103
Çizelge 3.31. Havza Dışına Göç Etmiş Yakını Olanların Oranları.....105
Çizelge 3.32. Havza Dışına Göç Edenlerin Göç Etme Nedenleri.....105
Çizelge 3.33. Yerleşim Birimleri Bazında Göç Etmek İsteyenlerin Oranları.....106
Çizelge 3.34. Yerleşmeler Bazında, Göç Etmek İsteyenlerin Gerekçeleri.....106
Çizelge 3.35. Ankete Katılanların Göç Etme İsteme Nedenleri 106
Çizelge 3.36. Göç Etmek İsteyenlerin Gelir Durumları 107
Çizelge 3.37. Yerleşmeler Bazında Hizmet Merkezlerine Gidiş Geliş Oranları 108
Çizelge 3.38. Kalkınma İçin Potansiyel Görülen En Önemli Sektörlerin Dağılımı ..96
Çizelge 3.39. Meyvecilik, Arıcılık ve Hayvancılıkla Uğraşanların Oranları 92
Çizelge 3.40. Ankete Katılanların Meyve Üretim Değerleri 93
Çizelge 3.41. Çiftçilerin Gelir Durumu ile Faaliyet İlişkileri.....93
Çizelge 3.42. Bölgede Turiste Rastlayanların Sayıları.....98
Çizelge 3.43. Başlıca Tarımsal Sorunların Ağırlıkları 94
Çizelge 3.44. Yerleşmelerde Tarımsal Desteklerden Yararlanma Oranları 95
Çizelge 3.45. Havzada En Önemli Sorunların Ağırlıkları 101
Çizelge 3.46. Yerleşim Birimleri Bazında En Önemli Sorunların Dağılımları 102
Çizelge 3.47. Projelere Katılımcılık Durumları 110
Çizelge 3.48. Çiftçilerin Projelere Katılımcılığı 110
Çizelge 3.49. Tez Çalışmasına Yönelik Görüşler 111
Çizelge 3.50. Çalışmaya Yönelik Olumsuz Düşünenlerin Eğitim Durumları 112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Ülkemizde Kent ve Kır Nüfusu Artışı. 11
Şekil 2.2. 2000 Yılında Ülkelerin Kırsal Nüfus / Toplam Nüfus Oranları.....12
Şekil 2.3. 2000 Yılında Ülkelerin Tarımda Çalışan İşgücü Oranları 16
Şekil 2.4. Ülkemizde 2004 Yılı İstihdamın Sektörel Dağılımı 17
Şekil 3.1. Başdere Havzası'nın Konumu 52
Şekil 3.2. Başdere Havzası'nın Konumu ve Akarsularla Olan İlişkisi.....53
Şekil 3.3. Başdere Havzası'ndaki Akarsular ve Yerleşmeler 54

Şekil 3.4. Başdere Havzası'nda Sarıveliler'den Kış Manzarası.....56
Şekil 3.5. Işıklı Köyü – Günder Köyü Arası Ormanlık Alan.....56
Şekil 3.6. Sarıveliler'in Kuzeyinde Çevlik Yaylası 57
Şekil 3.7. Başdere Havzası'nda İdari Yapı 58
Şekil 3.8. Başdere Havzası Yerleşimleri Nüfus Büyüklükleri.....59
Şekil 3.9. Sarıveliler İlçesinin K.Batısında Arıkarası Mevkiinde Kiraz Bahçeleri....62
Şekil 3.10. Başdere Havzası Arazi Varlığı Dağılımı.....63
Şekil 3.11. Başdere Havzası'nda İşlenen Tarım Arazilerinin Dağılımı 64
Şekil 3.12. Göktepe Kasabasında 2005 Yılı Ceviz Festivalinden Bir Görüntü 69
Şekil 3.13. Başdere Havzası'nda Sarıveliler Yerleşme Dokusu. 70
Şekil 3.14. Halihazır Harita Üzerine İşlenmiş Sarıveliler Yerleşme Dokusu.....70
Şekil 3.15. Sarıveliler'in Kuzeyinde Yeşildirek Mağarası 74
Şekil 3.16. Göktepe Kasabasında Köristan Mevkii'nde Ormanlık Alan.....74
Şekil 3.17. Başdere Havzası'nda Sarıveliler'in Kuzeyinde Delikli Kaya 75
Şekil 3.18. Sarıveliler Tepe Mevkii'nde Tarihi Kilise Kalıntıları.....76
Şekil 3.19. Uğurlu Köyü Doğusunda Uğurlu Köristanı 76
Şekil 3.20. Göktepe Köristanı 77
Şekil 3.21. Göktepe Kasabasında Asar Mevkii.....77
Şekil 3.22. Sarıveliler Gölet Proje Alanı 79
Şekil 3.23. Göktepe Kasabasında Yatılı İlköğretim Bölge Okulu İnşaatı. 79
Şekil 3.24. Dumlugöze Köyünde Kardelen Üretimi 81
Şekil 3.25. Ankete Katılanların Yaş Aralıkları 85
Şekil 3.26. Ailedeki Kişi Sayısı Dağılımları.....86
Şekil 3.27. Aynı Evde Yaşayıp Çalışan Sayıları.....86
Şekil 3.28. Ankete Katılanların Meslekleri.....88
Şekil 3.29. Çiftçilikle Uğraşanlar.....89
Şekil 3.30. Ankete Katılanların Ort. Gelirleri.....90
Şekil 3.31. Elektrikli Ev Eşyası Sahipliliği.....91
Şekil 3.32. Araç Sahipliliği 92
Şekil 3.33. Yapı Cinsi Dağılımları 99
Şekil 3.34. Ankete Katılanların Konut Memnuniyeti.....100
Şekil 3.35. Ankete Katılanların Boş Zaman Değerlendirme Yolları.....100

Şekil 3.36. Havza Geneli Göç Durumu 103
Şekil 3.37. Başdere Havzası'ndan Verilen Göçün İllere Göre Dağılımı 104
Şekil 3.38. Başdere Havzası'nın Göç Verdiği Yerler 104
Şekil 3.39. Göç Etmek İsteyenlerin Gelir Durumları 107
Şekil 3.40. Havza Genelinde Hizmet Merkezleri Gidiş Geliş Yoğunlukları 108
Şekil 3.41. Başdere Havzası Hizmet Merkezleri Etki Alanları 109
Şekil 3.42. Havzada Kalkınma İçin Öncelik Verilmesi Gerekli Görülen Sektörler... 97
Şekil 3.43. Çiftçilerin Gelir Durumu ile Faaliyet İlişkileri 94
Şekil 3.44. Çiftçilerin Ürünlerini Pazarlama Şekilleri 96
Şekil 3.45. Bölgede Turiste Rastlama Oranları 98
Şekil 3.46. Başlıca Tarımsal Sorunların Ağırlıkları 95
Şekil 3.47. Havzada En Önemli Sorunların Ağırlıkları 101
Şekil 3.48. Havzada En Önemli Sorunların Ağırlıkları 102
Şekil 3.49. Projelere Katılımcılık Durumları 110
Şekil 3.50. Projelere Çiftçilerin Katılımcılığı 111
Şekil 3.51. Tez Çalışmasına Yönelik Görüşler 112

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

APS: Acele Posta Servisi

BYKP: Beş Yıllık Kalkınma Planı

DAP: Doğu Anadolu Projesi

DGD: Doğrudan Gelir Desteği

DHKD: Doğal Hayatı Koruma Derneği

DOKAP: Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

DSİ: Devlet Su İşleri

EAGGF: (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund) Avrupa Tarımsal Garanti ve Yön Verme Fonu

ERDF: (European Regional Development Fund) Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu

ESF: (European Social Fund) Avrupa (Sosyal) Yapısal Fonu

GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi

GİS: (Geografik İnformation Siystem) Coğrafi Bilgi Sistemi

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

IFAD: (International Fund Agricultural Development) Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu

İKV: İktisadi Kalkınma Vakfı

KBKYP: Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı

KKD: Kırsal Kalkınma Desteği

KKP: Kırsal Kalkınma Projesi

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme

KÖY: Kalkınmada Öncelikli Yöreler

MEDAŞ: Meram Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi

MFİB: Merkezi Finans ve İhale Birimi

NUTS: (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması

OECD: (Organisation for Economic Co-operation and Development) Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

OTP: Ortak Tarım Politikası

PTT: Posta Telefon Telgraf

SAPARD: (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) Tarımsal ve Kırsal Kalkınma için Özel Eylem Programı

SRAP: Sosyal Riski Azaltma Projesi

SSK: Sosyal Sigortalar Kurumu

SWOT: (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler

SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

TKB: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

TÜİK: Türk İstatistik Kurumu

UNIDO: (Unıted Natıons Industrıal Development Organızatıon) Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü

WTO: (World Trade Organization) Dünya Ticaret Örgütü

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Hem kırsal alanlarda hem de kentsel alanlarda sorunlardan uzak yaşamak bütün insanlığın ortak emelidir. Ancak planlamadan uzak, programsız hareket etmek, insanlığı bu emele ulaşmaktan hep uzak bırakmıştır. Elbette sorunların minimize edildiği hem kırsal hem de kentsel alanlar yok değildir. Ancak dünyada ve ülkemizde genele bakıldığında, hem kırsal alanlarda hem de kentsel alanlarda birbirinin sebebi ve sonucu niteliğinde birçok sorun yaşana gelmektedir.

Kentsel alandaki gecekondulaşma ve çarpık kentleşme, kayıt dışı ekonominin büyümesi, çeşitli enformel sektörlerin ortaya çıkması gibi sosyo-ekonomik ve fiziki sorunlara çözüm bulmak oldukça zor ve bir o kadar da maliyetlidir. Kentlerdeki bu sorunların yaşanmasında, şüphesiz ki kent yaşamını bilmeyen, kentsel yaşama adapte olamayan, kırsal alandan kopup gelmiş kırsal göçmenlerin rolü büyüktür (DPT 2006a).

Bu noktada kırsal kalkınma çalışmaları ve projeleri devreye girmekte, sorunların baştan bertaraf edilmesi, hem kırsal hem de kentsel halkın refah seviyesinin yükseltilmesi için önem arz etmektedir.

Kırsal kalkınma çabaları, başlangıçta tarımsal kalkınma eksenli olarak insanların gelir düzeyini artırma hedefine odaklanmışken, edinilen tecrübeler, kırsal alandaki altyapının iyileştirilmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşımın artırılması, doğal kaynakların ve çevresinin korunarak kullanılması gibi konuların bir bütün olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Son çeyrek yüzyılda hızlanan küreselleşme, dünyanın bir bütün olarak algılanması yaklaşımını beraberinde getirmiş ve bu algılamanın bir sonucu olarak dünyanın herhangi bir yerindeki çevresel, tarımsal ve kırsal sorunlar tüm dünyayı ilgilendirir olmuştur (DPT 2006a).

Özellikle yol, içme suyu, elektrik, iletişim araçları, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetlerinin ulaştırılamadığı veya yetersiz kaldığı kırsal alanlardan kentlere doğru yaşanan yoğun göç, kalkınmakta olan ülkeler için büyük tehditler

oluşturmuştur. Bugün, tüm dünya ülkelerinin kırsal alanlarını etkileyen nitelikli işgücünün ve gençlerin kırdan göçü, kırsal nüfusun yaşlanması, azalan kamu hizmetleri sunumu, sermaye kaybı gibi ortak sorunlar mevcuttur. Bu sebeple, kırsal kalkınmanın sağlanması için tüm ekonomik ve sosyal sektörlerin bir arada planlanmasını gerektiren ve merkezinde sürdürülebilir kalkınmanın yer aldığı bütüncül yaklaşımlar, kırsal kalkınma faaliyetlerine yön vermeye başlamıştır. Bu bakımdan, son yıllarda kırsal kalkınma uluslar üstü kuruluşlarca da hem akademik düzeyde hem de uygulamada bir hayli önemsenen bir konu olmaya başlamıştır (DPT 2006a).

İkinci Dünya Savaşından sonra hızlanan ve dünya ile eş zamanlı olarak ülkemizde başlanan kırsal kalkınma faaliyetleri ve deneyimleri hemen hemen yarım asırlık bir döneme karşılık gelmektedir. Bugün gelinen aşamada, ülkemizde kırsal yerleşmeler, kentsel yerleşmelerin gösterdiği toplumsal ve ekonomik kalkınma düzeyinin bir hayli gerisinde kalmıştır. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, istihdam, ulaştırma ve tarım gibi temel sektörlerde önemini koruyan sorunlar, kırsal kesimde yaşam kalitesinde beklenen iyileşmeyi engellemektedir. Son yıllarda tüm çalışmaların odağına oturan Avrupa Birliği (AB) uyum süreci de, kırsal kalkınmada AB perspektifini de içeren ulusal ve güncel bir politikanın ortaya konulmasını gerektirmektedir (DPT 2006a).

Çalışma alanı Başdere Havzası kırsalı da teknik altyapı, sağlık, eğitim, sosyo-kültürel yapı, tarımsal üretim ve istihdam gibi birçok alanda sorunlar yaşayan, dolayısıyla büyük kentlere göç veren yerleşim birimlerini barındırmaktadır. Anadolu'nun her yeri farklı güzelliklere sahiptir. Ancak her kırsal yerleşme, söz konusu sorunları aşmaya yarayacak kadar potansiyele sahip değildir. Başdere Havzası ise yaşaya geldiği kırsal sorunları aşabilecek, gerek coğrafi konumu gerekse tarım, hayvancılık, turizm gibi yerel dinamiklere sahip yerleşmelerden oluşmakta, yapılacak kırsal kalkınma çalışmalarına ihtiyaç duymaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Başdere Havzası, Orta Anadolu'nun Akdeniz'e yakın kesimlerinde, Toroslar'da Göksu Nehri'nin kaynakları üzerinde yer alan 1 ilçe, 1 kasaba ve 13 köyden oluşmaktadır. Ülke kırsal alanları genelinde yaşanan sosyo-ekonomik ve fiziki sorunlar burada da yaşanmaktadır. Başdere Havzası, yaşanan sorunlara rağmen, değerlendirildiği takdirde bu sorunları bertaraf edebilecek doğa, tarih, kültür, tarım ve turizm gibi önemli potansiyelleri de barındıran bir coğrafyada yer almaktadır.

Başdere havzası barındırdığı bu potansiyellerine rağmen bölge dışına göç vermekte, doğal kaynaklarını da kaybetme ve sahip olduğu potansiyellerden gerektiği ölçüde yararlanamama riski taşımaktadır. Bu da havzada çevre duyarlı kırsal kalkınma projelerinin hazırlanmasını ve uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Gerek AB'de gerekse dünyada ve dolayısıyla ülkemizde gittikçe yükselen değerlerden olan Kırsal Kalkınma kavramı ve çalışmaları, hem Başdere Havzası için hem de benzer sorunları ve potansiyelleri olan emsalleri için önem arz etmektedir.

Dolayısıyla tez çalışmasının amacı, Başdere Havzası'ndaki, sosyo-ekonomik ve fiziki refah seviyesinin yükseltilmesi için kırsal kalkınma potansiyellerini, AB kırsal kalkınma araçları ve AB uyum sürecinde ülkemizdeki uygulamalar çerçevesinde sorgulayarak, analiz etmektir. Böylece bir yandan havzada hazırlanacak muhtemel kırsal kalkınma projelerine ışık tutulmuş, diğer yandan doğal kaynakların ve tarihi mirasın korunmasına ve göç sorunsalının çözümüne de bir fırsat sunulmuş olacaktır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

"Başdere Havzası Kırsalının Kalkınma Potansiyelleri" konulu bu tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde konunun önemi vurgulanmakta olup, çalışmanın amacı, kapsamı ve izlenilen yöntem anlatılmaktadır.

İkinci bölümde kırsal alan ve kırsal kalkınmayla ilgili kavram ve tanımlar, Türkiye'deki kırsal alanların yapısı ve bugüne dek izlenen yaklaşımlar üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümün sonunda AB uyum sürecinde Türkiye'nin yaklaşımlarına ve AB Kırsal Kalkınma Araçları'na yer verilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, yerel idarelerden ve kamu kurumlarından elde edilen veriler ışığında Başdere Havzası ayrıntılı olarak tanıtılmaktadır. Sonrasında anket, mülakat, gözlem ve fotoğraflamaya dayalı saha araştırma sonuçları, demografik yapı, ekonomik yapı, sosyo-kültürel yapı, fiziki yapı, havza potansiyelleri, sorunlar ve yerel halkın projelere bakışı ve katılımcılığı gibi başlıklar altında sunulmakta, analiz edilmektedir. Üçüncü bölüm sonunda havzaya ilişkin verilere ve saha çalışmasına dayalı SWOT (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler) analizi yapılmaktadır.

Dördüncü bölümde ise hem teorik bazda, hem de saha araştırmaları bazında saptamalar ve yorumlarlar yapılıp öneriler getirilmektedir.

1.3. Çalışmanın Materyali Ve Yöntemi

** Kaynak Araştırması*

Bu tez çalışması literatür çalışmasına ve saha araştırmasına dayalı bir çalışmadır. Çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde kırsal alan, kırsal kalkınma, kırsal kalkınma amaç, ilke ve araçlarını belirleyebilmek için yazılı (yerli ve yabancı) kaynaklar, online veri tabanları ve web sitelerinde yer alan makale ve dokümanlardan yararlanılmıştır.

** Saha Araştırması*

Üçüncü bölümde Başdere Havzası'ndaki genel yapıyı tanımlayabilmek, sorunları, potansiyelleri, öncelikleri tespit edebilmek için bölgeyle ilgili yerel idarelerden ve kamu kurumlarından veriler temin edilmiştir.

** Anket Çalışması*

Havza genelinde yani 1 ilçe merkezi, 1 kasaba ile 13 köy olmak üzere toplam 15 yerleşim biriminde toplam nüfusun yaklaşık olarak %1.17'sini kapsayan örneklem alanında 250 kişiye, 30 sorudan oluşan anket çalışması uygulanmış ve sözlü mülakatlar yapılmıştır. Anket çalışması, havzanın bütünündeki sosyo-ekonomik yapıyı, demografik yapıyı, sorunları ve potansiyelleri ölçmeye yönelik sorulardan oluşmuştur.

Yapılan anket çalışmasından elde edilen veriler bilgisayar ortamında sayısallaştırılmış, bir Coğrafi Bilgi Sistemi (GİS) yazılımı olan Arc-gis 9,1 programı kullanılarak, Access veri tabanı oluşturulmak suretiyle bölge haritası üzerine sayısal olarak depolanmıştır. 250 kişiye uygulanan anketten elde edilen alt sorularla birlikte her bir kişi için yaklaşık 43 veri olmak üzere toplam 10.000'in üzerinde veri girilmiştir. Her bir yerleşim bazında girilen veriler yine aynı yazılım programı kullanılarak sorgulanmıştır. Sorgulama sonuçları da çizelge ve şekillere yansıtılmıştır.

** Değerlendirme*

Çalışmada üçüncü bölümün sonunda, AB kırsal kalkınma araçları ve AB uyum sürecinde ülkemizde uygulanan kırsal kalkınma araçları çerçevesinde, kurumlardan elde edilen veriler ve saha araştırma bulguları ışığında SWOT analizi yapılmaktadır. Böylece saha araştırmasında kullanılan anket, gözlem ve örnekleme dayalı tespit çalışmaları sonucunda saptanan potansiyeller ve sorunlar, yapılan SWOT analiziyle doğrulanmakta, dördüncü ve son bölümde de Avrupa Birliği kırsal kalkınma araçları, ülkemizdeki durum ve Başdere Havzası'na dair değerlendirmeler yapılıp, önerilerde bulunulmaktadır.

BÖLÜM 2: KIRSAL ALAN VE KIRSAL KALKINMA

2.1. Kavramlar Ve Tanımlar

Bu başlık altında kırsal alan, kırsal kalkınma, sürdürülebilir kırsal kalkınma, havza bazında kırsal kalkınma gibi kavram ve tanımlamalara yer verilmektedir.

2.1.1. Kırsal alan

Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı Türkçe Sözlükte **kır** "şehir dışı, çoğu geniş ve boş yer" olarak tanımlanmaktadır (Anonim 1974).

Kent diye tanımladığımız yerleşme alanlarının dışında kalan, tarım ve hayvancılıkla ilgili tarımsal etkinliklerin yapıldığı alanları da içeren bucak, köy, mezra, kom vb. adlarla anılan insan yerleşmelerinin var olduğu alanlar **"kırsal alan"** olarak tanımlanabilir. **Kırsal alan** kısaca, ekonomisi tarıma dayalı olan, yüz yüze ilişkilerin yaygın olduğu, iş bölümü ve uzmanlaşmaların gelişmediği toplumsal ortamlarda yaşayan insan topluluklarını içermektedir (Geray 1998).

Devlet Planlama Teşkilatı kır kent ayrımında nüfusu dikkate almaktadır. 1980 öncesi Kalkınma Planlarında on binin üstünde yerleri kent kabul eden kurum, 1980 sonrası, yirmi binden fazla nüfuslu yerleri kent sayma eğilimine girmiştir (Keleş 1993). Türkiye'de **kırsal nüfus** çoğunlukla "köy nüfusu" olarak da değerlendirilmektedir. Buna göre il ve ilçe merkezleri haricindeki tüm yerleşimlerde yaşayanlar kırsal nüfusu oluşturmaktadır. Fakat, ülkemizde gerek 1982 yılında yapılan Kent Eşiği Araştırmasına gerekse birtakım akademik çalışmalara göre kentleşme süreci 20 bin ve daha fazla nüfusa sahip yerleşimlerde başlamaktadır. Bu görüşe göre, sosyo-ekonomik anlamda asgari kent fonksiyonlarının belirdiği 20 bin

ve üzeri nüfusa sahip yerleşimler dışındaki alanlar kırsal alan kabul edilmektedir (DPT 2006a).

En küçük yönetsel birim olan **köyler,** 5-10 hanenin birleşmesinden meydana gelebildiği gibi, 20-30 haneye ulaşabilen **mahalleler,** yaylacılık faaliyetleri içinde kalan ve aşiret birliğine dayalı **obalar,** Doğu Anadolu'ya özgü bir yerleşme biçimi olan **komlar,** yine ülkenin Doğu ve Güney bölgelerinde yer alan komlardan daha geniş alanlara sahip **mezralar** ve çok eski bir kır yerleşme örgütü olan **divanlar** ülkemizdeki kırsal yerleşme birimleridir (Doğanay 1993a). TÜİK Hane halkı İşgücü Anketleri kapsamına göre, idari tanımlara bakılmaksızın nüfusu 20 bin altındaki tüm yerleşimler kırsal alan kapsamında değerlendirildiğinden, bu kapsamdaki yerleşimlerde yaşayan nüfus büyüklükleri kırsal nüfus olarak, tarım ağırlıklı ekonomik yapıları itibarıyla birçok ilçe merkezi de kırsal yerleşim yeri olarak kabul edilmektedir (DPT 2006a).

Kentsel alanların dışında kendine özgü doğal, coğrafi özelliklere sahip, sayıca fazla, küçük ve dağınık yerleşimlerin yaygın, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlar, **kırsal alan** olarak tanımlanmaktadır (DPT 2006a).

2.1.2. Kırsal kalkınma

"**Kalkınma**, bir ekonomide yapılmakta olan, toplam yatırımların GSMH'ya olan oranın arttırılması, kişi başına düşen milli gelirdeki reel artışın devamlılık kazanması, ekonomide tarım dışı sektörün büyümesidir" (Çağlar 1986).

Kalkınma, insanların insanca yaşam koşullarına erişim olanaklarının artması, gelir dağılımının iyileşmesi, gelir düzeyinin yükselmesi, sosyal ve kültürel alanlarda yerele uygun gelişmelerin sağlanması, doğal kaynakların korunarak kullanılması ve zenginliklerin bireyin hayatına yansıması sürecidir (DPT 2006a).

21.yy.'da artık gerçek manada bir kalkınmadan söz etmek, ancak sürdürülebilir kalkınma sağlanabiliyorsa mümkündür. 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun hazırladığı Ortak Geleceğimiz Raporu'nda **"sürdürülebilir kalkınma,** bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama olanaklarından da ödün vermeksizin karşılamak**"** şeklinde tanımlanmaktadır (Özer ve ark. 1996).

Altyapı ve üstyapı açısından yapılan bir başka tanım ise şöyledir: "**Kırsal kalkınma**, altyapı hizmetleri ile birlikte üstyapı hizmetlerini de bir bütün olarak ele alan ve ihtiyaç duyulan yerlerde hizmeti en ekonomik düzeyde, tek kanaldan sunan entegre çalışmalardır" (Eraktan ve Yıldırak 1989).

Kırsal kalkınma, "Kırsal yerleşimlerde yaşayanların, insanca yaşam koşullarına erişim olanaklarının artması, kalkınma temelinde değişim taleplerinin desteklenmesi, bireylerin kendi öz güçlerini keşfetmesi ve ona dayanması, gelir dağılımında adaletin sağlanması, gelirlerinin artması, eğitim ve sağlık hizmetlerine, ulaşım oranının yükselmesi, doğal kaynakların korunarak kullanılması ve zenginliklerin kırsaldaki bireyin hayatına yansıması süreci" olarak tanımlanabilir (DPT 2006a).

Genel olarak **sürdürülebilir kırsal kalkınma**; "kırsal bölgelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılarının değişerek, insanların yaşam standartlarının yükselmesi, fiziki çevre kalitesinin ve bölge insanının refahının artması, bunlar sağlanırken bir yandan da doğal kaynakların, çevrenin, tarihi ve doğal mirasın korunması" olarak tanımlanabilir (Yıldırak 1991).

Sürdürülebilir kalkınmanın ve onun bir kaçınılamaz uzantısı olan **sürdürülebilir kırsal kalkınmanın üç bileşeni bulunmaktadır**. Bunlar **çevresel** (ekolojik, fizik, biyolojik), **sosyal** (demografik, kültürel, kurumsal) ve **ekonomik** (gelir, finans, kâr) bileşenleridir. Ağırlıkları ve önemleri farklılıklar arz etmekle birlikte doğal kaynak yönetiminde başarı sağlanabilmesi için söz konusu bileşenlerin,

birbirini destekleyecek şekilde devreye sokulması ve birlikte güçlendirilmesi zorunludur (Yıldırak 1991).

Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın başarısında;

- Kırsal alanda yönlendirme,
- Kuruluşlar arası koordinasyon,
- Halkın ve ilgililerin katılımı,
- Tartışmaya dayalı çözüm,
- Bağımsız gözlemleme, izleme ve değerlendirme öğeleri dikkat çekmektedir (Yıldırak 1991).

Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın en üst düzeydeki amaçları şunlardır (Yıldırak 1991):

- Doğal çevrenin bütünlüğünü, biyolojik çeşitlilik, su, toprak ve hava nitelikleri ve özellikli doğal oluşumlar da dahil korumak,
- Doğanın yeteneklerini tehlikeye düşürmeksizin verimli, çeşitlilik arz eden ve azami istihdam sağlayan bir ekonomiyi gerçekleştirmek,
- Toplumun ve bireylerin yaşam niteliklerini geliştirmek,

Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın sağlanabilmesi için toplumun sosyo- kültürel yapısının dikkate alınması, çalışmaların belli ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmesi zorunludur. Bu ilkeler (Yıldırak 1991);

- Kalkınma programları kırsal topluma uygun olmalıdır.
- Kırsal kalkınmayı sağlayacak programlar kademeli olmalıdır.
- Kırsal kalkınmada kırsal alanda yaşayan halkın çıkarları ön planda tutulmalıdır.
- Kalkınma girişimleri kişisel ve toplumsal hak ve hürriyetlere ters değil, demokratik olmalıdır.

- Kırsal kalkınma etkinlikleri halkı kapsamalıdır.
- Programları esnek olmalı ve gerektiğinde değiştirilebilmelidir.
- Bölgenin kültürel yapısı göz önünde bulundurulmalıdır.
- Kırsaldaki yerel önderlerden ve kurumlardan yararlanılmalıdır.
- Kırsal kalkınma girişimleri ulusal politika ilkelerine ters düşmemelidir.
- Kırsal kalkınma girişimleri, doğal kaynakların dengeli ve planlı kullanımına uygun olmalıdır.
- Kalkınma girişimleri, çevre duyarlı ve uzun vadeli yaklaşım ve yatırımları kapsamalıdır.

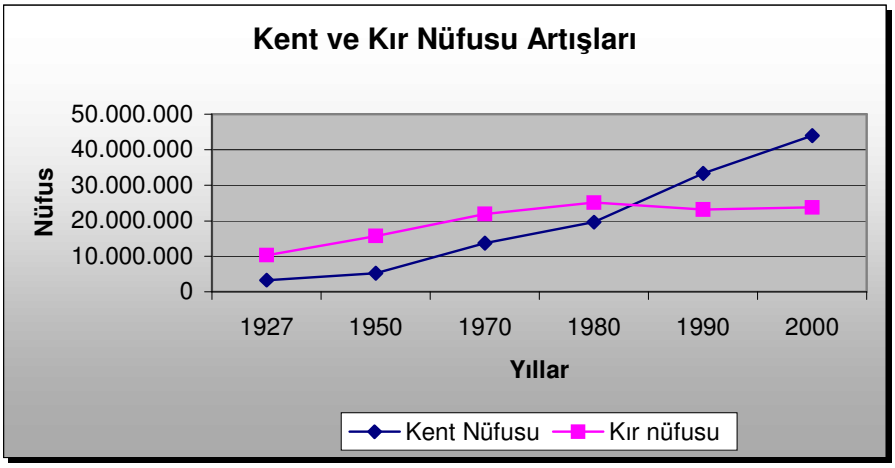
2.2. Türkiye'de Kırsal Alanların Genel Yapısı Ve Sorunları

Ülkemizdeki kırsal alanların genel yapısına ilişkin veriler, kırsal alanda demografik yapı, yerleşim, altyapı, ekonomik yapı ve sorunlar açısından ele alınarak anlatılmaktadır.

2.2.1. Kırsal alanda demografik yapı ve sorunlar

Ülkemizde, ilk nüfus sayımında (1927) 13.6 milyon olan nüfus, 1990'lı yılların başında yaklaşık 4.2 kat artarak 56.5 milyona ulaşmıştır. Nüfusun 1927'de 10.3 milyonu, yaklaşık dörtte üçü kırsalda yaşarken, kırsal nüfus 1980'de 2.5 katına (25 milyon) çıkmış, sonradan azalmaya başlayarak 1990'da 23.1 milyon olmuştur. Toplam nüfus içindeki oranı 1927'de %75.8 olan kırsal nüfus, 1990'da %41'e inmiştir. Kentsel nüfusun toplam içindeki oranı 1990 yılında %24.2'den %59'a yükselmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde kentsel nüfus 43.989.574 olup, toplam

nüfusun %64.9'una ulaşmış, kırsal nüfus ise 23.790.972 olup, toplam nüfusun %35.1'i olmuştur (Şekil 2.1) (TÜİK 2001).

Şekil 2.1. *Ülkemizde Kent ve Kır Nüfusu Artışı (TÜİK 2001).*

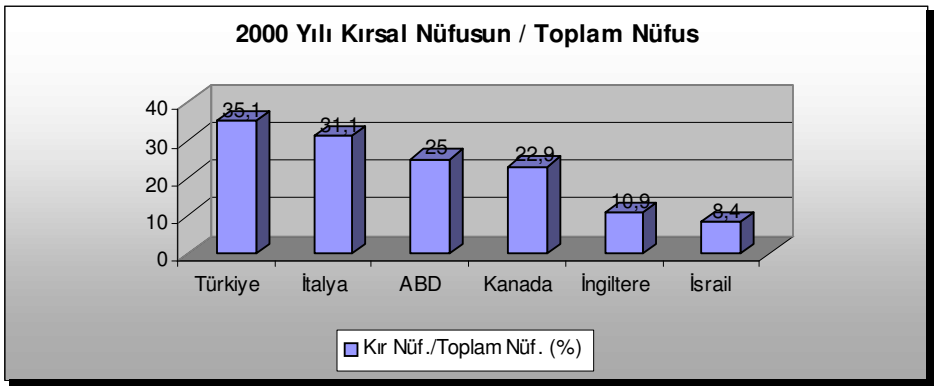
*(**Not:** 1- kent: il ve ilçe merkezlerinin belediye sınırları içinde kalan alanı. 2- kır: il ve ilçe merkezlerinin belediye sınırları dışında kalan bucak ve köy muhtarlıkları)*

Kısaca kırsal kesimden kente doğru yaşanan göç niteliğine değinmek gerekirse, önemli bir endüstrileşme hareketinin olmadığı 1923-1950 arasındaki dönemde topraktan kopma olmadığı gözlenmektedir. Ne var ki, 1950'lerden sonra bir yandan izlenen tarımda makineleşme politikası, öte yandan nüfus artışı ile toprakların yetersiz kalması sonucu, kırsal alandan kente doğru göç başlamıştır. Ancak Türkiye'de 1950'lerden itibaren yaşanmaya başlanan kırdan kente göç olgusu, bir çok azgelişmiş ülkede olduğu gibi kentte oluşan istihdam olanaklarına paralel olarak sağlıklı bir nüfus hareketi niteliğinden uzak, gizli işsizlerin kırdan kente itilmesi şeklinde olmuştur. Böylece kırdan kente, endüstrileşmeden daha hızlı ve istihdam olanakları olmayan bir göç başlamıştır (Dinler 2000).

Kırsal alanlarda tarımsal gelirin azlığı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması, tarımsal üretimde makine kullanım oranının artmasıyla işgücüne olan ihtiyacın azalması, kentlerde daha iyi eğitim, sağlık, sosyal aktiviteler gibi

imkanların olması, kentlerin nispeten daha güvenli olması, kırsalda tarım dışı istihdam alanlarının yaratılmasına yönelik kamu politikalarının uygulanamaması veya yetersiz kalması gibi nedenlerle 1950'li yıllarda başlayan "kırdan kente göç" olgusu ivmesini kaybetse de devam etmektedir. Göç olarak tanımlanan kırsal nüfusun topraktan koparak kentsel alanlara kayması süreci, beraberinde kentsel alanlarda pek çok toplumsal ve ekonomik soruna yol açmıştır. En büyük sorunlar arasında gecekondulaşma ve çarpık kentleşme, kayıt dışı ekonominin büyümesi, çeşitli enformel sektörlerin ortaya çıkması ve göç edenler için artan sosyal dışlanma riski sayılabilir (DPT 2006a).

Son 75 yılda Türkiye'de kırsal nüfusta hızlı bir düşüş ve önemli yapısal değişiklikler yaşandığı görülmektedir. Tüm bunlara karşın halen kırsal nüfus ve kırsal nüfusun toplam nüfus içindeki payı, tarımda gelişmiş ülkelere göre yüksektir. 2000 yılı verilerine göre bu oran Türkiye'de %35.1 iken, İtalya'da %31.1, ABD'de%25, Kanada'da %22.9, İngiltere'de %10.9, İsrail'de %8.1'dir (Şekil 2.2) (World Resources Institute 1992).

Şekil 2.2. *2000 Yılında Ülkelerin Kırsal Nüfus / Toplam Nüfus Oranları (World Resources Institute 1992).*

Toplam doğurganlık hızı kırsal yerleşimlerde daha yüksek olmasına karşın, doğurganlık çağındaki kadın nüfusunun kente göre az olması, kırsal nüfus artış hızını makul düzeyde tutmaktadır. 2000 yılı genel nüfus sayımına göre yıllık nüfus artış

hızı kentlerde binde 26, kırsal kesimlerde ise binde 4.2 düzeyinde gerçekleşmiştir. Kırsalda 65 yaş üstü nüfusun oranı kentlere kıyasla yükselmiştir. Kırsal yerleşimlerden gerçekleşen genç nüfus göçü kadar ikinci konut talebi ve emeklilik gibi nedenlerle özellikle kentteki yaşlı nüfusun kırsal yerleşimlere artan ilgisi nedeniyle ülke genelinde yaşlı nüfusun mekansal dağılımında kırsal alan öne çıkmaktadır. Nitekim, 2000 yılı değerlerine göre 65 yaş ve üzeri yaş grubunda bulunan fertlerin oranı kırda %7.4 iken, kentte %4.8'dir (DPT 2006a).

Bunlarla birlikte kırsal alandaki eğitim düzeyi de oldukça düşüktür. Hem eğitim düzeyine hem de kırsal alanın genel niteliği olan tarım dışı faaliyetlerin yoğunlaşmamış olmasına bağlı olarak iş imkanları kısıtlı, sosyal aktiviteler ve yönetime katılım da oldukça sınırlıdır (Güney 2003).

2.2.2. Kırsal alanda yerleşim, altyapı ve sorunlar

Kırsal yerleşmeler, nüfusça çok küçük yerleşmelerden oluşmaktadır. Coğrafi koşulları açısından konumlarına bakıldığında köy muhtarlıklarının kırsal yerleşmelerin %25'e yakın bir bölümü ovalarda, %10'u vadilerde, %65'e yakın bir bölümü de dağların eteğinde, kurulmuştur. Bu toprağı dar, engebeler üstüne yerleşmiş köylere ulaşmak, hizmet götürmek oldukça güçtür (Güney 2003).

Köylerimizin %30'u, çoğu kez tarla ya da bağ ve bahçelerin içindeki evlerden oluşan seyrek, dağınık yerleşmelerdir. Bu da kimi hizmetlerin ve altyapının maliyetini arttırmakta, güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Kırsal yerleşmelerin %35'i ilçe merkezlerine 30 km. veya daha çok uzaklıkta bulunması, köy yollarındaki kimi gelişmelerin gerçekleşmesine ve ulaşım olanaklarının artmasına karşın yine de yönetimle ilişkiler açısından sınırlılıklar taşımaktadır. Köylerimizin önemli bölümünün yersarsıntısı, su basması, toprak kayması, çığ, vb. doğal yıkım tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu bir gerçektir. Yerleşme düzeninin bu tehlikeleri

en aza indirecek biçimde oluşmamış olması kırsal alandaki can ve mal güvenliğini tehdit etmektedir(Geray 1998).

Geray'a (1998) göre yerleşme düzeninin kırsal kalkınma açısından doğurduğu sonuçlar şöyle özetlenebilir;

- Optimum ölçek büyüklüğüne varılmadığı için bazı kamusal hizmetler ve kırsal altyapı, küçük yerleşmelerde daha pahalıya mal olmaktadır.
- Dağınık ve küçük yerleşmeler, merkezi yönetimin köy topluluğuyla iletişimini zayıflatmaktadır.
- Birden çok yerleşmeden oluşan köy muhtarlıklarında, halkın ortak çalışmalara ve kalkınma projelerine katılımı da sınırlı olmaktadır.
- Küçük ve dağınık yerleşmelerde yaşayan köylüler, ova ve toplu köylere göre yeniliklere karşı daha kapalı bir tutum sergilemektedirler. Çünkü dağınık yerleşmelerde toplumsal ilişkiler daha zayıftır.
- Elverişsiz yerlerde kurulan yerleşmelerde yoğun tarıma, çağdaş uygulamalara geçişte daha geç kalınmaktadır. Örneğin, teknolojinin daha kolay hizmet verdiği ova yerleşmelerinde 1950'li yıllardan itibaren traktör, biçerdöver, pulluk gibi tarımsal ekipmanlar faaliyet gösterirken, dağlık kırsal yerleşmelerde, yüksek eğimden dolayı günümüzde bile insan gücüyle, hayvan gücüyle ve sabanlarla tarımsal faaliyet gerçekleştirilmektedir.

2.2.3. Kırsal alanda ekonomik yapı ve sorunlar

Türkiye, toplam 77.9 milyon hektar alana sahip olup, bu alanın %35'ini tarım alanları oluşturmaktadır. Türkiye'nin tarım yapılabilen toprakları sınıflandırıldığında birinci sınıf arazi miktarı 4.8 milyon hektar, ikinci sınıf arazi miktarı 5.9 milyon hektar, üçüncü sınıf arazi miktarı 6.2 milyon hektar ve dördüncü sınıf arazi miktarı ise 4.6 milyon hektardır. Ekili ve dikili alanların yaklaşık 8.5 milyon hektarı

ekonomik olarak sulanabilir özellikte olup, bunun ancak 4.4 milyon hektarı sulanabilmektedir (Anonim 2002).

Yapılan barajlardan suyun tarımsal topraklara akıtılması amacıyla ana kanalların devletçe yapılmasına karşın, suyu çiftçinin tarlasına götürecek olan ikincil ve üçüncül kanalların yapılmasında çiftçinin katılımını özendirecek çalışmalar yetersiz kaldığından, sulanabilir toprakların sulanmaması durumu ortaya çıkmakta, verimli tarım toprakları atıl kalmaktadır (Geray 1998).

Türkiye insanı, sahip olduğu tarım arazilerinin yaklaşık dörtte birini hatalı ve yanlış olarak kullanmaktadır. Toprak varlığımızın karşı karşıya kaldığı bir diğer önemli sorun, yine yanlış arazi kullanımı neticesinde ortaya çıkan ve tarım arazisi niteliğindeki yerlerde şehirleşme, sanayileşme yaşanması yani yanlış arazi yer seçimleri nedeniyle, toprakların yetenek dışı kullanımıdır (Sarı 2000).

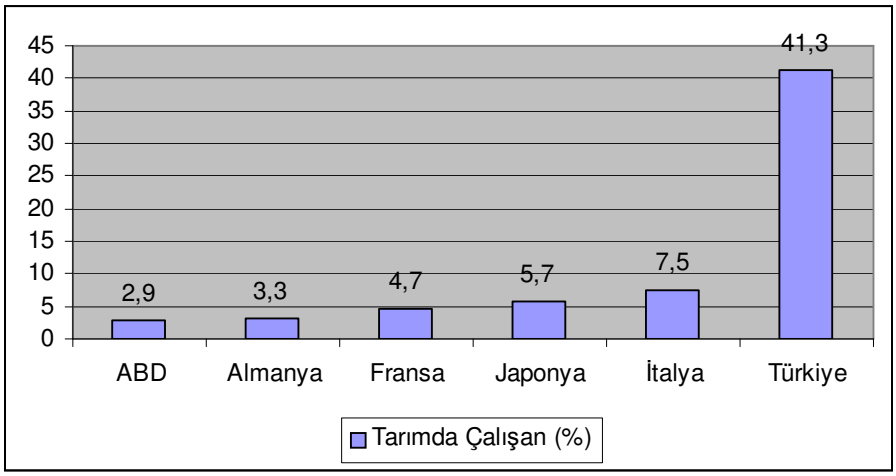
Ülkemizde küçük aile işletmelerinin bulunduğu yerlerde nüfus arttıkça toprak daha çok işlenmiş ve toprağın verimliliği hızla azalmıştır. Küçük işletme sahipleri daha fazla üretebilmek için borçlanmış ve zamanla toprağını kaybetmiştir. Tarımsal alanda gerçekleşen modernleşme ile tarımsal faaliyetler daha az emek isteyen bir düzeye inmekte ve bunun sonucunda kırsal alandan kente göç başlamaktadır (Kıray 1982).

Ülkemiz kırsalında tüm toprak sahiplerinin %45 gibi önemli bir çoğunluğu, 2 hektardan daha az toprağa sahiptir. Buna karşılık 50 hektardan çok toprağa sahip olan toprak sahiplerinin ise %0.8 gibi küçük bir azınlık olması, ülkemizde küçük işletme sahipliliğinin yaygınlığını göstermektedir (Geray 1998).

1991 yılı verilerine göre tarım işletmelerinin yaklaşık %93'ü kendi topraklarını doğrudan işletirken, %7'lik kısmı da kiracılık ya da ortakçılık yoluyla tarımsal üretim yapmaktadırlar (Geray 1998).

Türkiye, çeşitli ülkelere göre tarımsal işgücü bakımından oldukça farklı oranlara sahiptir. İşgücüyle ilgili TÜİK verilerine bakıldığında, işgücünün

dağılımında tarımda çalışanların payının, 2000 yılında %41.3 olduğu görülmektedir. İşgücü tanımından kaynaklanan kısmi farklılıklar doğmuş olsa da, gelişmiş ülkelerden ABD'de bu oran %2.9, Almanya'da %3.3, Fransa'da %4.7, Japonya'da %5.7, İtalya'da %7.5'tir (Şekil 2.3) (Güney 2003).

Şekil 2.3. *2000 Yılında Ülkelerin Tarımda Çalışan İşgücü Oranları (Güney 2003).*

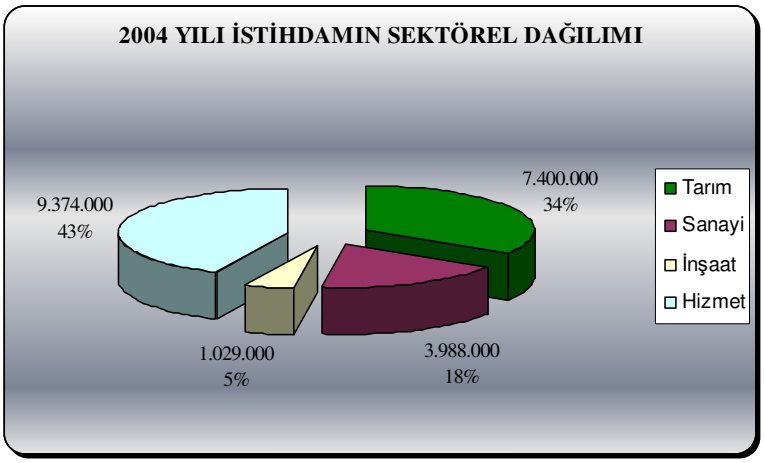
Kırsal alanda mevsimlik, gizli, açık, teknolojik ve yapısal işsizlik biçiminde ortaya çıkan işgücü çokluğu sorunu vardır. Ülkemizde bilhassa 1950'li yıllardan sonra tarımda makineleşmeyle teknolojik işsizlik ortaya çıkmıştır (Geray 1998).

Kırsaldaki hızlı nüfus artışı, makineleşme, küçük işletmelerin çoğunlukta olması ve toprakların miras yoluyla parçalanması neticesinde işletmeler verimli olmaktan çıkmakta, kırsal alanda, tarımdaki işsizlik her geçen gün artmaktadır (Güney 2003). 1980 – 2004 yıllarında 15 yaş ve üstü toplam istihdam ve istihdamın sektörel dağılımı karşılaştırıldığında, kalkınmanın kaçınılmaz bir sonucu olarak tarımdaki istihdamın düştüğü, ancak diğer sektörlerdeki istihdam artışının bu düşüşü telafi etmeye yetmediği ortaya çıkmaktadır (Çizelge 2.1) (Dünya Bankası 2006).

Çizelge 2.1. *Ülkemizde 1980-2004 Yıllarında İstihdamın Sektörel Dağılımı (Dünya Bankası 2006)*

Sektörler	1980	2004
Tarım sektöründe istihdam	**8.400.000**	**7.400.000**
Sanayi sektöründe istihdam	2.300.000	3.988.000
İnşaat sektöründe istihdam	900.000	1.029.000
Hizmet sektöründe istihdam	4.100.000	9.374.000
İstihdam Toplam (15 yaş ve üstü)	**15.700.000**	**21.791.000**

2004 yılı TÜİK verilerine göre 2004 yılında, 15 yaş ve üstü istihdam değerleri ve oranları incelendiğinde, tarım sektöründeki istihdamın 7.400.000 ve toplam istihdamın %34'ü olduğu görülmektedir (Şekil 2.4) (TÜİK 2004).

Şekil 2.4. *Ülkemizde 2004 Yılı İstihdamın Sektörel Dağılımı (TÜİK 2004)*

2004 yılında toplam istihdam rakamlarına göre kırsal alandaki istihdam %46, kentsel alandaki istihdam %54'tür. Aynı yıl 15 yaş ve üzeri işsizlik Türkiye genelinde %10.3, kırsal alanda %5.9, kentsel alanda %13.6'dır. 15-24 yaş arası genç nüfus işsizlik oranı ise Türkiye genelinde %19.7, kırsal alanda %12.6 ve kentsel alanda %25.2'dir (Çizelge 2.2) (TÜİK 2004).

Çizelge 2.2. *2004 Yılı Türkiye, Kır, Kent İstihdam ve İşsizlik Değerleri (TÜİK 2004)*

TÜRKİYE - KIR - KENT İSTİHDAM VE İŞSİZLİK DEĞERLERİ	
İSTİHDAM	
Türkiye	**21.791.000**
Kent	11.843.000
Kır	9.948.000
İŞSİZLİK ORANI (%)	
Türkiye (15 yaş ve üzeri)	**10,3**
Kent(15 yaş ve üzeri)	5,9
Kır(15 yaş ve üzeri)	13,6
Türkiye Genç Nüfus	**19,7**
Kent Genç Nüfus	25,2
Kır Genç Nüfus	12,6
Not: *Genç nüfus, 15-24 yaş grubu nüfustur.*	

2.3. Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Yaklaşımları

Türkiye, dünyada sosyal ve ekonomik kalkınmasını belirli bir plan ve program içinde yürütme gereğini duyan ve planlı bir kalkınmayı daha l930'lu yıllarda uygulamaya koyan çok az ülkeden biridir. Cumhuriyet'in kuruluşundan beri kırsal alanları kalkındırmak, ulusal kalkınma çalışmalarına entegre etmek ve kent-kır dengesizliğini gidermek amacıyla yerel, bölgesel ve ulusal ölçeklerde önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar, ülkemizin geçirdiği ekonomik süreçler ve planlama açısından iki dönem olarak incelenebilir. Bunlar, planlı dönem "öncesi" çalışmalar ile "sonrası" çalışmalardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarımsal üretimdeki sıkıntıları gidermek ve gıda güvencesini sağlamak için özellikle küçük üreticilere istihdam ve iş alanları oluşturacak yaklaşımlar hep ön planda yer almıştır. Bu yıllarda nüfusun büyük bölümünün kırsal alanlarda yaşayıp tarımla uğraşması ve insan kaynaklarının zayıf olması, kırsal kalkınma politikalarında, yerel halk ve yerel idarenin değil, merkezi idarenin etkinliğini ön plana çıkarmıştır. Bundan hareketle, çalışmalar, özellikle temel insani gereksinimlerin karşılanmasında yoğunlaşmıştır. Bu süreçte önemli gelişmeler kaydedilmiş ve model sayılabilecek girişimlerde de bulunulmuştur (Gülçubuk 2005).

2.3.1. Planlı dönem öncesi politikalar ve uygulamalar

Cumhuriyetin kuruluşu ile başlayan modernleşme, çağdaşlaşma özlemi ve buna paralel olarak çalışmaların, tüm zorluk ve engellere karşın zamanın olanakları içinde başarı ile yürütüldüğü söylenebilir. Çünkü Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin çağdaş uygarlığa ulaşma girişimleri ve ekonominin her sektöründe belli dengeleri kurma çabaları elverişsiz ve talihsiz koşullarla karşı karşıya bulunmaktadır. Gerçekten de genç Türkiye Cumhuriyeti 1929 yılına değin dış ticaretine, gümrüklerine ve ödemelerine Lozan Antlaşması koşulları nedeniyle pek egemen olamamıştır (Gülçubuk 2005).

1929 ve 1930 yıllarında dünya ülkelerinin karşı karşıya bulunduğu ekonomik kriz Türkiye'yi de etkilemiş, sadece tarım ürünlerine dayalı olan Türk ihracat olanaklarını felç etmiş ve ekonominin çok şiddetli sarsıntı geçirmesine neden olmuştur. Bu gerçekler karşısında Türkiye'nin tek yapabileceği ise, tarımda ve kırsal kesimde kalkınmanın sağlanarak, kaynak yaratılmasıdır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında bundan hareketle, dönemin hükümetleri bunun kırsal kalkınma ile olabileceğini düşünerek, köylüye yönelik önemli adımlardan biri olan 18 Mart 1924'deki 442 sayılı Köy Kanunu'nu çıkartmışlardır (Gülçubuk 2005).

Planlı dönem öncesi kırsal alana yönelik gerçekleştirilen başlıca faaliyetler şu biçimde sayılabilir (Güney 2003);

- 442 Sayılı Köy kanunu (1924)
- Birinci İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat – 4 Mart 1923)
- Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi (Ankara, 1938)
- Toprak ve tapuya ilişkin girişimler:
  - 2510 Sayılı İskan Kanunu (1934)
  - 4753 Sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Yasası (1945)

- Köy Enstitüleri, 1940 yılında 3803 sayılı yasayla açılıp, 1954 yılında 6234 sayılı yasayla kapanmıştır.

2.3.2. Planlı dönem sonrası politikalar ve uygulamalar

Türkiye 1963 yılından itibaren kamunun gerçekleştireceği ekonomik ve sosyal faaliyetlerin daha verimli ve rasyonel yapılabilmesi için "planlı kalkınma" dönemini başlatmıştır. Hükümetlerin gerçekleştireceği faaliyetlerin, programların Beş Yıllık Kalkınma Planlarına (BYKP) bağlı olarak yürütülmesi süreci bu dönemde başlamıştır. Bu dönemde gerçekleştirilmeye çalışılan başlıca faaliyetler şu şekilde özetlenebilir; Türkiye'nin farklı yörelerinde hem doğal kaynakların daha iyi değerlendirilebilmesi, hem de kırsal kesimde gözlenen sosyo-ekonomik farklılıkların mümkün olduğu ölçüde ortadan kaldırılması için hükümetler tarafından çeşitli yörelerde **"Kırsal Kalkınma Projeleri (KKP)"** uygulanmaktadır (Gülçubuk 2005).

Bu projeler kırsal alanda altyapıyı iyileştirmeyi, burada yaşayan nüfusun gelirlerini arttırmayı, yaşam düzeylerini yükseltmeyi, bitkisel ve hayvansal üretimi geliştirmeyi ve kırsal nüfusu harekete geçirmeyi amaçlamaktadır. Bu projeler ve uygulanacağı yerler, kalkınma planlarında "kalkınmada öncelikli yöreler" için belirlenen ilkeler doğrultusunda ve uluslararası finans kuruluşlarının tercih ve önceliklerine uygun olarak belirlendikten sonra, uluslararası finans kuruluşlarına teklif edilmektedir. Türkiye'de il veya iller düzeyinde hükümetler tarafından uygulanan, dış kaynaklı kırsal kalkınma projeleri iki kuruluş tarafından kredili olarak finanse edilmiştir. Bunlar; (WTO) Dünya Bankası ve (IFAD) Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonudur. Türkiye'nin ilk kırsal kalkınma projesi olan "Çorum-Çankırı KKP" hazırlıkları, 1972 yılında Dünya Bankası programlarının yardımlarıyla başlamıştır (Gülçubuk 2005).

Türkiye'de yapılan toplam altı tane kırsal kalkınma projesi vardır. Bunlar (TKB 2004);

- Çorum Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi (1976 - 1984)
- Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi (1984 - 1989)
- Bingöl-Muş Kırsal Kalkınması Projesi (1990 - 1999)
- Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi (1991 - 2001)
- Erzincan-Sivas Kırsal Kalkınma Projesi (2004 - 2010)
- Ordu-Giresun Kırsal Kalkınma Projesi (1998 - 2006)

1970'li yıllardan beri uygulanan kırsal kalkınma projeleri ile birçok olumlu gelişmenin sağlandığı bir gerçektir. Özellikle tamamlanmış kırsal kalkınma projelerinin uygulamasında görülen eksikliklerin giderilmesi, diğer projelerin başarılı olmasını arttıracak önemli unsurlardan olacaktır. Bundan hareketle, uygulanan kırsal kalkınma projelerinde başarıya tam olarak ulaşmayı engelleyen başlıca eksiklikler veya yanlışlıklar şu biçimde özetlenebilir (TKB 2004);

- Kalkınma projelerinin kararı genellikle merkezi karar organlarının onayıyla alınmakta, hedef kitle istekleri ise dikkate alınmamaktadır. Halbuki çağdaş kalkınma yaklaşımı kırsal halkın istekleri doğrultusundaki çalışmaları içermektedir.
- Beklentileri ve gereksinimlerini projelerde göremeyen hedef kitle ile proje arasında kopukluk olmakta, bütünleşme sağlanamamaktadır. Projelerde halkın görüşlerine yer verilmemesi, karşılıklı güven ortamının oluşmasını engellemektedir. Doğal olarak, bu koşullarda uygulanmaya çalışılan proje, hedefleri ile bütünleşememekte ve hedeflerin gerisinde kalmaktadır.
- Projelerde yer seçimi ve öncelikler siyasi tercihlerle belirlenmektedir. Bu durum sonuçta maddi ve manevi kayıplara yol açmakta ve yeni rahatsızlıklara neden olmaktadır. Bunun yerine kalkınmaya gerçek gereksinim gösteren ve çalışmaya elvirişli yerlerden başlanılması proje başarısını artırabilmektedir.

- Projelerde kuruluşlar arasında eşgüdümün sağlanamaması ve uygulayıcı temel kuruluşların sık sık değiştirilmesiyle organizasyon eksikliği ortaya çıkmaktadır. Çalışmalarda aksama ve gecikmelere neden olan bu durum, proje uygulama sürelerini uzatmakta ve projenin maliyetini yükseltmektedir. Uygulayıcı ile karar vericiler arasındaki kopukluk ve karar vericinin proje alanının koşullarından ve sorunlarından uzaklığı, uygulayıcıyı zor durumda bırakmakta ve proje başarısını etkilemektedir.

- Projeler her aşamasındaki ağır bürokrasinin yanı sıra, yerel proje elemanlarının yetki ve sorumluluklarının sınırlanması proje elemanlarının becerilerini ve proje başarısını olumsuz yönde etkileyen bir faktör olarak yapay engeller oluşturmuştur.

- Projelerin hazırlanmadan önce geniş kapsamlı ve ayrıntılı sosyo-ekonomik incelemenin yapılarak illerin doğal kaynakları, tarımı, sanayisi, işgücü gibi potansiyellerinin iyice etüt edilmemesi kısa, orta ve uzun vadede nelerin yapılabileceğini net olarak ortaya koyamamıştır.

- Kırsal kalkınma uygulamalarında yer alan kurum ve kuruluşlarda sürdürülebilir ve etkin olabilecek kapasite geliştirmeye yönelik çalışmalar dikkate alınmamıştır.

- Kırsal kalkınma çalışmalarında özellikle uluslararası kaynaklara dayalı projelerde, kamu ve kamu dışı ulusal uzmanları motive edici yaklaşımlara yer verilmemiştir.

- Kaynakların yerinde kullanılmaması, amaç dışına yöneltilmesi, projede yer almayan bazı işlerin yapılmış gibi gösterilerek kaynak israfına yer verilmesi, projelere ek mali yükler getirmiştir.

Planlı dönem öncesi ve sonrasından günümüze kadar gerek DPT, gerekse diğer merkez birimleri tarafından ülkemizin değişik bölgelerinde bölgesel

kalkınmaya ilişkin çeşitli projeler hazırlanmış ve hazırlanma çalışmaları devam etmektedir. Bunlardan başlıcalarını şöylece sıralamak mümkündür (URL 1).

- Köyceğiz - Dalaman Projesi (1957)
- Antalya Projesi (1962)
- Doğu Marmara Projesi (1963)
- Keban Projesi (1968)
- Zonguldak Projesi (1971)
- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) (1977)
- Zonguldak - Bartın Karabük Bölgesel Gelişme Projesi (1995)
- Yeşil ırmak Havza Gelişim Projesi (1997)
- Doğu Anadolu Projesi (DAP) (1998)
- Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP) (1998)
- Marmara Bölge Planı (1999)

Bölgelerin gelişme ve kalkınmasına yönelik bu plan ve projelerin hazırlanma ve yürütümü başta DPT olmak üzere; çeşitli bakanlık ve bakanlıkların merkezi kuruluşlarınca yerine getirilmektedir. Bazı uluslararası kuruluşlar ile çeşitli düzeylerde işbirliğine gidilebilmektedir. Gerek hazırlanma, gerekse uygulamada yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ya da mesleki kuruluşların etkin bir şekilde katılımı söz konusu olamadığından ve kaynak ve koordinasyon sorunlarından dolayı, son altısı dışındakiler ya çeşitli nedenlerle uygulama kabiliyeti bulamamış, araştırma, tespit ve analiz düzeyinde kalmış ya da uygulanıp istenilen ölçüde verim alınamamıştır. Bu plan ve projelerden son altısı halen devam etmektedir (URL 1).

2.3.3. Türkiye'deki kırsal kalkınma ile ilgili temel yaklaşımlar

Geray'a (1998) göre, Türkiye'deki kırsal kalkınma ile ilgili temel yaklaşımlar şu alt başlıklarda toplanmaktadır;

- Mülkiyet dönüşümü ile ilgili yaklaşımlar
- Özel yönetimsel yaklaşımlar
- Tarımsal alandaki işsizliğe karşı istihdam yaklaşımları
- Yerleşme düzeni sorunlarına çözüm yaklaşımları

2.3.3.1. Mülkiyet dönüşümü ile ilgili yaklaşımlar

Mülkiyet dönüşümü yaklaşımları, köylü ailesinin geçinmeye elverişli büyüklükte toprağa sahip kılınmasının yanı sıra verilen topraklar üzerinde çiftçinin verimli ve etkin biçimde üretim yapmasını sağlamak amacıyla geliştirilen yaklaşımlardır (Geray 1998).

1945 yılında Çiftçiyi Topraklandırma Yasası, sonra 1973 yılında 1957 sayılı "Toprak ve Tarım Reformu Yasası" çıkarılmıştır (DPT 1984). Arazi düzenlemesi ile ilgili son olarak, 1984 yılında 3083 sayılı "Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Yasa" çıkarılmıştır. Ancak bu çalışmalardan başarılı sonuçlar alınamamıştır (Doğanay 1993a).

2.3.3.2. Özel yönetimsel yaklaşımlar

Kamu kaynak ve teçhizatlarının kullanılarak kırsalın kalkındırılması anlamına gelen **emanet yöntemi**, kendi emeğini, işgücünü, ustalığını kullanarak okulunu, yolunu, evini yapana **yardım yöntemi,** merkezi yönetim ve il özel idarelerinin

bütçelerine konulan **kırsal kalkınmayı özendirme fonları** özel yönetimsel yaklaşımlardır. 1980 yılı sonrasında Tokat ilinde özel yönetimsel yaklaşımlarla önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Geray 1998).

2.3.3.3. Tarımsal alandaki işsizliğe karşı istihdam yaklaşımları

Yasal Yükümlülük Yoluyla Emek Değerlendirme, Gönüllülük İlkesi Çerçevesinde Katılım, Boş Zamanları Değerlendirme, Ücret Karşılığı İstihdam ve daha çok kırsal alanda kurulan bitkisel ve hayvansal ürünleri işleyen sanayi işletmelerinden oluşan kırsal sanayilerde istihdam (Endüstriyel Etkinliklerde İstihdam) gibi yaklaşımlardır. Emek değiş tokuşu ve toplumsal yardım amaçlı imece geleneği, Orman Yasası gereği yangın söndürme çalışmalarına katılım, yasal yükümlülük yoluyla emek değerlendirme kapsamına girmektedir. Tarımsal yayım, halk eğitimi, toplum kalkınması çalışmaları, el sanatları ve mesleki eğitim etkinlikleri, gönüllülük ilkesi çerçevesinde katılım ve boş zamanları değerlendirme kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Kırsal alandaki işsizlerin, toprak iyileştirilme, su kanalı, yol yapım ve onarım işlerinde, orman köylülerinin de ağaçlandırma, taşıma, yükleme, boşaltma işlerinde ücretli işçi olarak çalıştırılması ücret karşılığı istihdam kapsamında değerlendirilebilir (Geray 1998).

2.3.3.4. Yerleşme düzeni sorunlarına çözüm yaklaşımları

1960'lı yılların başında "kırk bin köyü beş bine indirgemek", 8-10 bin nüfuslu kasabalara dönüştürmek üzere köylerin birleştirilmesi anlamına gelen **köylerin birleştirilmesi yaklaşımı** başarısız bir girişim olmuştur (Geray 1998).

Geray'a (1998) göre, köyleri birleştirme yaklaşımının gerçekçi olmadığı anlaşılınca, birleştirmeye dayalı olmayan örnek köy, köy kent, tarım kent, merkez

köy, çok yönlü kırsal alan planlaması yöntemi ve kalkınmada öncelikli yöreler gibi yaklaşımlar denenmiştir.

♦ 1963-1965 yılları arasında, **örnek köy** (pilot köy) yönetimi adı ile uygulanan bu kalkınma faaliyeti (TKB 2004);

- Köye götürülen hizmetlerde eşgüdüm sağlamak,
- Hizmetlerden çevrede bulunan köylerin yararlanmalarını sağlamak,
- Köy sorunları ile ilgili aktörlerin ilişki ve iletişimini sağlamak,
- Köy gelişme modeli oluşturmak amacıyla İstanbul ve Ankara illerinde uygulanmıştır.

Örnek köy yaklaşımı bir taraftan çevre köylerin uygulamadan etkilenmesini öngörürken diğer taraftan merkezde hazırlanması, köylerde yapısal değişiklikleri gerçekleştirmek yerine hizmet yatırımları ile yerleşmenin fiziki görünümünü değiştirmeyi ön plana alması nedeniyle uygulanamamıştır (TKB 2004).

♦ 1965-1975 yılları arasında İzmir, Manisa, Diyarbakır, Uşak, Urfa ve Malatya illerinde uygulanan **çok yönlü kırsal alan planlaması** yöntemi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından ülkemizde tanıtılmıştır. Hollanda, İtalya ve İsrail'de benzer uygulamalar dikkate alınarak yapılan uygulamalarda köyün yeterli bir birim durumuna getirilerek köy-kent ayrımının azaltılması amaçlanmıştır. Kırsal alanı bir bütün olarak ele alan uygulamada, kalkınmayı etkileyen tüm etmenler birlikte ele alınması ve tarımsal gelişmenin sağlanması amaçlanmıştır (TKB 2004).

Ulusal düzeyde bir kırsal kalkınma planı ile işletmeler düzeyindeki planlar ve bunlar arasında bağ kurma işlevini yüklenmesi gereken bölge planları, çok yönlü kırsal alan planlamasının temel plan kademelerini oluşturmaktadır. Planların konusu ekonomik, toplumsal ve fizikseldir. Hazırlanan 150 plan, halkın katılımının azlığı, finansman yetersizlikleri, ülke şartlarına uymaması, yerel ihtiyaca cevap vermemesi ve yanlış öncelikler nedeniyle uygulanamamıştır (TKB 2004).

♦ **Köy kent,** geçmiş yıllardaki denemeleri ve uygulamadaki kesintisinin ardından, 2 Eylül 2000 tarihinde ilk olarak Ordu/Mesudiye ilçesine bağlı Çavdar köyünde resmen "Çavdar ve Yöresi Köy-Kent Projesi" olarak uygulanmaya konulmaya çalışılmıştır. Üç aşamada uygulanması öngörülen bu projede, birinci aşamada, alt yapı hizmetlerinin (içme suyu, kanalizasyon, sulama, köy sosyal tesisleri, ulaşım, haberleşme, vb.) gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İkinci aşamada, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin ve üçüncü aşamada ise ekonomik ve kırsal kalkınmaya yönelik hizmetlerin (bütün köylerin ortak olduğu tarımsal kalkınma kooperatifi kurulması, hayvancılığın geliştirilmesi, seracılık, meyvecilik, su ürünleri yetiştiriciliği, mera ıslahı, orman ürünleri işleme ve değerlendirme tesisi yapımı, küçük sanayi sitesi kurulması, eko-turizm yapılması vs.) gerçekleştirilmesi planlanmıştır. "Proje Yönetimi Organları ve Görevlerine İlişkin Yönerge" ile de "Köy- Kent Başkanlığı", "Köy-Kent Yürütme Kurulu" ve "Köy-Kent Kurultayı" adı altında organlar oluşturularak projenin gerçekleştirilmesine başlanmıştır. Daha sonraki süreçlerde proje, konjonktürel gelişmeler nedeniyle tamamlanamamıştır. Bu proje ülkemiz kırsal kalkınmasında önemli bir deneyim olarak yerini almıştır (TKB 2004).

♦ **Tarım kentleri**, köy kent benzeri uygulamalar olup, 1970-1980 yılları arasında bu yönde çalışmalar olmuştur. 8-10 birimin bir araya getirilerek köylerin merkezindeki köyün tarım kenti yapılması öngörülmüştür. Köylerin, merkezdeki bu köye düzenli yol bağlantısı ile bağlanması şeklinde planlanmıştır. Tarım kentlerinde tarım araçlarıyla ilgili atölyelerin açılması ve tarıma dayalı orta büyüklükte sanayi kuruluşların kurulması ve geliştirilmesi öngörülmüş ancak proje uygulama alanı bulamamıştır (TKB 2004).

♦ **Merkez köy** yaklaşımı, kırsal alanda görülen yerleşimlerin dağınıklılığından dolayı kırsal alana götürülen sosyal ve ekonomik altyapı hizmetlerinin maliyetinin yüksek olmasından ve bu hizmetlerin tüm gruplara yaygınlaştırılamamasından hareketle III. BYKP'nda öngörülmüştür (TKB 2004).

Nüfus yoğunluğu yüksek ve köy dışına az göç veren, çevre köylerle ulaşım olanakları en gelişmiş, çeşitli ekonomik, sosyal olanakları olan, çevre köylerle ekonomik ve sosyal uyumluluk gösteren, yakın gelecekte doğal kaynakları ve turizm açısından merkez olabilecek yerler Merkez Köy adayı olarak seçilmiştir. 1972 yılında 3544 Merkez Köy saptanmış, bunlardan 40.000'in üzerinde köyün yararlanması düşünülmüştür (Doğanay 1993b).

1974 yılında ülke genelinde tamamlanan merkez köylerin belirlenmesi çalışmaları uygulamaya aktarılamadan, 1977 yılı hükümet programında "köy-kentler" uygulaması bunun yerini alarak kırsal kalkınma politikası olarak belirlenmiştir (TKB 2004).

Köykent uygulaması için ülke genelinde Doğu Anadolu hayvancılık bölgesi (Van-Özalp) ve Güneydoğu Anadolu sulama bölgesi (Şanlıurfa) olmak üzere iki merkez pilot bölge seçilmiştir. Ancak hükümet değişikliklerinden dolayı köykent uygulaması 1979 yılı sonunda terkedilmiştir. Merkez köyler konusunda yapılan çalışmalar 1980'li yıllarda yeniden gündeme gelmiş ve yeni değerlendirmeler yapılarak 1983 yılında yayınlanan 83/7493 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ülke genelindeki 4319 köy merkez köy olarak kabul edilmiştir. Kararda merkez köylerin kuruluş amacı olarak, kırsal alana yönelik hizmetlerin, icracı kuruluşlarca belirlenen öncelikli yerleşme merkezleri aracılığı ile çevre yerleşimlere zamanında ve eksiksiz olarak ulaştırılması ve götürülmesinde birliğin sağlanması hedeflenmiştir. Ülke genelinde merkez köyleri belirleme çalışmalarında merkez köylerde bulunması gereken hizmetler iki kademeli olarak düşünülmüştür. Birinci kademe hizmetler; su, elektrik, eğitim, sağlık, ulaşım-haberleşme ikinci kademe hizmetler ise; güvenlik, tarıma dayalı teknik yardım, küçük sanayi, imalathaneler, orta düzeyli eğitim hizmetleri, yetişkinlere yaygın eğitim faaliyetleri, tapu-kadastro, nüfus, kooperatifler, banka şubeleri, soğuk hava deposu, ticarethaneler, spor ve eğlence tesisleri gibi hizmetlerdir (TKB 2004).

1983-1990 yılları arasında merkez köylerdeki gelişmelere bakıldığında, özellikle ikinci kademe olarak kabul edilen hizmetlerde anlamlı gelişmeler olmuş ve merkez köylerin %16'sında belediye teşkilatı kurulmuştur. Bu süreçte ülke genelinde kırsal kesime götürülen hizmetlerin merkez köylere dağılımında önemli gelişmeler olmuştur. Buna göre; yatılı bölge okulu sayısında %26.4l, ortaokul sayısında %16.25, lise sayısında %31.81, pratik kız sanat okulu sayısında %38.88, sağlık evi sayısında %22.35, köy grup teknisyenliği sayısında %39.19, köy konağı sayısında %21.5, yem fabrikası sayısında %61.90 (34 adet), süt fabrikası sayısında %28.57 (81 adet), sulama kooperatifi sayısında %22.85 (301 adet), kalkınma kooperatifi sayısında %l.07, köy içi yol uzunluğunda %20.43, ilçe bağlantılı yol uzunluğunda %10.60, içme suyu şebekesi sayısında %26.10 ve elektrikli köy sayısında ise %11.44 oranında artış olmuştur (TKB 2004).

♦ Planlı Kalkınma kapsamında sürdürülen **(KÖY) Kalkınmada Öncelikli Yöreler** çalışmaları, ülkemizin alanca %45'inden çoğunu, nüfusça %28'ini kapsamaktadır. Kamu yatırımlarında öncelik verilen ve özel kesim yatırımlarına çeşitli özendirmeler sağlanan KÖY'lerde kırsal alanda yol, içme suyu, elektrik, telefon ve eğitim alanlarında önemli gelişmeler sağlanmıştır. 9 Eylül 1992'de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren yönetmeliğe göre, DPT'nin kalkınmada öncelikli yörelere ilişkin destekleme ödeneklerinin il özel idarelerinin ve belediyelerinin tarım ve hayvancılık ürünlerinin işlenmesine ilişkin projelerine 1.Derecede KÖY'ler proje tutarının %60'ına, 2. Derecedekilere %40'ına değin destek sağlaması mümkündür (Geray 1998).

KÖY kapsamındaki illerin tümü köyden göçle nüfus yitirmektedir. Bu bölgelerde daha çok kamu yatırımlarında öncelik tanınarak kamusal altyapı ve hizmetlere ağırlık verilmektedir (Geray 1998). KÖY kapsamındaki yerleşmeler halen birçok kamu yatırımının tesis edilmesinde öncelikli yerleşim durumundadırlar. Karaman ili de 1. Derecede KÖY'ler arasındadır (URL 2).

2.4. AB'de Kırsal Kalkınma Ve AB Uyum Sürecinde Türkiye

Burada AB'de kırsal kalkınma programları, fonları ve uyum sürecinde ülkemizde yapılan çalışmalar ve projeler üzerinde durulmaktadır.

2.4.1. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde kırsal kalkınma

17 Aralık 2004 tarihi ile birlikte Türkiye Avrupa Birliği'ne üyelikle ilgili yeni bir döneme girmiştir. 50 yılı aşkındır devam eden Avrupa Birliği'ne üyelik sürecimiz, özellikle son yıllarda hız kazanan politik, ekonomik ve sosyal değişimlerle farklı bir boyut kazanmış, tüm kamu kurum ve kuruluşları, akademik birimler ve sivil toplum örgütleri yeni bir yapılanma sürecine girmiştir. Kurumsal yeniden yapılanmanın yanı sıra, politik düzeyde de Avrupa Birliği mevzuatına yönelik düzenlemeler ve çalışmalar devam etmektedir (Gülçubuk 2005).

AB kırsal kalkınma politikaları; Ortak Tarım Politikalarının (OTP) bir parçası olarak tarım sektörünün yapısal sorunları ile ilgilenen bir politikadan, mal ve hizmet üretiminin yanında, tarımın topluluk üzerindeki çok yönlü etkisini ve kırsal alanların karşı karşıya kaldığı sorunları dikkate alan bir politikaya dönüşmüştür. OTP'nda ve yapısal fonlarda AB tarımının rekabet edebilirliğinin artırılması, çevreyle ilgili konuların entegre edilmesi, genişlemeye hazırlıklı olunması ve kırsal kalkınma politikasının daha kolay uygulanabilir ve entegre hale getirilmesi amacıyla, 1996 Cork Kırsal Kalkınma Konferansı Bildirgesi de dikkate alınarak, Gündem 2000 reform anlaşması kabul edilmiştir. Gündem 2000 ile kırsal kalkınma, OTP'nın ilk ayağı olan piyasa politikaları ve gelir desteklerinin yanında, resmen OTP'nın ikinci ayağı haline gelmiştir (Gülçubuk 2005).

Tarımsal ve kırsal alanda yaşanan yapısal değişimler nedeniyle Avrupa Birliği ortak tarım politikasındaki yapısal tedbirler ile yapısal fonlar kapsamındaki kırsal kalkınma yaklaşımlarını birleştirme ihtiyacı duymuştur. Bunun üzerine 1996 Kasım

ayında İrlanda'da gerçekleştirilen konferansta kırsal kalkınmanın gelecek yıllardaki perspektifini yansıtan **"Cork Deklarasyonu - Yaşayan Kırsal"** başlıklı bir rapor oluşturulmuştur (Dede 2000).

Kırsal kalkınmada yapılması gerekli çalışmaların 10 maddelik bir programla açıklandığı deklarasyonda;

- Kırsal alanda sürdürülebilir kalkınma için yöresel kapasitenin artırılmasına,
- Kırsal bölgelerde yaratıcılığı ve dayanışmayı artıran katılımcı yaklaşımların geliştirilmesine,
- Politika uygulamalarının ve karar mekanizmasının yerinden yönetim ilkesine göre gerçekleştirilmesine ve
- Kırsal kalkınma programları arasındaki koordinasyonun sağlanmasına duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır (Dede 2000).

Cork Deklarasyonunda kırsal kalkınma konusunda belirlenen ilkeler aşağıdaki gibidir (Dede 2000);

- **Kırsal tercihler:** Kırsal göçün önlenmesi, yoksullukla mücadele, istihdamı canlandırma, fırsat eşitliği, kalite isteğine cevap verebilme, sağlık, güvenlik ve eğlence, çevresel amaçlar, kamu harcamalarında adil bir dengenin oluşturulması,
- **Birleştirilmiş Yaklaşım:** Belirlenmiş alan planlamasında kavramda multi-disipliner, uygulamada ise multi-sektörel bir yaklaşımın benimsenmesi, yaklaşımın tüm kırsal alanlarda uygulanması, ekonomide çeşitlilik; küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleme, kırsal hizmetler, doğal kaynakların yönetimi, kültür ve turizmin teşvik edilmesi,
- **Çeşitlendirme:** küçük kasabaların ve köylerin rollerinin arttırılması, özel girişimler ve topluma yönelik girişimler için yasal çerçevenin belirlenmesi, yatırım ve teknik yardım yapılması,

- **Sürdürülebilirlik:** kırsal alanların, doğal kaynakların, bio-çeşitliliğin ve kültürel kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- **Yetki Devri:** mümkün olan yerlerde yerinden yönetimin sağlanması, tabandan tavana olan yaklaşımın benimsenmesi,
- **Basitleştirme:** bürokratik kırtasiye ve düzenlemelerin sınıflandırılması ve geniş ölçüde esneklik sağlanması,
- **Programlama:** şeffaf prosedürler, işbirliği,
- **Finans:** üretken yatırım ve kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesinin teşvik edilmesi, kamu ve özel desteğin devamının desteklenmesi,
- **Yönetim:** ortaklığın sağlanması ve araştırmaların paylaşılması, bölgeler ve kırsal kesim arasındaki iletişim ağının sağlanması,
- **Değerlendirme ve araştırma:** kontrol etme, ileriye dönük değerlendirme, kamu bütçesinin iyi kullanıldığının garanti edilmesi, araştırma ve motivasyonun teşvik edilmesi ile halkı bilgilendirecek tartışmalara zemin hazırlanmasıdır.

Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Tarım Anlaşması ile ülkelerin tarımsal üretiminin ve tarımsal ürünler ticaretinin doğrudan desteklenmesi sınırlandırılırken, kırsal kalkınmaya yönelik desteklemelere bir sınırlama getirilmemektedir. Böylece dünya ülkeleri, kırsal kalkınma ve tarımın çok fonksiyonluluğu adı altında bu sınırlamalara karşın, tarımı dolaylı olarak desteklemeye devam etmektedir. Avrupa ülkelerinin, kırsal kalkınmaya yönelmelerinin artmasında bu durumun etkisi büyüktür. Bu değişimler sadece tarımı değil, kırsal alanlardaki yerel ekonomileri de etkileyecektir. Bu yüzden tarım sektörünün geleceği, kırsal alanlardaki dengeli kalkınma ile doğrudan ilgilidir (Gülçubuk 2005).

1999 OTP reformuyla oluşturulan AB Kırsal kalkınma politikasının ilkeleri aşağıdaki gibidir (CEC 1999);

- Sadece ekonomik boyutuyla değil, üretimin dışında sosyal, kültürel, ekolojik ve çevresel boyutuyla çok fonksiyonluluğa sahip tarım sektörünün sağlanması,
- Kırsal ekonomilerde çok sektörlü bir anlayışın benimsenmesi ve sektörlerin birbirleri arasında entegre bir yaklaşımın geliştirilmesi,
- Kırsal ekonomide yeni gelir kaynaklarının yaratılması, istihdamın sağlanması ve kırsal mirasın korunması,
- Yerinden yönetim yaklaşımıyla kırsal kalkınma politikalarının oluşturulmasında bölgesel ve yerel yetkiler arasında işbirliği ve eşgüdümün sağlanması,
- Programların hazırlanmasında ve yönetilmesinde şeffaflığın öngörülmesi ve
- Kırsal kalkınma politikalarında basit ve sade bir mevzuat yapısının oluşturulmasıdır.

1999 yılında gerçekleştirilen Tarım Konseyi sonuçlarına göre yeni kırsal kalkınma politikası çerçevesinde yukarıda belirtilen ilke ve tedbirlerin, tarım ve ormancılık sektörünün rekabet edebilme gücünün artırılması, kırsal toplumun yaşam kalitesinin ve ekonomik imkanların iyileştirilmesi ve sürdürülebilir tarım ve kalkınmaya yönelik çevre ile kırsal mirasın korunması gibi üç ana hedefe yönelik olması kararlaştırılmıştır (CEC 1999).

AB kırsal kalkınma politikasının temel mevzuatı, Gündem 2000 doğrultusunda çıkarılan 1257/1999 sayılı Konsey Tüzüğüdür. Konsey Tüzüğü Madde 33'teki Kırsal Alanların Geliştirilmesi ve Uyumunu Destekleme Tedbirleri ise şunlardır (DPT 2006b):

- Arazi iyileştirilmesi,
- Arazi toplulaştırması,
- Turizm ve el sanatlarının geliştirilmesi,

- Tarımsal yönetim hizmetlerinin tanıtımı,
- Kaliteli tarım ürünlerinin pazarlanması,
- Kırsal alana götürülen temel hizmetler,
- Köylerin yenilenmesi ve geliştirilmesi,
- Kırsal mirasın korunması,
- Tarım ve bağlantılı faaliyetlerin çeşitlendirilmesi,
- Tarımsal su kaynaklarının yönetimi,
- Tarımla ilgili kırsal alt yapının iyileştirilmesi,
- Tarım, ormancılık ve doğa yönetimi ile bağlantılı olarak çevrenin korunması ve hayvan sağlığının iyileştirilmesi,
- Tabii afetlerle oluşan zararların giderilmesi ve yeni koruma tedbirlerinin tanıtımıdır.

AB Kırsal Kalkınma Politikasının temel mevzuatını 2007'den başlayarak 1698/2005 sayılı Konsey Tüzüğü oluşturacaktır. Tüzük bünyesinde üç temel amacı barındırmaktadır (DPT 2006b):

- Yeniden yapılanma, gelişme ve yenileşme çabaları desteklenerek tarım ve ormancılık sektörlerinin rekabet edebilirliğinin artırılması,
- Toprakların yönetimi çabaları desteklenerek çevrenin ve kırsal alanların iyileştirilmesi,
- Kırsal alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesidir.

Kırsal kalkınma programlarının finansmanı üç fondan gerçekleştirilmektedir. Bunlar; Avrupa Kırsal Kalkınma Fonu (ERDF), Avrupa Yapısal Fonu (ESF) ve Avrupa Tarımsal Garanti ve Yön Verme Fonu (EAGGF)'dur. AB'nde kırsal

kalkınma önlemlerinin uygulanmasında aşağıdaki yöntem kullanılmaktadır (Gülçubuk 2005);

♦ **Programlama:** Kırsal alanın güçlü ve zayıf yanlarını, fırsatlarını ve tehditlerini analiz eden ve sonuçta ölçülebilir hedeflere sahip bir stratejiyi öngören çok yıllık programların hazırlanmasıdır.

♦ **Ortaklık:** Üye devletin Komisyona gönderdiği program, üye devlet veya bölgelerle yakın işbirliği ile çalışılır, yasal yükümlülükleri karşılamak açısından kamu yetkilileri ve AB tarafından ortaklaşa finanse edilir. Program, söz konusu kırsal alandaki ilgili tarafları bir araya getiren bir ortaklıkla geliştirilir ve yönetilir.

♦ **Yerinden yönetim:** Programın mali ve idari yönetimi yetkili ulusal ve bölgesel otoriteye bırakılmıştır.

♦ **İzleme ve değerlendirme:** Programlar özel bir komite tarafından yakından takip edilir ve program önceden, uygulama sürecinde ve tamamlanmasından sonra değerlendirmeye tabi tutulur.

Söz konusu önlemlerin uygulanmasında her ülkenin öncelikleri farklıdır. Örneğin Hollanda, Almanya ve İngiltere bu önlemler yolu ile elde ettikleri kaynakları, kırsal altyapıyı ve köyleri yenilemek üzere kullanırken, İspanya, İtalya ve Fransa gibi ülkeler ise ekonomik faaliyet çeşitlendirilmesi ve KOBİ'lere destek için kullanmaktadırlar (Gülçubuk 2005).

2.4.1.1. AB kırsal kalkınma ve SAPARD programları

AB üyesi ülkeler, EAGGF Fonundan yararlanmak üzere 7 yıllık Kırsal Kalkınma Programı hazırlamaktadırlar. Bu programda AB mevzuatı çerçevesinde hangi kırsal kalkınma tedbirine öncelik verileceği tespit edilmektedir. Örneğin Avusturya'da organik tarım, fonlardan en çok yararlandırılan faaliyet olmaktadır. Benzer şekilde 1999 yılında kurulan SAPARD (Tarımsal ve Kırsal Kalkınma için

Özel Eylem Programı), AB adayı Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinin (Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Estonya, Litvanya, Letonya, Romanya, Bulgaristan) Tek Pazar ile Ortak Tarım Politikası'na hazırlık süreçlerini desteklemeyi hedeflemektedir. AB söz konusu aday ülkeler için SAPARD Fonunu tahsis etmiş ve bu ülkelerden 7 yıllık SAPARD programı hazırlamaları istenmiştir. Türkiye'nin de üyelikle birlikte 7 yıllık bir program hazırlaması gerekecektir. AB adayı Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinde kırsal bölgelerin kalkınmasına, tarım sektörünün gelişmesine ve AB'nin Ortak Tarım Politikası'na uyumun sağlanmasına yönelik projelere hibe yardımı sağlayan SAPARD programının 2000-2006 dönemindeki yıllık bütçesi 2000 yılı rakamları ile 540 milyon Euro'dur (Gülçubuk 2005).

SAPARD tarafından finanse edilmesi öngörülen faaliyetler aşağıdaki gibidir (İKV 2001);

- Tarımsal işletmelerde yatırım,
- Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının iyileştirilmesi,
- Gıda kalitesi ve tüketicinin korunması bağlamında kalitenin iyileştirilmesi,
- Çevreyi ve kırsal alanı korumaya dönük üretim yöntemleri,
- Ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi,
- Çiftçilere yönelik hizmet birliklerinin kurulması,
- Üretici birliklerinin kurulması,
- Köylerin yenilenmesi ve geliştirilmesi ile kırsal mirasın korunması,
- Arazilerin iyileştirilmesi ve yeniden parsellenmesi,
- Arazi kayıtlarının oluşturulması ve güncellenmesi,
- Kırsal altyapının kurulması ve geliştirilmesi,
- Su kaynakları yönetimi,

- Ormancılık, ağaçlandırma işletmelerine yatırımlarının sağlanması, orman ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması,
- Teknik yardım, bilgilendirme ile programın izlenmesine ve hazırlanmasına yardımcı olacak çalışmaların yapılmasıdır.

2.4.2. AB bölgesel kalkınma araçlarından kırsal turizm

AB üye devletleri arasında ve hatta tek bir üye devletin bölgeleri arasında ekonomik ve sosyal kalkınma düzeyleri açısından farklar vardır. AB Bölgesel Politikası, AB'nin her yerinde eşit fırsatlar sağlamak için bu dengesizlikleri azaltmayı hedeflemektedir. AB, bölgesel dengesizliklerin azaltılması ve istihdamın teşvik edilmesi için turizmin katkısını kabul etmiştir (Yağcı 2003).

Yapısal fonlar ve özellikle Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF), turizm için en önemli AB mali yardımlarıdır. Projelerin çoğu, altyapının (yollar, havalimanları, vs.) geliştirilmesi, mesleki vasıfların arttırılması, turizm işletmelerinin geliştirilmesi, konaklama ve diğer turizm tesislerinin ıslah edilmesiyle ilgilidir. Bununla beraber, yapısal fonlar, kırsal alanlarda, kırsal çerçevenin korunmasına, yerel kültürel geleneklerin ve becerilerin sürdürülmesine, köylerin yenilenmesine ve yeni kırsal turizm pazarlarının gelişmesine katkı sağlarlar (Yağcı 2003).

Çiftçilerin, turizm sektörüne girerek faaliyetlerini çeşitlendirmeleri için de yapısal fonlardan destek sağlanmaktadır. Tarım sektöründe istihdamın azalması, kırsal alanlar için alternatif gelir kaynakları bulma çabalarına yol açmaktadır. Bir alternatif olarak kırsal turizm teşvik edilmektedir (Yağcı 2003).

Kırsal turizm, sürdürülebilirlik yaklaşımlarından hareketle giderek ilgi gören ve geliştirilen bir turizm çeşididir. Bazı kaynaklarda tarım ve çiftlik turizmi biçiminde adlandırılan, kırsal turizme ait çok sayıda tanımlamayla karşılaşmak mümkündür (Leader European Observatory 1997). Tanımların bazılarında faaliyetlerin gerçekleştiği yerlere ait düşük nüfus yoğunluğu ön plana çıkarılırken,

bazılarında ise turistlerin, yerleşimlerin geleneksel, doğal, tarihsel özelliklerine yönelik beklentileri önem kazanmaktadır. Kırsal turizm Avrupa Birliği tarafından yapılan çalışmalarda şu şekilde tanımlanmaktadır (European Commission 1999);

"Kırsal turizm, amacı tarımsal ya da yerel değerlerle iç içe bulunarak hoşça zaman geçirmek olan turistlere, beklentileri doğrultusunda konaklama, yiyecek, içecek ve diğer hizmetleri veren küçük ölçekli işletmelerin yer aldığı, küçük yerleşimlerde gerçekleştirilen faaliyetler bütünüdür".

Tüketicilerin kırsal turizmden beklentileri arasında, doğa ve çevre değerlerine ek olarak yerel kültürle tanışmak isteği de bulunmaktadır. Tanım her ne kadar tarımsal ağırlıklı üretim ilişkilerini ön plana çıkarmaktaysa da yöresel alışkanlık, tutum, davranış ve ilişkilerle tanışmak bu tüketici grubunun temel beklentilerindendir (European Commission 1999).

Kırsal alanda, tüketicilerin kırsal turizme ait beklentilerini karşılayacak ürünün öncelikle aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekmektedir (European Commission 1999);

- Doğal, çevresel ve tarihsel çekicilikler,
- Otantik özelliklerini koruyan halk,
- Yerel kültürel özelliklerin turizmle uyumlaştırılması ve turizm bilinci,
- Ülke, bölge ve yerel yönetimin konuya ilgisi,
- Ulaşım, konaklama, yiyecek içecek hizmetlerinin uluslararası ve ulusal standartların altında bulunmaması gerekmektedir.

Son yıllarda birçok ülkede giderek ilgi görmeye başlayan kırsal turizmin çevre ve kültür değerlerinde yaratacağı bozulmaların en aza indirilmesiyle, özellikle yerel düzeyde ortaya çıkaracağı olumlu ekonomik etkiler, konuyla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili bütün kesimlerin birlikteliğini zorunlu kılmaktadır (European Commission 1999).

Yeşil turizm, çiftlik turizmi, doğa turizmi, eko-turizm, yayla turizmi gibi adlar alan kırsal turizm, bir yandan kent yaşamından kaynaklanan ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunların çözümünde, öte yandan turizmi kıyı turizmi anlayışının egemenliğinden kurtarmak, kırsal yörelerin dinlendirici atmosferinden yararlanmaya olanak sağlamak ve gelir düzeyi diğer sektörlere göre düşük olan tarım üreticisine ek bir gelir sağlamak bakımından, büyük önem taşımakta, giderek yaygınlaşmaktadır (İçöz 1986).

Turizme açılan kırsal yörelerde yapılan faaliyetler, tarımda olduğu gibi, işleyiş biçimleri aile gelenekleri ile yönlendirilmiş, amacı tamamı ile kazanç birikimine dayalı çalışmalardır. Kırsal yörenin turizme açılması ile birkaç ailenin gerçekleştirdiği bazı projeler, diğer aileler tarafından da benimsenmektedir. Tarımsal, turistik veya kültürel alandaki yeniliklerin özümsenmesi, yöredeki ailelerin girişimcilik yeteneklerini geliştirmektedir (İçöz 1986).

Kırsal turizm çoğu zaman, yöresel sanatların canlanmasını sağlamaktadır. Hediyelik ve hatıra eşyalar, turistlerin daha fazla döviz bırakmalarını ve izlenimlerini canlı tutmalarını sağlamaktadır. Ayrıca götürdükleri yerlerde yöreyi tanıtmak gibi fonksiyonları da vardır. Bu nedenle; hediyelik ve hatıra eşya yapımının yaygınlaştırılması, çeşitlendirilmesi ve kalitesinin arttırılması büyük önem taşımaktadır (İçöz 1986).

Kentlerin betonlaşmış yapısından ve kronikleşmiş sorunlarından kaçmak isteyen pek çok insanın çözümü doğada aramaya başlaması, kırsal turizme olan talebi arttırmıştır. Avrupa Birliği üye ülkelerinde yapılan bir araştırmada, kırsal turizme önem verildiği ve Avrupalıların %25'inin tatillerini kırsal yörelerde geçirmeye ilgi duydukları belirlenmiştir (Davies and Gilbert 1992).

Turizm zevklerinin ve ekonomik olanakların birbirinden çok farklı olması, her kesimden gelen turiste hitap edebilecek tesislerin geliştirilmesini gerektirmektedir. Tesislere ilişkin karar, büyük ölçüde mevcut kaynaklara ve olanaklara, pazar potansiyeline, mevcut donanıma, coğrafi koşullara ve finansman olanaklarına bağlı

olarak verilir. Ancak turistlerin son yıllardaki tercihleri doğal dokusu bozulmamış bir çevredir. Turistik çekim alanı olma özelliği taşıyan kırsal yörelerde yeni yapı üretmeden önce, var olan yapıların elden geçirilmesi, aile işletmelerinin kurulması için yöre insanının desteklenmesi büyük önem taşımaktadır (İçöz 1986).

Özetle, sosyo-ekonomik açıdan kısıtlı olanaklara sahip yörelerde gelişme yönünde alternatif bir faaliyet alanıdır. Kırsal turizmin kırsal kalkınmaya birçok olumlu etkileri bulunmaktadır. Şöyle ki; kırsal turizm faaliyetleri çoğu zaman; istihdama ve iş çeşitlenmesine, kente yakın ormanlık alanların rekreasyon amacıyla değerlendirilmesine, kırsal peyzajın korunmasına, küçük yerleşmelerde göçün azalmasına, el sanatlarının gelişmesine, kültürel etkileşimin artmasına, doğa koruma bilincinin gelişmesine, tarihsel dokunun korunmasına, kadının toplumsal hayata katılımının artmasına, yeni girişim ve fikirlerin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (DPT 2006a).

2.4.3. AB bölgesel kalkınma araçları açısından kırsal sanayi

Kırsal sanayi, tarım ve orman ürünleri ile su ürünleri gibi yerel doğal kaynakları yerinde değerlendirme ve ya talebe bağlı olarak pazarlanabilir yerel ürünlerin üretimi ve gereğinde dış satımını sağlamaya yönelik faaliyetlerdir. Diğer bir yaklaşıma göre, kırsal kabul edilen alanlarda kurulan ve ya kurulacak, ağırlıklı olarak tarımsal ürünleri herhangi bir düzeyde işleyen imalat sanayi işletmeleri kırsal sanayi olarak kabul edilmektedir (DPT 2006a).

Kırsal sanayi, kır-kent arasındaki sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkların en az düzeye indirilmesini ve kırsal nüfusu, yerinde tutmayı, kırsal sorunları yerinde çözümlemeyi amaçlayan bir kalkınma yaklaşımıdır. Kırsal sanayilerin temel işlevi, kırsal kalkınma çabalarına süreklilik kazandırmak ve kır-kent arasındaki toplumsal bütünleşmeyi sağlamaktır (Tükkan 1993).

Tükkan'a (1993) göre, kırsal sanayilerin gelişmesinde iki doğal faktörün rolü büyüktür. Bunlardan birincisi tarımın sanayileşmesi; ikincisi kırsal kesimin, sanayi yerleşim yeri olarak nispi cazibesini arttırmasıdır.

Günümüzde kentler, sanayi yatırımları için, artan maliyet ve yasal zorluklar nedeni ile giderek cazibe merkezi olmaktan uzaklaşmaktadır. Çünkü (Tükkan 1993);

- Kent merkezlerinde ve çevresinde sanayi faaliyetlerine getirilen sınırlamalar ve maliyet arttırıcı tedbirler,
- Kentteki yaşamın pahalı olması ve bunun işgücü maliyetine yansıması,
- Kentlerde arsa spekülasyonu nedeni ile arsa fiyatlarının yüksek olması gibi nedenler, sanayi tesislerinin kırsal alanda kurulmasını cazip hale getirmektedir. Ancak her sanayi için de bu avantajların geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir.

Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü (UNIDO) "Sanayileşme ve Kırsal Gelişme" yayımında kırsal sanayiyi şöyle özetlemektedir (Taraklı 1993); **"**Gelişmekte olan ülkelerde ek ve gelir getirici iş olanakları yaratmak, kırsal nüfusun temel gereksinimlerini karşılamak **kırsal sanayinin temel amacıdır."**

DPT'ye (1994) göre, kırsal alanda kurulabilecek sanayi yatırımlarını üçe ayırmak mümkündür. Bunlar;

♦ **İmalat Sanayi**: Eğer imalat sanayi üretim alanı içerisinde kurulursa, tarım işletmesi ile fabrika arasındaki bir çok işletme ortadan kalkmış olacaktır. Bu sayede bir yandan çiftçilerin katma değeri artarken, diğer yandan ulaşım masrafları da azalacaktır.

♦ **İlişkili Sanayi:** Tarım kesimine yeterli geliri sağlayabilmek için tarımsal üretimin olmadığı mevsimde yetiştirilen ürünler ile ilişkili sanayiler tesis edilerek, kırsal alana iş olanakları sağlayacak olan sanayidir.

♦ **Yardımcı (Tamamlayıcı) Sanayi:** Bu tür sanayiler yerel özelliklere bağlı olmaksızın, yani tarımsal üretimden tamamen bağımsız olarak kurulan sanayilerdir. Bu sanayinin amacı kırsal alandaki işgücüne istihdam olanağı sağlamaktır.

Kırsal kalkınmanın sağlanması için, çeşitli ülkelerde değişik kırsal sanayi projeleri uygulanmaktadır. Örneğin, Tayland'da bölgeler arasındaki gelir farkını gidermek için, Bangkok Cam Şirketi köylülere cam kalıplarını temizlemek için fırça üreten atölye kurmuştur. Bu sayede köyde yaşayan insanlara iş olanağı sağlanmıştır (Power Dergisi 1996).

Son yıllarda, yerel imkanlara dayalı kalkınma yaklaşımı yaygınlaşmaktadır. Nitekim modern fabrikaları geri kalmış yerlere kaydırma çalışmaları, o yörede tesislerin çoğalmasına neden olmuştur. OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ülkelerinde uygulanan bu politikalar sonucunda, kırsal alanda azalan nüfus artmış, hatta büyük kentlerin nüfus artış hızını geride bırakmıştır. Böylece kır-kent arasında büyüme ve istihdam yönünden bir denge sağlanmıştır (DPT 1994).

Türkiye'de de kırsal sanayi olarak nitelendirilebilecek tesisler (un fabrikaları, meyve suyu üretim tesisleri, salça fabrikaları, süt ürünleri üretim tesisleri vb.) bulunmaktadır; ancak bu tesisler kırsal sanayiyi uygulayan diğer ülkelere göre küçük çaptadır. Türkiye'nin ihracatı içinde tarım ürünlerinin payının yüksek olması da göz önünde bulundurulduğunda kırsal sanayi, tarım kesimine güç verecek, kırsal alanda istihdam olanağı doğuracak bir araç olarak gözükmektedir (Güney 2003).

2.4.4. AB uyum sürecinde Türkiye'nin çalışmaları

1999 yılında Helsinki'de yapılan Avrupa Konseyi sonucunda Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliği'ne adaylık süreci de başlamıştır. 2001 yılından itibaren Türkiye kurumsal ve yasal bazı düzenlemeler ile AB'nin bölgesel politika alanına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Katılım Ortaklığı Belgesinde kısa vadede bölgesel politika alanında uyum için belirlenen öncelikler (Kayasü ve Yaşar 2006);

- Ulusal Kalkınma Planı ve İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (NUTS) Düzey 2'lerde bölgesel kalkınma planları hazırlanması suretiyle, bölgesel farklılıkları azaltmayı amaçlayan bir ulusal ekonomik ve sosyal uyum politikasının geliştirilmesi,
- Uygulamayı kolaylaştıracak yasal çerçevenin kabul edilmesi,
- Bölgelere yönelik kamu yatırımlarına ilişkin öncelik kriterlerini ortaya koyan çok yıllı bütçeleme usullerinin oluşturulması ve
- Bölgesel kalkınmayı yürütecek idari yapıların güçlendirilmesidir.

Orta vadede ise, bölgesel kalkınma planlarını uygulamak üzere NUTS Düzey 2'lerde bölge birimlerinin oluşturulması beklenmektedir (Kayasü ve Yaşar 2006).

2.4.4.1. Türkiye Düzey 2 bölgeleri kalkınma programı

TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars), **TR72** (Sivas, Kayseri, Yozgat), **TR52** (Karaman, Konya) ve **TRB1** (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) İstatistiki Bölge Birimi Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı; Ağrı, Ardahan, Bingöl, Elazığ, Iğdır, Karaman, Kars, Kayseri, Konya, Malatya, Sivas, Tunceli ve Yozgat olmak üzere toplam 13 ili kapsamaktadır. Hazırlık çalışmalarına 2004 yılının ilk çeyreğinde başlanan söz konusu program, 2004 yılı Mali İşbirliği Programlaması kapsamındadır. Finansman anlaşması 12 Ocak 2005 tarihi itibarıyla Avrupa Komisyonu ve Türk Hükümeti tarafından imzalanmıştır (URL 2).

Program, Avrupa Birliği'nce desteklenecek olup, bütçesi, 70 milyon Euro'su Avrupa Birliği desteği ve 20,67 milyon Euro'su ulusal bütçe katkısı olmak üzere 90,67 milyon Euro'dur (URL 2).

Programın genel amacı, Ön Ulusal Kalkınma Planında ekonomik ve sosyal uyum kapsamında desteklenmesi öngörülen Düzey 2 bölgelerinde, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmanın yanı sıra merkezi ve bölgesel düzeyde proje

uygulama kapasitesini artırmaktır. Programda belirlenen öncelik alanları şunlardır (URL 2);

*** Tarım ve Hayvancılık:** Bu öncelik alanı, kırsal alanda yaşayan ve tarım sektöründe çalışan nüfusun ekonomik güvenliğini ve gelirlerini artırmayı amaçlamaktadır. Bu alandaki faaliyetler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığını, tarım birliklerini, kooperatifleri, çiftçileri ve diğer ilgili kuruluşları desteklemek amacıyla yürütülecektir. Bu yolla, ilgili Düzey 2 bölgelerinde verilecek eğitimler sonucunda tarımsal üretime katkı sağlanması ve gelir getirici faaliyetlerin çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır. Eğitim programları aracılığıyla bölgelerde gelir getirici faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, modern tarım tekniklerinin kullanımının artırılması ve hayvancılıkta verimliliği artıracak tekniklerin yaygınlaştırılması programın beklenen sonuçları arasındadır (URL 2).

*** Yerel Kalkınma Girişimleri:** Bu Hibe Programı kapsamında hedef bölgelerde, kamu kuruluşu olmayan ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla, tarım kooperatifleri ve birlikleri, çiftçi grupları, il özel idareleri ve yerel yönetimler tarafından proje teklif edilebilecektir. Teklif edilecek projelerle, mesleki eğitim veya müteşebbis eğitimi sağlamaya, tarım alanındaki iş danışma veya destekleme konusunda hizmet vermeye, tarım ve hayvancılık sektöründe çalışanların gereksinimlerini karşılamaya, çiftçilerin veya tarımsal organizasyonların kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalara, bölgenin iş veya turizm merkezi olarak imajını artırmayı hedefleyen nitelikteki faaliyetlere destek sağlanacaktır. Bu kapsamda, hibeden faydalanacak projeler için faydalanıcı tarafından küçük miktarda eş finansman sağlanması beklenmektedir (URL 2).

*** Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) hibe programı:** Bu Hibe Programı tarım, imalat sanayi ve hizmet (turizm dahil) sektörlerinde yer alan, büyüme ve yeni iş imkanları yaratma potansiyeline sahip küçük, orta ve mikro ölçekli işletmelerin ihtiyaçlarına hitap edecektir. KOBİ Hibe Programı ile ilgili Düzey 2 bölgelerindeki işletmelerin yeniliklere uyumu, modernizasyonu ve

girişimcilik kültürünün güçlendirilmesi yoluyla bölgelerdeki şirketlerin rekabet gücünün geliştirilmesi ve işgücü arzının ve gelirinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu işletmelere yönetim ve teknoloji danışmanlığının yanı sıra yatırım desteği sağlanması ve bunların rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir (URL 2).

Bu kapsamda hibeden faydalanacak projeler için, faydalanıcı tarafından asgari %50 yerli katkı (eş finansman) sağlanması gerekli olup, proje başına verilecek azami hibe miktarı 100.000 Euro'dur (URL 2).

* **Küçük Ölçekli Altyapı:** Bu Hibe Programında, yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlayan küçük ölçekli altyapılar desteklenecektir. Mahalli idareler (il özel idareleri, belediyeler, köy muhtarlıkları vb) ile bunların kuracağı birlikler Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı kapsamında sağlanacak fonlardan yararlanabilecektir (URL 2).

Altyapı bakımından öncelikli ihtiyaçların karşılanması suretiyle bölge insanı ve işletmeler için yaşamsal olan hizmetler sağlanarak, bölgedeki yaşam standardının yükseltilmesine yardımcı olunması hedeflenmektedir. Bu öncelik alanı kapsamında, kırsal altyapı projeleri de (kırsal alanda yol bağlantıları, sulama göletleri, sulama kanalları gibi) desteklenebilecektir (URL 2).

*** Teknik Yardım:** Bu başlık altında ayrılan bütçe ile, tüm programın sağlıklı bir şekilde uygulanması için, merkezi ve bölgesel düzeydeki kurumlara ve tüm yerel paydaşlara eğitim ve danışmanlık hizmeti vermek üzere, Türk ve yabancı uzmanlardan oluşan teknik yardım ekibinin görevlendirilmesi gerçekleştirilecektir. Böylelikle Programın sağlayacağı doğrudan ekonomik etkinin yanı sıra, bölgelerde AB formatına uygun proje hazırlama, uygulama ve izleme yapılarının oluşturulmasına ve kapasite artırımına katkı sağlanması öngörülmektedir (URL 2).

Düzey 2 bölgeleri kalkınma programı kapsamındaki hibe programı: AB-Türkiye Mali İşbirliği kapsamında yürütülen bölgesel kalkınma programlarında belirlenen öncelik alanlarında hibe programı uygulamasıyla projeler desteklenmektedir. Bu çerçevede programların öncelik alanlarında belirlenecek

şartlara uygun olarak hazırlanan projeler, yarışma ortamında seçilmekte, başarılı projeler hibeden yararlandırılmaktadır (URL 2).

Hibe Programlarının hazırlık ve uygulamaları DPT koordinasyonu ve yönetiminde olup, ihale aşaması Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından yürütülmektedir. Merkezi Finans ve İhale Birimi, Türkiye'de Avrupa Birliği tarafından finanse edilen programlar çerçevesinde gerçekleşen hizmet, mal, iş ve hibelere ilişkin ihalelerin genel bütçeleme, ihaleye çıkma, sözleşme imzalama, ödeme, muhasebe ve mali raporlaması bakımından tek sorumlu kurum olacaktır. Merkezi Finans ve İhale Birimi, hizmetlerin, malların, işlerin ve hibelerin ihalesine ilişkin Avrupa Birliği kural, düzenleme ve usullerine bağlı kalınmasını ve uygun bir raporlama sisteminin işlemesini sağlayacaktır (URL 3).

Başvuru: Finanse edilmesi talep edilen faaliyetlerin ilgili bölgesel program kapsamındaki illerin sınırları içinde yürütülmesi koşuluyla, yerel yönetimler ile kar amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar başvuruda bulunabilmektedir. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) ise doğrudan gelir artırıcı nitelikte olmayan faaliyetlerine hibe verilebilmektedir (URL 2).

Proje türü: AB Mali İşbirliği kapsamında yürütülen bölgesel kalkınma programlarının hedeflerine ve belirlenen öncelik alanlarına uygun olan ve her program için özel olarak hazırlanan başvuru rehberlerinde belirtilen şartları taşıyan projeler hibe ile desteklenmektedir (URL 2).

Değerlendirme: Projeler, Merkezi Finans ve İhale Birimi koordinasyonunda "Bağımsız Değerlendirme Komiteleri" tarafından, "Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi"nde belirtilen standart değerlendirme ölçütlerine göre titizlikle değerlendirilir. Değerlendirme ölçütleri; projelerde önerilen faaliyetlerin uygunluğunu, teklifler için yapılan çağrının hedefleriyle tutarlılığını, niteliğini, beklenen faydasını, sürdürülebilirliğini ve maliyet etkinliğini kapsar (URL 2).

Değerlendirmede dikkate alınacak diğer önemli hususlar, projelerin yürütüldüğü dönem boyunca faaliyetlerin sürdürülmesi için istikrarlı ve yeterli

kaynaklara; teklif edilen çalışmayı başarıyla tamamlamak için gereken profesyonel deneyim ve niteliklere sahip olmaktır (URL 2).

2.4.4.2. Tarım reformu uygulama projesi

AB'ye katılım konusundaki en önemli kriterlerden biri de yeni üyelerin birleştirilmiş pazarda rekabet edecek ekonomilere sahip olmaları zorunluluğudur. Bu, tarımsal üretim, pazarlama ve işleme alanlarındaki üretim verimliliğinin artırılmasına yönelik önlemler üzerinde odaklaşmayı gerektirmektedir. Bu çerçevede, 2005 yılında tarım alanında Tarım Reformu Uygulama Projesi adıyla bir program uygulanmaya başlamıştır (URL 4).

Programın sonunda Türkiye'de, dünya standartlarına göre rekabet edebilir ve yapay teşvikler ve sübvansiyonlar yerine gerçek mukayeseli üstünlüğe dayalı üretim modellerine sahip bir tarım ve tarımsal sanayi sektörü oluşturulması öngörülmektedir (URL 4).

Tarımsal destekleme araçları; Doğrudan Gelir Desteği (DGD), Fark Ödemeleri, Telafi Edici Ödemeleri, Hayvancılık Destekleri, Ürün Sigortası Ödemeleri, Kırsal Kalkınma Destekleridir (KKD) (URL 4).

Kırsal kalkınma yardımları aşağıdaki başlıkları kapsayacaktır (URL 4) :

- Çiftçi ve çiftçi grupları tarafından yapılan köy bazlı yatırımlar,
- Özel sektör, Sivil Toplum Kuruluşları ve çiftçi kuruluşları tarafından yapılan kırsal yayım hizmetleri,
- Arazi toplulaştırma faaliyetleri,
- Küçük çiftçiye yönelik kredilendirme faaliyetleri,
- Kadın ve dezavantajlı (çocuklar ve engelliler için ekonomik değer yaratacak programlar) gruplara yönelik programlar.

Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı: Bu program kapsamında özel ve kamu sektörüne yönelik olarak, kırsal kesimde gerçekleştirecek yatırımlara belirli oranlarda hibe desteği verilmektedir. KBKY Programı 16 il bazında (Adıyaman, Ardahan, Artvin, Batman, Bolu, Burdur, Çanakkale, Denizli, Gümüşhane, Hatay, Karaman, Konya, Malatya, Niğde, Rize, Tokat) pilot olarak uygulamaya konulmuştur. Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı, Merkez Yürütme Birimi koordinasyonunda Tarım Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü ile birlikte uygulanmaktadır (URL 5).

Programın Amaçları kırsal alanda (URL 5);

- Gelir ve sosyal standartları geliştirmek,
- Altyapıyı iyileştirmek,
- Tarımsal üretimi sürdürülebilirlik esası doğrultusunda artırmak,
- Gıda güvenliğini güçlendirmek,
- Alternatif gelir kaynakları yaratmak,
- Mevcut kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliğini artırmak,
- Mevcut kamu hizmetlerini iyileştirmek,
- Hizmetlere erişimi artırmak,
- Girişimcilik kapasitesi yaratmak,
- Uluslararası kaynakların kullanımı için kapasite oluşturmaktır.

Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programına başvuracak kişi ve kurumlar aşağıda belirtilmektedir (URL 5):

- Kırsal alanda yaşayan tarımsal üretim yapan ve Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olan çiftçiler,
- Kırsal alanda yaşayan, küçük ölçekli kırsal iş alanlarında faaliyet gösteren kişiler,

- Tarımsal üretim yapan ve Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olan çiftçilerin bir araya gelerek oluşturdukları şirketler, vakıflar, tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikler ile bunların üst örgütleri, bu kuruluşların kendi aralarında oluşturacağı ortaklıklar,
- Kaymakamlıklar ve
- Köylere Hizmet Götürme Birlikleridir.

Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programında Özel Sektöre Yönelik Yatırım konuları şunlardır (URL 5);

- Mısır kurutma ve depolama,
- Süt toplama, soğutma ve işleme,
- Meyve-sebze depolama, işleme, ambalajlama ve paketleme,
- Alternatif enerji kaynakları (jeotermal, güneş , rüzgar, vb) kullanılan seraların yapımıdır.

Kamu Kurumlarının başvurabileceği proje konuları, mevcut alt yapı tesislerinin (köy yolu, köy içme suyu, kanalizasyon, köy bazlı sulama tesisleri gibi) geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik yatırım konularıdır (URL 5).

2.4.4.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve SRAP

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 3294 sayılı yasa kapsamında bulunan ve sosyal güvence kapsamında bulunmayan vatandaşlar için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığı ile sosyal amaçlı yardımlar sağlamaktadır. SYDV kendi hizmet alanlarında model olarak kabul edilebilecek bir çalışma sistemine sahiptir. Fon kaynaklarından yararlanabilecek fayda sahipleri ve gerçekleştirilecek yardımlar ülke genelinde yayılmış bulunan 931 Vakıf aracılığı ile belirlenmektedir (TKB 2004).

Hedef kitle için gerçekleştirilen yardımlar; gıda, eğitim, sağlık, yakacak gibi doğrudan yardımların yanında, bu insanların üretim sürecine entegre edilerek, sürdürülebilir bir gelir sağlamasını amaçlayan üretim ve istihdama yönelik proje desteklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede, kaynakların daha etkin kullanımı ve kırsal alanda söz konusu hedef kitle için sürdürülebilir bir gelirin sağlanması amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşfik Fonu'nun bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığı ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın işbirliği ile "Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi" uygulanmaktadır (TKB 2004).

3294 sayılı yasa kapsamında bulunan fayda sahipleri kooperatif şeklinde bir araya gelerek Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesinden yararlanabilmektedir. Bu proje kapsamında küçükbaş hayvan, büyükbaş hayvan ve seracılıkla ilgili destekler yer almaktadır. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi'nin temel amacı, yoksullukla mücadele kapsamında düşük gelirli kişi ve ailelerin gelir seviyesini yükseltmek, istihdamı artırmak, tarımsal ürünleri mahallinde pazarlamak ve köyden kente göçü önleyebilmek için ortak projeler uygulamaktır (TKB 2004).

(SRAP) Sosyal Riski Azaltma Projesi: SRAP, yoksulları hedef alan bir sosyal yardım sisteminin kurulmasını amaçlamaktadır. Projenin kalkınma hedefi, gerek uzun gerekse kısa vadede Türkiye'de yoksulluğun azaltılmasına şu şekilde katkı sağlamaktadır (TKB 2004);

- Ekonomik krizden etkilenen en yoksul kesime acil gelir desteği sağlanması,
- Yoksul kesime hizmet ve sosyal yardım sağlayan devlet kurumlarının kapasitesinin artırılması,
- Temel sağlık ve eğitim hizmetlerinde, nüfusun en yoksul %6'sına yönelik temel bir sosyal yardım sisteminin uygulanması,
- Yoksul kesim için gelir elde etme ve istihdam olanaklarının artırılmasıdır.

Sosyal Riski Azaltma projesi hızlı yardım ve yatırım olmak üzere iki temel bölümden oluşmaktadır. Hızlı Yardım bölümü tamamlanmış olup, bu kapsamda

"okula devam paketleri, gıda yardımları" gerçekleştirilmiştir. Yatırım bölümü kurumsal gelişim, şartlı nakit transferi ve yerel girişimler alt bileşenlerinden oluşmaktadır. Yerel girişimler için, kırsal kalkınma kapsamında, gelir getirici projeler, istihdama yönelik beceri kazandırma eğitimleri, sosyal hizmet amaçlı projeler, toplum yararına geçici çalışma programları ve toplum kalkınması projeleri desteklenmektedir (TKB 2004).

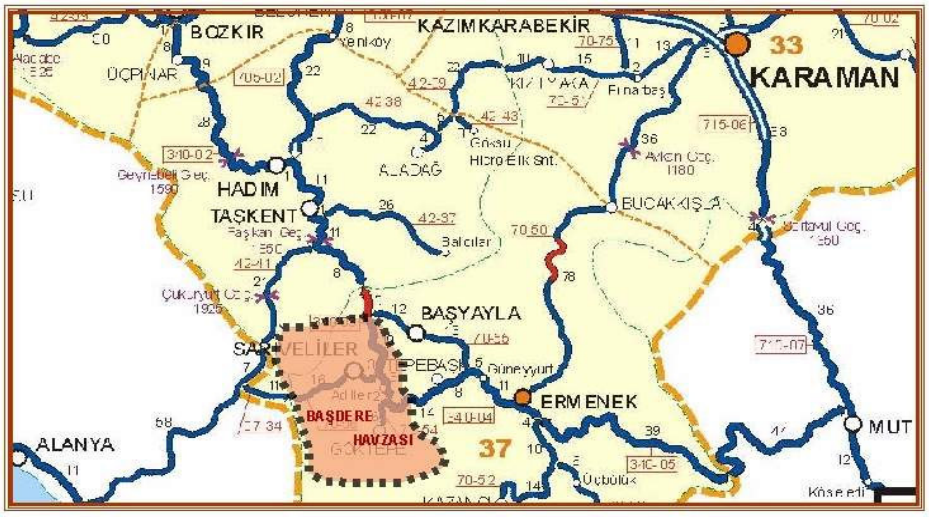
BÖLÜM 3: BAŞDERE HAVZASI KIRSALININ KALKINMA POTANSİYELLERİ

3.1. Çalışma Alanı Başdere Havzası'nın Tanımlanması

Bu başlık altında Başdere Havzası, coğrafi konum, bölgenin tarihçesi, iklim ve bitki örtüsü, idari yapı, demografik yapı, ekonomik yapı, sosyal ve teknik altyapı, doğal güzellikler ve tarihi değerler, havzadaki kamu yatırımları ve destekleri gibi alt başlıklar altında tanımlanmaktadır.

3.1.1. Coğrafi konum

Başdere Havzası, Karaman ili, Ermenek ilçesinden geçen ve Silifke'den Akdeniz'e dökülen Göksu Irmağı'nın kaynakları olan derelerden ismini almaktadır. Başdere Havzası, Konya'ya 168 km., Karaman'a 225 km., Ermenek'e 45 km., ve Alanya'ya 76 km. mesafede yer almaktadır (Şekil 3.1), (Ek 1) (Sarıveliler Belediyesi 2006).

Şekil 3.1. *Başdere Havzası'nın Konumu (Karayolları Genel Müd. 2006)*

Bu bölgedeki Sarıveliler, Göktepe, Civandere, Civler, Ortaköy, Çevrekavak, Adiller, Uğurlu, Esentepe, Çukurbağ, Koçaşlı, Günder, Işıklı, Daran, Dumlugöze gibi yerleşmelerin bulunduğu coğrafya Başdere olarak bilindiği için, söz konusu havza Başdere Havzası olarak isimlendirilmektedir (Şekil 3.2) (Sarıveliler Belediyesi 2006).

Şekil 3.2. *Başdere Havzası'nın Konumu ve Akarsularla Olan İlişkisi (Karayolları Genel Müd. 2006)*

Başdere Havzasının, deniz seviyesinden yüksekliği ortalama olarak 1650 m. olup, bu yükseklik yaylalarda 1850 metreye kadar ulaşmaktadır. Havza 343 km²'lik bir alan kaplamakta, Orta Toroslar'ın eteklerinde yer almaktadır. Bölgeden Göksu Irmağı'nın kaynağını oluşturan, Çevlik Deresi, Ayna Deresi, Civler Deresi, Daran Çayı ve Göksu Çayı geçmekte olup, bu dereler derin vadiler oluşturmuştur (Şekil 3.3). Havza genelinde eğim %30 ve üzerindedir (Sarıveliler Belediyesi 2006).

Şekil 3.3. *Başdere Havzası'ndaki Akarsular ve Yerleşmeler*

3.1.2. Bölgenin tarihçesi

Başdere Havzası'ndaki dağlar ve tepelerdeki birçok tarihi kalıntı, bölgenin tarih öncelerine uzanan birçok medeniyete ev sahipliği yaptığını göstermekte, Tepe diye adlandırılan dağın doruğundaki kilisesinin bulunduğu geniş düzlük, Kale Mevkii, Uğurlu Köristanı, Göktepe Köristanı, Çukurbağ Kalesi, geçmişten günümüze kadar

çeşitli medeniyetlere ait izler taşımaktadır. Tarih öncesinde Hititler'in, sonrasında Romalılar'ın yaşantılarına dair kalıntılar yer almaktadır (Ertaş 1999).

Tarihi kalıntılar, Sarıveliler ve çevresinde, Hititler'in (M.Ö 1000), Romalılar'ın (M.S 103), Bizanslılar'ın ve Selçuklular'ın (M.S 1115), Karamanoğulları'nın (M.S 1213-1228) ve Osmanlılar'ın yaşadığını göstermektedir (Konyalı 1967).

Son döneme bakıldığında, Başdere Havzası'ndaki en büyük yerleşme ve İlçe merkezi olan Sarıveliler'in eski ismi ile Başdere'nin, 1967'ye kadar Ermenek'e bağlı büyük bir köy, 1967'den sonra kasaba ve 1990'dan itibaren Karaman iline bağlı bir ilçe olduğu görülmektedir. Eski adı Fariske olan ve Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde adı geçen Göktepe ise 1957 yılında belediye olmuştur (Ertaş 1999).

3.1.3. İklim ve bitki örtüsü

Başdere Havzası'nda, Karaman ilinin batı ve güneyinde, yüksek kesimlerindeki karasal iklim yapısına rağmen, Orta Toros Dağları'nın Göksu ve kolları tarafından derin bir şekilde yarıldığı vadi tabanlarında, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz İklim özellikleri de görülmektedir. Yağış genellikle kış ve ilkbahar aylarında, yağmur ve kar şeklindedir (Şekil 3.4). Çizelge 3.1'de bölgeye ait meteorolojik veriler verilmektedir (Karaman Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü 2006).

Çizelge 3.1. *Meteorolojik Veriler Uzun Yıllar Ortalaması (Karaman Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü 2006)*

Meteorolojik Veriler Uzun Yıllar Ortalaması	
En yüksek sıcaklık	39
En düşük sıcaklık	-26,8
Yağışlı gün sayısı (Ortalama)	71
Ortalama nispi nem	63%
Bir günde yağan en yüksek yağış	89,8 mm.
Ortalama yıllık yağış miktarı	346,3 mm.

Şekil 3.4. *Başdere Havzası'nda Sarıveliler'den Kış Manzarası(Orijinal Ocak 2004).*

Başdere Havzası sınırları içinde kalan toplam 34304 ha. alanın 19381,7 ha.'ı yani %56,5'i ormanlık alanlardır (Şekil 3.5). Ormanlık alanların 8180 ha.'ı koruluk alan, 11201,7 ha.'ı ise bozuk koru alanlarıdır. Mevcut orman alanlarında meşe, çam, köknar, sedir ve ardıç ağaçları bulunmakta, kısmen Akdeniz iklimine özgü maki grupları da görülmektedir (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

Şekil 3.5. *Işıklı Köyü – Günder Köyü Arası Ormanlık Alan (Orjinal 2006).*

İklime ve bitki örtüsüne bağlı olarak ilk bahar ve yaz aylarında Alanya, Gazipaşa ve Anamur ilçelerinden halen göçebe hayat süren yörükler, bölgede bulunan yaylalara gelip yaşamakta, sonbaharın geç vakitlerine kadar buralarda kalmaktadırlar (Şekil 3.6) (Sarıveliler Belediyesi 2006).

Şekil 3.6. *Sarıveliler'in Kuzeyinde Çevlik Yaylası (Orjinal 2006).*

3.1.4. İdari yapı

Başdere Havzası'nda Sarıveliler ilçe merkezi ve merkez belediyesi, Göktepe Belde Belediyesi ve 13 köy yer almaktadır. İlçe merkezinde 8, Göktepe kasabasında 5 mahalle mevcuttur. Köyler, Civandere, Civler, Ortaköy, Çevrekavak, Adiller, Uğurlu, Esentepe, Çukurbağ, Koçaşlı, Günder, Işıklı, Daran, ve Dumlugöze'dir (Şekil 3.7). Kaymakamlığa bağlı olarak, bakanlıkların taşra teşkilatlarından İlçe Tarım Müdürlüğü, Mal Müdürlüğü, Sağlık Grup Başkanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü, Müftülük, Tapu Sicil Müdürlüğü ve Posta İşletme Müdürlüğü yer almaktadır. Bunlarla birlikte İlçe Jandarma Komutanlığı, Nüfus Müdürlüğü ve Özel İdare Müdürlüğü Kaymakamlığa bağlı olarak hizmet vermektedirler. Ayrıca İlçe Adliyesi, MEDAŞ ve Orman İşletme Şefliği (Göktepe) mevcuttur. Karayolları ve

TELEKOM, Ermenek teşkilatına bağlı olarak hizmet vermekte olup, Adiller köyünde Karayolları Bakım Evi bulunmaktadır (Sarıvellier İlçe Kaymakamlığı 2006).

Şekil 3.7. *Başdere Havzası'nda İdari Yapı*

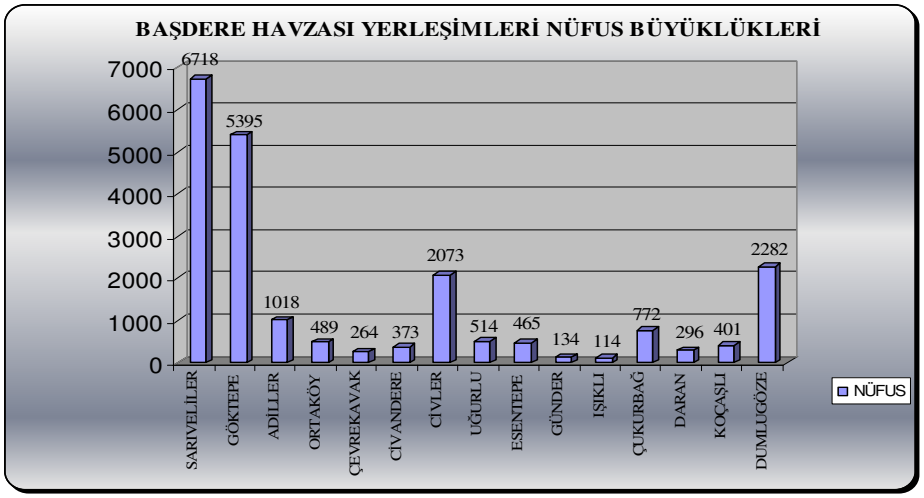
3.1.5. Demografik yapı

2000 yılı nüfus verilerine göre köy, kasaba ve ilçe merkezinin toplam nüfusu 21.308 olup, bu nüfusun 10.842'si yani yaklaşık %50'si erkek, 10466'sı yine yaklaşık %50'si kadındır. Sarıveliler ilçe merkezinin nüfusu 6.718, Göktepe Kasabası'nın nüfusu 5.395, Civler ve Dumlugöze köylerinin nüfusları 2000'inin üzerinde, Adiller köyünün nüfusu 1000'in üzerinde, diğer köylerin ise 1000'in

altındadır (Çizelge 3.2), (Şekil 3.8) (TÜİK 2001). Ek 2'de yerleşim birimlerinin idari durumları ve nüfus büyüklükleri tematik olarak verilmektedir.

Çizelge 3.2. *Başdere Havzası Yerleşimleri Nüfus Büyüklükleri(TÜİK 2001).*

İDARİ DURUM	YERLEŞİM BİRİMİ	NÜFUS
İLÇE	**SARIVELİLER**	6718
KASABA	**GÖKTEPE**	5395
KÖY	ADİLLER	1018
KÖY	ORTAKÖY	489
KÖY	ÇEVREKAVAK	264
KÖY	CİVANDERE	373
KÖY	CİVLER	2073
KÖY	UĞURLU	514
KÖY	ESENTEPE	465
KÖY	GÜNDER	134
KÖY	IŞIKLI	114
KÖY	ÇUKURBAĞ	772
KÖY	DARAN	296
KÖY	KOÇAŞLI	401
KÖY	DUMLUGÖZE	2282
HAVZA GENELİ		**21308**

Şekil 3.8. *Başdere Havzası Yerleşimleri Nüfus Büyüklükleri(TÜİK 2001).*

Demografik olarak toplam yaş bağımlılık oranı 15-64 yaşlarında her 100 kişiye karşın, 0-14 ile 65 ve daha yukarı yaşlardaki kişi sayısıdır. Gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilen bu oranın mümkün olduğu kadar %50'nin altına düşmesi beklenmektedir. 2000 yılında Türkiye'de toplam yaş bağımlılık oranı %55.10 iken, Başdere Havzası'nda toplam yaş bağımlılık oranı %53,10'dur (TÜİK 2001). Çizelge 3.3'de Başdere Havzası ve Türkiye geneline ait 2000 yılı nüfusun yaş dağılımları verilmektedir.

Çizelge 3.3. *Başdere Havzası ve Türkiye Geneli Nüfusun Yaş Dağılımı (TÜİK 2001).*

	BAŞDERE HAVZASI			**TÜRKİYE**
YAŞ ARALIĞI	**ERKEK**	**KADIN**	**TOPLAM**	**TOPLAM**
0-4 YAŞ	928	885	1.813	6.584.822
5-9 YAŞ	1.166	1.057	2.223	6.756.617
10-14 YAŞ	1.002	920	1.922	6.878.656
0-14 YAŞ	**3.096**	**2.862**	**5.958**	**20.220.095**
15-19 YAŞ	1.116	1.018	2.134	7.209.475
20-24 YAŞ	1.011	919	1.930	6.690.146
25-29 YAŞ	1.034	985	2.019	5.895.255
30-34 YAŞ	982	874	1.856	5.009.655
35-39 YAŞ	779	711	1.490	4.854.387
40-44 YAŞ	698	642	1.340	4.068.756
45-49 YAŞ	431	407	838	3.368.769
50-54 YAŞ	499	496	995	2.717.349
55-59 YAŞ	339	370	709	2.058.422
60-64 YAŞ	290	317	607	1.829.288
16-64 YAŞ	**7.179**	**6.739**	**13.918**	**43.701.502**
65 ve ÜSTÜ YAŞ	**630**	**802**	**1.432**	**3.858.949**
Bilinmeyen	…..	…..	……..	23.381
GENEL TOPLAM	**10.905**	**10.403**	**21.308**	**67.780.546**

Havzada iş imkanları kısıtlı olduğundan, yerel halkın büyük bir kısmı tarım, inşaat ve turizm sektörlerinde çalışmak üzere Konya, İzmir ve Antalya illerine göç etmiştir. 1990 yılından sonra özellikle tekstil sektöründe çalışmak üzere İstanbul iline göçler yaşanmıştır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006). Başdere Havzası'nın da

içinde yer aldığı istatistiki bölge birimlerinden Batı Anadolu Bölgesi'nin 1995-2000 yılları arasındaki net göç hızı %15,90 (Çizelge 3.4) iken, aynı dönemde Karaman ilinin net göç hızı %-12,57 (Çizelge 3.5) olması dikkat çekmektedir (TÜİK 2001).

Çizelge 3.4. *İstatistiki Bölge Birimlerinden Batı Anadolu'nun Göç Durumu (TÜİK 2001).*

İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİNDEN BATI ANADOLU'NUN GÖÇ DURUMU					
Bölge (Düzey 1)	**2000 yılı daimi ikametgah nüfusu**	**Aldığı göç**	**Verdiği göç**	**Net göç**	**Net göç hızı (%)**
BATI ANADOLU	5.775.357,00	469.610,00	378.710,00	90.900,00	**15,9**

Çizelge 3.5. *Karaman İlinin Aldığı, Verdiği, Net Göç Ve Net Göç Hızı (TÜİK 2001).*

KARAMAN İLİ'NİN ALDIĞI, VERDİĞİ, NET GÖÇ VE NET GÖÇ HIZI					
İl	**2000 yılı daimi ikametgah nüfusu**	**Aldığı göç**	**Verdiği göç**	**Net göç**	**Net göç hızı (%)**
KARAMAN	219 055	13 374	16 145	- 2 771	**-12,57**

3.1.6. Ekonomik yapı

İlçe merkezi, kasaba ve köyler dahil olmak üzere Başdere Havzası genelinde ekonomi, tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

Tarım: Havzanın %17,54'ü (6.018 ha.) tarım arazileridir. Bunun %77'si (4.646,20 ha.) ise işlenen tarım arazileridir. Başdere Havzası'nda ortalama tarım işletme büyüklüğü 2 ha.'dır. Havza genelinde toplam 164 traktör bulunmaktadır. (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

Araziler eğimli ve deniz seviyesinden oldukça yüksek olduğundan, tahıl ve sebze üretimi sınırlı ölçüde yapılabilmektedir. Tarımın olumsuz etkilendiği bir başka faktör de arazilerin miras yoluyla bölünmesidir. Son yıllarda gerçekleştirilen kadastro çalışmalarıyla tarım işletmeleri iyiden iyiye küçülmüştür. Buna karşın son yıllarda meyvecilik konusunda büyük gelişmeler yaşanmış, bu gelişmeler hem insanların ekonomilerine, hem de bölgenin sosyo-kültürel ve fiziki yapısına yansımaya başlamıştır. Bilhassa kiraz üretimi Sarıveliler, Adiller, Çevrekavak ve Uğurlu'da yaygınlaşmış, ailelerin gelirlerine olumlu katkılar sağlar olmuştur (Şekil 3.9) (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

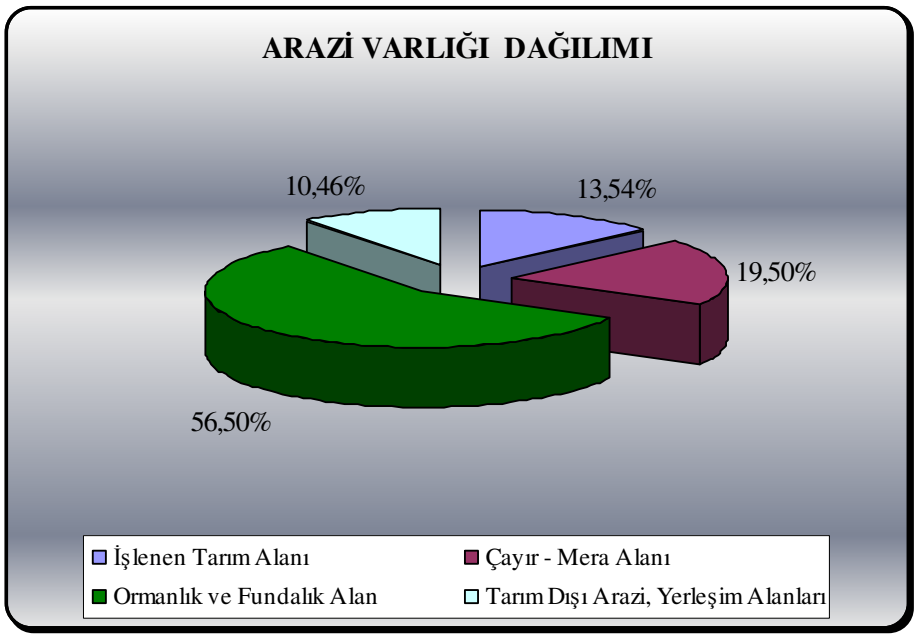

Şekil 3.9. *Sarıveliler İlçesinin Kuzey Batısında Arıkarası Mevkiinde Kiraz Bahçeleri (Orijinal 2004)*

Çizelge 3.6'da verilen Başdere Havzası arazi varlığı ve dağılımı, Havza'nın %56,5'lik gibi büyük bir kısmını ormanlık ve fundalık alanların oluşturduğunu, bunu %19,5'lik oranla çayır ve mera alanlarının takip ettiğini ve işlenen tarım arazilerinin %13,54 olduğunu göstermektedir (Şekil 3.10) (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

Çizelge 3.6. *Başdere Havzası Arazi Varlığı ve Dağılımı (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).*

ARAZİ VARLIĞI VE DAĞILIMI		
Kullanış Biçimi	**Alan (ha.)**	**(%)**
İşlenen Tarım Alanı	4646,20	13,54
Çayır - Mera Alanı	6689,20	19,50
Ormanlık ve Fundalık Alan	19381,70	56,50
Tarım Dışı Arazi, Yerleşim Alanları	3586,90	10,46
TOPLAM	**34304,00**	**100,00**

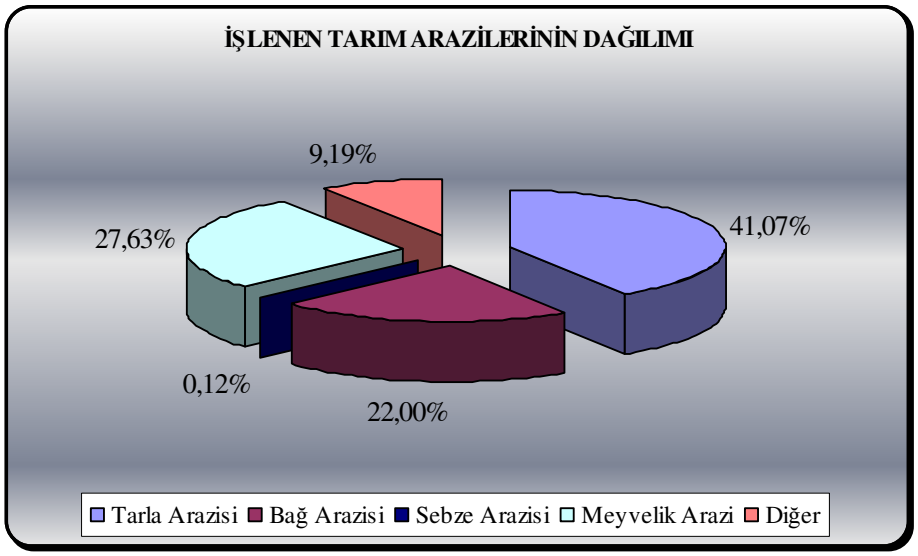

Şekil 3.10. *Başdere Havzası Arazi Varlığı Dağılımı (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).*

Havzada işlenen tarım arazilerinin %41'ini tarla arazileri, %28 gibi önemli bir kısmını da meyvelik araziler oluşturmaktadır (Çizelge 3.7), (Şekil 3.11). Çizelge 3.8'de de görüldüğü üzere, işlenen tarım arazilerinin %64'ü sulanan tarım arazileridir (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

Çizelge 3.7. *Başdere Havzası'nda İşlenen Tarım Arazilerinin Dağılımları (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).*

İŞLENEN TARIM ARAZİLERİ VE DAĞILIMLARI		
Kullanış Biçimi	**Alan (ha.)**	**(%)**
Tarla (Tahıl) Arazisi	1908,00	41,07
Bağ Arazisi	1022,30	22,00
Sebze Arazisi	5,50	0,12
Meyvelik Arazi	1283,60	27,63
Diğer	426,80	9,19
TOPLAM	**4646,20**	**100,00**

Şekil 3.11. *Başdere Havzası'nda İşlenen Tarım Arazilerinin Dağılımı (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).*

Çizelge 3.8. *Başdere Havzası'nda Tarım Arazilerinin Sulama Durumu (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).*

TARIM ARAZİLERİNİN SULAMA DURUMU		
TARIM ARAZİSİ	**Alan (ha.)**	**(%)**
Sulanan Alan (ha)	3865,90	64,24
Sulanmayan Alan (ha)	2152,10	35,76
TOPLAM	**6018,00**	**100,00**

Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 yılı faaliyet raporuna göre, havza genelinde 2.183 çiftçi aile bulunmaktadır. Çizelge 3.9'da yerleşim birimleri bazında ve havza geneli için tarımsal veriler verilmektedir. Çizelgeye göre, Sarıveliler ilçesinde toplam hanenin %32'si, Göktepe kasabasında %22'si, Dumlugöze köyünde %38'i, Civler köyünde %34'ü çiftçilikle uğraşmaktadır. Bu oran diğer köylerde %50'ye yakın veya üzerindedir.

Çizelge 3.9. *Havza Geneli ve Yerleşim Birimleri Bazında Tarımsal Veriler (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).*

TARIMSAL VERİLER	**YERLEŞİM BİRİMLERİ**							
	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu
Hane Sayısı	1.601	968	281	115	125	121	496	230
Çiftçi Aile Sayısı	505	210	186	78	82	47	170	148
Toplam Alan (ha.)	4.415,18	3.031,76	1.115,28	977,04	632,85	2.392,93	2.933,48	1.176,28
Kültür Arazisi (ha.)	765,00	555,00	451,00	188,60	198,40	236,00	499,00	423,10
Sulanmayan Alan (ha.)	424,20	357,50	289,50	125,10	76,70	108,70	377,70	335,80
Sulanan Alan (ha.)	340,80	197,50	161,50	63,50	121,70	127,30	121,30	87,30
Hububat Alanı (ha.)	270,00	104,50	183,60	45,90	25,00	90,40	233,30	82,10
Bağ-Bahçe Alanı (ha.)	319,50	284,80	148,50	70,10	127,60	74,80	114,60	241,00
Bağ Alanı (ha.)	5,00	60,00	41,00	45,50	10,90	40,00	81,00	61,00
Elma (ha.)	40,50	62,00	53,70	12,50	23,00	14,30	16,80	102,00
Diğer Meyveler (ha.)	274,00	162,80	53,80	12,10	93,70	20,50	16,80	78,00
DEVAMI	**YERLEŞİM BİRİMLERİ**							
TARIMSAL VERİLER	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Hane Sayısı	197	73	52	276	111	115	599	**5.360**
Çiftçi Aile Sayısı	127	55	41	130	87	87	230	**2.183**
Toplam Alan (ha.)	1.464,50	1.522,29	1.600,28	3.231,53	260,23	2.197,44	7.352,93	**34.304,00**
Kültür Arazisi (ha.)	492,90	206,00	245,00	458,00	282,00	412,00	606,00	**6.018,00**
Sulanmayan Alan (ha.)	311,40	120,70	162,70	347,50	82,00	277,70	468,70	**3.865,00**
Sulanan Alan (ha.)	181,50	85,30	82,30	110,50	200,00	134,30	137,30	**2.152,00**
Hububat Alanı (ha.)	123,90	63,90	88,30	175,60	95,00	126,20	206,30	**1.914,00**
Bağ-Bahçe Alanı (ha.)	224,90	103,00	73,70	96,80	73,90	164,70	188,00	**2.305,00**
Bağ Alanı (ha.)	157,90	36,00	57,00	84,00	61,00	136,00	146,00	**1.022,30**
Elma (ha.)	54,00	8,10	5,20	5,00	4,90	14,00	11,70	**427,70**
Diğer Meyveler (ha.)	13,00	58,90	11,50	7,80	8,00	14,70	30,30	**855,90**

Hayvancılık: 2005 yılı sonu itibariyle havzada 8.615 adet fenni kovan, 315 adet kütük kovan olmak üzere toplam 8.930 arı kovanı bulunmakta, yıllık 84 ton bal üretimi yapılmaktadır. Havza genelinde 1.377 büyükbaş hayvan ile 6.250 küçükbaş hayvan bulunmaktadır (Çizelge 3.10). 2005 yılı içinde 560 adet suni tohumlama yapılmıştır. Toplam kümes hayvanı 4.600 olup yıllık 80.000 adet yumurta üretilmektedir. Havzadaki yıllık süt üretimi 1.500 ton olup, üretilen süt Ermenek ilçesindeki özel işletmeciler tarafından toplanarak değerlendirilmektedir (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

Çizelge 3.10. *Havza Geneli ve Yerleşim Birimleri Bazında Hayvansal Varlıklar (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).*

HAYVANSAL VARLIK	**YERLEŞİM BİRİMLERİ**							
	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu
Büyükbaş Hayvan	183	72	161	106	55	69	113	89
Küçükbaş Hayvan	1.020	320	690	220	105	580	630	130
Arı (fenni kovan)	4.115	60	1.500	350	70	700	350	150
DEVAMI	**YERLEŞİM BİRİMLERİ**							
HAYVANSAL VARLIK	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Büyükbaş Hayvan	88	50	46	77	80	67	121	**1.377**
Küçükbaş Hayvan	270	155	240	470	480	395	810	**6.515**
Arı (fenni kovan)	460	65	55	350	150	70	170	**8.615**

Kooperatifler: Göktepe kasabasında 1 adet Tarım Kredi Kooperatifi bulunmakta olup, Dumlugöze ile Koçaşlı köylerinde 2 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Çevrekavak köyünde 1 adet sulama kooperatifi mevcuttur (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Ticaret: İlçe Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nda 231 faal esnaf kaydı bulunmaktadır. Cuma günleri ilçe merkezinde ve Çarşamba günleri Göktepe kasabasında pazar kurulmaktadır. İlçe genelinde herhangi bir banka şubesi bulunmayıp, resmi kurumların ve yerel halkın bankacılık işlemleri T.C. Ziraat Bankası Ermenek şubesi tarafından görülmektedir. Havzada sanayi tesisi olmayıp, küçük çaplı demircilik ve marangoz atölyeleri mevcuttur (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

3.1.7. Sosyal ve teknik altyapı

Eğitim: Başdere Havzası'nda Sarıveliler'de ilköğretim okulu ve lise hizmet vermekte olup, Civandere, Uğurlu, Günder, Işıklı, Çevrekavak köyleri haricinde diğer kasaba ve köylerde de birer ilköğretim okulu yer almaktadır. Havza genelinde toplam 2.137 ilköğretim öğrencisi (Çizelge 3.11), 273 de lise öğrencisi olmak üzere toplam 2.410 öğrenci yer almaktadır (Sarıveliler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2006).

Çizelge 3.11. *Başdere Havzası'ndaki İlk Öğretim Okulları Öğrenci Sayıları (Sarıveliler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2006).*

BAŞDERE HAVZASI 2005-2006 EĞİTİM YILI İLKÖĞRETİM OKULLARI ÖĞRENCİ SAYILARI			
	ÖĞRENCİ SAYISI		
OKUL ADI	ERKEK	KIZ	**TOPLAM**
80. Yıl Cumhuriyet İ.Ö.O	208	219	427
Adiller Ş.A.O İ.Ö.O	119	151	270
Civler Ş.A.O İ.Ö.O	208	187	395
Göktepe İ.Ö.O	96	92	188
Dumlugöze Köyü İ.Ö.O	162	165	327
Çukurbağ Köyü İ.Ö.O	23	22	45
Merkez A.T.Ş. İ.Ö.O	76	81	157
Ortaköy Köyü İ.Ö.O	40	30	70
Esentepe Köyü İ.Ö.O	19	20	39
Daran Köyü İ.Ö.O	21	15	36
Koçaşlı Köyü İ.Ö.O	32	29	61
Koçaşlı Köyü Göksu Mah. İ.Ö.O	32	28	60
Merkez Turcalar Mah. İ.Ö.O	34	28	62
GENEL TOPLAM	**1070**	**1067**	**2137**

Çizelge 3.12'de ise orta öğretim okullarındaki öğrenci sayıları verilmektedir

Çizelge 3.12. *Başdere Havzası'ndaki Orta Öğretim Okulları Öğrenci Sayıları (Sarıveliler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2006).*

BAŞDERE HAVZASI 2005-2006 EĞİTİM YILI ORTAÖĞRETİM OKULLARI ÖĞRENCİ SAYILARI			
OKUL ADI	ERKEK Ö.	KIZ Ö.	**TOPLAM**
Yunus Emre Lisesi	102	55	**157**
Göktepe Lisesi	45	61	**106**
TOPLAM	**147**	**126**	**273**

Sağlık: Sarıveliler ilçe merkezinde Sağlık merkezi ve Göktepe Kasabasında 1 adet Sağlık Ocağı mevcuttur (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Sağlık merkezi; 3 doktor, 1 diş hekimi, 1 sağlık memuru, 6 hemşire, 2 ebe, 2 tıbbi sekreter, 1 Laborant Teknisyeni, 2 röntgen teknisyeni, 1 memur, 3 hizmetli, 1 şoför ve 1 Ambulans ile sağlık hizmetlerini yürütmektedir. Merkez Sağlık Ocağına bağlı olarak Adiller ve Civler köylerindeki Sağlık evlerinde birer ebe görev yapmaktadır. Merkez Sağlık Ocağı, Adiller, Ortaköy, Civler, Civandere ve ilçe merkezinde toplam 7.787 kişiye hizmet vermektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Göktepe Sağlık Ocağı; 1 doktor,1 hemşire, 2 ebe 1 tıbbi sekreter, 1 sağlık memuru, 1hizmetli ve 1 hizmet aracı ile sağlık hizmetlerini sürdürmektedir. Göktepe Sağlık Ocağına bağlı Esentepe, Dumlugöze ve Çukurbağ köylerinde sağlık evleri bulunmasına rağmen Esentepe ve Çukubağ köylerinde ebe olmadığından sağlık evleri kapalı durumdadır. Dumlugöze sağlık evinde ise 1 ebe bulunmaktadır. Ayrıca Günder, Daran ve Koçaşlı köylerinde sağlık evi kadrosu bulunmasına rağmen ödenek olmadığından sağlık evleri yapılamamıştır. Göktepe Sağlık Ocağı, Dumlugöze, Daran, Koçaşlı, Günder, Işıklı, Çukurbağ, Esentepe, Uğurlu ve Çevrekavak köyleri ile Göktepe kasabasında toplam 9.199 kişiye hizmet vermektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Sosyal güvenlik: Sağlık Grup Başkanlığı'nca 2005 yılında yapılan araştırma sonucuna göre havza genelinde 1.665 kişi Bağ-kur sigortalı, 800 kişi emekli sandığına tabi ve 1.812 kişi SSK sigortalıdır. 2005 yılı sonu itibariyle Başdere Havzası'nda 5.719 kişi de Yeşil Kart sahibidir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Kültür: Başdere Havzası'nda yerel kültür, kendine has örf, adet ve gelenekleriyle, Anadolu kültürünün farklı renklerini yansıtmaktadır. Düğünleri, bayramları, hasat mevsiminde imece usulü paylaşımları ve yaylalarındaki yörük ve göçebe kültürü ile farklı güzellikler sergilemektedir. Sarıveliler ilçesinde 1991 yılından 2000 yılına kadar her yıl bal festivalleri düzenlenmiştir. Gelecek yıllarda yine bal festivali düzenlenmesi programlanmaktadır. Göktepe kasabasında ise her yıl ceviz festivali düzenlenmektedir (Şekil 3.12). Ayrıca, Dumlugöze köyünde her yıl Haziran ayında Kardelen Hasat Festivali düzenlenmektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Şekil 3.12. *Göktepe Kasabasında 2005 Yılı Ceviz Festivalinden Bir Görüntü (URL 6).*

Yerleşim – Altyapı: Sarıveliler ilçe merkezinde ve Göktepe Kasaba merkezinde ticaret akslarında kanalizasyon sistemi tesis edilmiştir. Ancak her iki yerleşmede de %70 oranda kanalizasyon sistemi eksiktir. Havzadaki bütün yerleşimlerin, tamamının elektrik, telefon, cami ve kapalı devre içme suyu şebekesi

mevcut olup, köylerin hiçbirinde kanalizasyon şebekesi yoktur (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Havza genelinde organik ve dağınık yerleşme dokusu hakimdir (Şekil 3.13 ve Şekil 3.14). Bu yapı da teknik altyapı hizmetlerinin tesis edilmesini güçleştirmektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Şekil 3.13. *Başdere Havzası'nda Sarıveliler Yerleşme Dokusu (URL 7).*

Şekil 3.14. *Halihazır Harita Üzerine İşlenmiş Sarıveliler Yerleşme Dokusu (Sezgin 2003).*

Ulaştırma: Sarıveliler – Taşkent, Sarıveliler – Ermenek, Sarıveliler – Alanya yolları karayolları ağında bulunan yollardır. Karayolları ağındaki yollar asfalt olup, Sarıveliler – Taşkent yolunun Karahasan geçidinden ilçe merkezine kadar olan kısmında yol genişletme ve alt yapı çalışmaları devam etmektedir. Sarıveliler – Alanya yolunun ise ilçe merkezinden itibaren Karaman İl sınırına kadar olan bölümünde asfaltlama çalışmaları 2005 yılı içinde tamamlanmıştır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Havzada ilçe ve kasaba merkezine en uzak köyler, Dumlugöze, Koçaşlı ve Daran'dır. Çizelge 3.13'de bütün yerleşim birimlerinin ilçe ve kasaba merkezine olan mesafeleri verilmektedir (Sarıveliler Belediyesi 2006).

Çizelge 3.13. *Havzada Yerleşmelerin İlçe ve Kasaba Merkezine Mesafeleri (Sarıveliler Belediyesi 2006)*

YERLEŞİM BİRİMİ	İLÇE MERKEZİNE UZAKLIĞI	GÖKTEPE KASABA MERKEZİNE UZAKLIĞI
Sarıveliler Merkez	…..	8 km.
Göktepe Merkez	8 km.	…..
Adiller Köyü	1 km.	7 km.
Ortaköy Köyü	4 km.	6 km.
Çevrekavak Köyü	4 km.	4 km.
Civandere Köyü	8 km.	9 km.
Civler Köyü	4 km.	7 km.
Uğurlu Köyü	8 km.	9 km.
Esentepe Köyü	15 km.	8 km.
Günder Köyü	13 km.	5 km.
Işıklı Köyü	17 km.	9 km.
Çukurbağ Köyü	19 km.	11 km.
Daran Köyü	20 km.	12 km.
Koçaşlı Köyü	26 km.	18 km.
Dumlugöze Köyü	37 km.	29 km.

Göktepe – Günder – Işıklı, Sarıveliler – Ortaköy – Civler, Sarıveliler – Uğurlu– Esentepe yolları asfalttır. Göktepe – Adiller – Ortaköy yolunda 2005 yılı içinde asfalt

yama çalışmaları yapılmıştır. Daran – Koçaşlı – Dumlugöze yolu stabilize durumda olup, bazı bölgelerde heyelan tehlikesi bulunmaktadır. Çukurbağ – Dumlugöze yolunun heyelan yüzünden kış aylarında ulaşıma kapalı olduğu dönemlerde ulaşım Çukurbağ – Koçaşlı – Dumlugöze hattından sağlanmaktadır. Esentepe – Göktepe arasındaki yol da stabilize durumdadır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Başdere Havzası'nda Sarıveliler ilçe merkezi ile Alanya, Antalya, Ermenek, Karaman ve Konya arasında otobüs seferleri düzenlenmekte, kasaba ve köylere de Sarıveliler'den servis hizmeti verilmektedir. Çizelge 3.14'de otobüs seferlerine ilişkin veriler yer almaktadır (Sarıveliler Belediyesi 2006).

Çizelge 3.14. *Başdere Havzası ile Çevre İl ve İlçeler Arasındaki Otobüs Seferleri (Sarıveliler Belediyesi 2006)*

BAŞDERE HAVZASI'NDAN GİDEN ARAÇLAR	
Sarıveliler – Konya	07.30 da ve 16.00 da 2 otobüs (hafta içi ve hafta sonu her gün 2 sefer)
Sarıveliler – Karaman	07.30 da 1 otobüs (Pazartesi – Çarşamba – Cuma günleri 1 sefer)
Sarıveliler – Antalya	07.30 da 1 otobüs (Pazartesi – Çarşamba – Cumartesi günleri 1 sefer)
Sarıveliler – Alanya	07.30 da 1 otobüs – 1 minibüs (hafta içi ve hafta sonu her gün 2 sefer)
Sarıveliler – Ermenek	07.30 da 1 otobüs (hafta içi her gün 1 sefer)
BAŞDERE HAVZASINA GELEN ARAÇLAR	
Konya – Sarıveliler	10.30 da ve 16.00 da 2 otobüs (hafta içi ve hafta sonu her gün 2 sefer)
Karaman – Sarıveliler	16.00 da 1 otobüs (Pazartesi – Çarşamba – Cuma günleri 1 sefer)
Antalya – Sarıveliler	13.00 de 1 otobüs (Pazartesi – Çarşamba – Cumartesi günleri 1 sefer)
Alanya – Sarıveliler	14.00 de 1 otobüs – 1 minibüs (hafta içi ve hafta sonu her gün 2 sefer)
Ermenek – Sarıveliler	16.00 da 1 otobüs (hafta içi her gün 1 sefer)

Haberleşme: İlçe merkezi, kasaba ve tüm köylerde telefon şebekesi bulunmaktır. 6 adet santralde 2.937 hattın 2.654 tanesi doludur. Özellikle kış aylarında haberleşme şebekelerinde ortaya çıkan arızalara zamanında müdahale edilemediğinden, köyler ile uzun süreli irtibat kopukluğu yaşanmaktadır. Sarıveliler ilçe merkezinde ve Göktepe kasabasında cep telefonu operatörleri hizmet vermektedir. Ancak, Çukurbağ, Dumlugöze, Koçaşlı, Daran, Civandere ve Civler köyleri cep telefonu operatörlerinin hizmetinden yararlanamamaktadır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Mektup, koli, APS ve havale gibi posta hizmetleri haftada üç gün Ermenek ilçesine, üç gün ise köylere posta seferleri yapılmak suretiyle sağlanmaktadır. 2005 yılından itibaren Sarıveliler PTT Merkez Müdürlüğü'nde PTT BANK hizmetiyle her türlü para hizmetleri on-line olarak yapılmaktadır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Enerji: Sarıveliler ilçe merkezi, kasaba ve köylerin tamamında elektrik olup, özellikle kış mevsiminde meydana gelen arızalar havza genelinde zaman zaman sıkıntılara sebep olmaktadır. Sarıveliler'de 1067, Göktepe kasabasında 625, köylerde ise 2579 olmak üzere toplam 4271 elektrik abonesi bulunmaktadır. Dumlugöze ve Civandere köylerinden Alanya yayla ve mezralarına elektrik verilmektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

3.1.8. Doğal güzellikler ve tarihi değerler

Başdere Havzası'nın doğal güzelliklerinin ve geçmiş medeniyetlerden izler taşıyan tarihi eserlerin ve mevkilerin havza içindeki konumlarına işaret eden şekil Ek 3'te verilmektedir.

Doğal güzellikler: Başdere Havzası'nda her bir yerleşme ve çevresi sergilediği sadelik ve yeşil dokusuyla, dağları, tepeleri, yaylaları ve ormanlarıyla görülmeye değer doğal güzellikler arz etmektedir.

Sarıveliler yerleşim biriminin 4 km. kuzeyinde yer alan Yeşildirek Mağarası, 02.12.1998/347 tarih sayılı doğal sit alanıdır (Şekil 3.15) (URL 9).

Şekil 3.15. *Sarıveliler'in Kuzeyinde Yeşildirek Mağarası (Orijinal 2005).*

Civandere, Esentepe, Günder, Işıklı, Çukurbağ köylerinin çevresinde, Göktepe'de Köristan Mevkiinde (Şekil 3.16) ve Sarıveliler'in 15 km. batısında yer alan ormanlık alanlar Başdere Havzası'nın doğal güzelliklerindendir (Sarıveliler Belediyesi 2006).

Şekil 3.16. *Göktepe Kasabasında Köristan Mevkii'nde Ormanlık Alan (Orijinal 2006).*

Göktepe kasabasındaki Karataş Şelalesi, Sarıveliler'in 15 km. batısındaki Erenler Tepesi, hemen doğusundaki Çindiri Tepesi ve Şekil 3.17'de yer alan Sarıveliler'in hemen kuzeyindeki Delikli Kaya, havzada yer alan doğal güzelliklerdendir.

Şekil 3.17. *Başdere Havzası'nda Sarıveliler'in Kuzeyinde Delikli Kaya (Orijinal 2004).*

Tarihi değerler: Sarıveliler'deki Tepe Mevkii'nde yer alan Roma dönemine ait yeraltı kilisesi (Şekil 3.18), mezarlar, Kale Mevkii'ndeki mezarlar ve yapı kalıntıları, Uğurlu'daki Köristan olarak adlandırılan bölge, Göktepe'deki Roma dönemine ait kaya mezarların yer aldığı Köristan Mevkii, su sarnıcının bulunduğu Asar Mevkii ve Çukurbağ Kalesi, Başdere Havzası'nı görsel doğal güzelliklerinin yanı sıra tarihi mirasıyla da farklı kılmaktadır (Ertaş 1999).

Şekil 3.18. *Sarıveliler Tepe Mevkii'nde Tarihi Kilise Kalıntıları (Orijinal 2006).*

Uğurlu köyünün hemen kuzey doğusunda yer alan Uğurlu Köristanı'ndaki Roma dönemine ait kayadan oyma evler, mezarlar Şekil 3.19'da görülmektedir.

Şekil 3.19. *Uğurlu Köyü Doğusunda Uğurlu Köristanı (Orijinal 2006).*

Göktepe kasabasının 4 km. güney batısında kalan Köristan denilen mevkiide Roma ve Bizans dönemlerine ait kaya oyma kral mezarları üstünde insan başına sarılmış, yılan resimleri görülür. Köristan, tarihi zenginlikleri olan köknar (ladin) ağaçları ile kaplı doğal güzelliği ile görülmeye değer tarihi bir yerdir (URL 10).

Şekil 3.20. *Göktepe Köristanı (Orijinal 2006).*

Romalılar döneminden kalma olduğu sanılan **Asar Mevkii'nde** 44 basamaktan oluşan merdivenle çıkılabilen kaya üzerinde, geniş bir oda ve su sarnıcı bulunmaktadır (Şekil 3.21) (URL 10).

Şekil 3.21. *Göktepe Kasabasında Asar Mevkii (Orijinal 2006).*

3.1.9. Havzadaki kamu yatırım ve destekleri

Sarıveliler Gölet Projesi: Sarıveliler ve köylerinde tarımsal sulamanın verimliği amaçlanan projede etüt çalışmaları tamamlanmıştır. DSİ IV. Bölge Müdürlüğünce programa alınmış olan gölet projesi ile ilgili olarak 2006 yılı itibariyle her hangi bir çalışma yapılmamıştır (Sarıveliler Belediyesi 2006). Çizelge 3.15'te söz konusu gölet projesine ilişkin veriler sunulmaktadır.

Çizelge 3.15. *Sarıveliler Gölet Projesine İlişkin Veriler (DSİ IV. Bölge Müdürlüğü 2006).*

SARIVELİLER GÖLET PROJESİ	
Yeri	Sarıveliler ilçesi yerleşim merkezinin 10 km. kuzeyinde Çevlik Deresi üzerinde
Tipi	Homojen Dolgu
Amacı	Sulama
Yağış Alanı	9,8 km²
Yıllık Ortalama Su Miktarı	5,8 hm³
Gövde Dolgusu	500.000m³
Gölet Yüksekliği (talvegden)	29,50 m.
Gölet Yüksekliği (temelden)	33,50 m.
Depolama Hacmi	9,25 hm³
Aktif Hacim	9,11 hm³
Ölü Hacim	0,14 hm³
Projenin Rantabilitesi	1,92
SULAMA İLİ İLGİLİ BİLGİLER	
Sulama Sahası (Brüt)	1412 ha.
Sulama Sahası (Net)	1271 ha.
DOLUSAVAK-DİPSAVAK	
Dolusavak	Sol sahilde, kontrolsüz, karşıdan akışlı
Dipsavak	Sol sahilde, 175 m uzunluğunda, 1000mm çapında çelik boru
YATIRIM PROĞRAMI VE UYGULAMA PLANI	
Toplam Keşif Bedeli	(2005 yılı fiyatlarıyla) 19 500 000 milyon TL.
Başlama - Bitiş tarihi	2005 – 2009
Kamulaştırma Bedeli	130 000 milyon TL.
YAPILACAK İŞ MİKTARI	
Kazı	540 000 m³
Dolgu	500 000 m³
Nakliye	73 000 Ton
Beton	5 500 m³
İletim Kanalı	5 km.
Yollar	42,3 km.
Enjeksiyon	1150 m.

Şekil 3.22'de de Sarıveliler'in kuzeyinde Çevlik Deresi üzerinde kurulacak gölet alanı gösterilmektedir.

Şekil 3.22. *Sarıveliler Gölet Proje Alanı (DSİ IV. Bölge Müdürlüğü 2006).*

Göktepe Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Projesi: Göktepe kasabasında 2005 yılında temeli atılan Göktepe Yatılı İlköğretim Bölge Okulu inşaatı büyük ölçüde tamamlanmıştır (Şekil 3.23) (URL 8).

Şekil 3.23. *Göktepe Kasabasında Yatılı İlköğretim Bölge Okulu İnşaatı (URL 8).*

Tapu – Kadastro Çalışmaları: 2005 yılı içinde ilçe merkezinde 4 mahallede (Baş Mahalle, Karakaya, Turcalar, Ulucami Mahalleleri), Göktepe Kasabasında 3

mahallede (Gülpazar, Göksu, Yeşilyurt Mahalleleri) ve Adiller, Civandere, Civler, Çevrekavak ve Ortaköy köylerinde kadastro çalışmalarına başlanmış, çalışmalar halen devam etmektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Sarıveliler Köylere Hizmet Götürme Birliği: Sarıveliler Köylere Hizmet Götürme Birliği 13 köy muhtarlığının birleşmesi ile 1992 yılında kurulmuştur. Birliğin Adiller ve Çukurbağ köylerinde birer tane binası bulunmaktadır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

2005 yılı sonu itibari ile Birliğin 431.676,38 YTL geliri olup, 266.432.84 YTL gideri olmuştur. Sarıveliler Köylere Hizmet Götürme Birliği'nden köylere yardım ve köy işlerinin yapılması için 137.954,00 YTL tutarında harcama yapılmıştır. Bunun yanında ilköğretim okul onarımları için 18.056,00 YTL, ana sınıfı için 492,00 YTL, lise ve üniversite hazırlık kurslarındaki öğrencilere yaprak test, deneme sınavları ve kitap alımı için (275 öğrenciye)15.741,00 YTL ödeme yapılmıştır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Soğanlı Bitkiler Yerli Üretim Projesi: Başdere Havzası'nda, Dumlugöze Köyü, 1995 yılında Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği'nin (DHKD) Soğanlı Bitkiler Yerli Üretim Projesi kapsamında pilot köy olarak seçilmiştir. **Projenin amacı,** Türkiye'de yüzyıllardır doğadan toplanarak ihraç edilen kardelen, karçiçeği ve siklamen gibi soğanlı bitkilerin doğadan toplanması yerine, köy düzeyinde üretilerek koruma altına alınmasıdır. Projenin pilot bölgesinde 2003-2005 yılları arasında Çizelge 3.16'da verilen kardelen hasadı ve geliri elde edilmiştir (DHKD 2006).

Çizelge 3.16. *2003-2005 Yılları Arası Dumlugöze Kardelen Üretim Değerleri (DHKD 2006).*

Hasat Yılı	Hasat Miktarı (Kg)	Toplam Gelir (YTL)
2003	1863	12.110
2004	432	3.154
2005	1175	9.400
Toplam	**3,47**	**3.178**

Bu proje ile köy düzeyinde kardelen üretimi teşvik edilerek, hem doğanın korunması ve hem de yöre halkına sürdürülebilir bir gelir imkanının sağlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, Dumlugöze köyü Türkiye'de kardelen soğanlarının köy düzeyinde üretilerek ihraç edildiği örnek bir yerleşim olmuştur (Şekil 3.24). Dumlugöze köyünde proje kapsamında üretilen kardelenler, İngiltere'ye ihraç edilmektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Şekil 3.24. *Dumlugöze Köyünde Kardelen Üretimi (Orijinal 2006)*

Kardelen, kar beyazı çiçekleri ile 10-15 cm boyunda çok zarif bir süs bitkisidir. Özellikle Avrupa ülkelerinde çok tercih edilen kardelenin, soğanlı bitkiler olarak isimlendirilen bir grup bitki içinde ayrı bir yeri vardır. Kardelen soğanları çok uzun yıllardır başta Toros Dağları olmak üzere, Türkiye doğasından toplanarak ihraç edilmektedir. Aşırı toplama tehlikesi nedeniyle bitki, 1990'lı yılların başlarından beri Soğanlı Bitkiler Yönetmeliği kapsamında koruma altındadır (DHKD 2006).

Dumlugöze köyünde kardelen üretimine başlandığı 1993 yılından günümüze kadar sosyal ve ekonomik açıdan canlanma yaşanmaktadır. Köyü çok sayıda yerli ve yabancı misafir ziyaret etmektedir. Her yıl Haziran ayında Kardelen Hasat Festivali düzenlenmektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

SRAP Kapsamındaki Destekler: 2005 yılı sonu itibariyle, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca, (SRAP) Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında 982 aile müracaatçı olmuştur. Bunlardan 624 aile hak sahibi olmuştur.

1.267 ilk ve ortaöğretimde okuyan öğrenci eğitim yardımından, 332 0-6 yaş gurubu çocuk ve 8 yetişkin şartlı nakit sağlık yardımından yararlanmıştır. 275 ailenin ise müracaatı değerlendirmeyi beklemektedir (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

SRAP kapsamında, 26 adet gelir getirici alt proje, 1 adet geçici istihdam projesi ve 16 adet Sosyal Hizmet Projesi olmak üzere toplam 43 adet proje, Proje Koordinasyon Birimine gönderilmiştir. SRAP kapsamında hazırlanan projeler şunlardır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006);

- Sosyal Hizmet Projesi kapsamında "Güzel Okulum" projesi ile Dumlugöze ve Çukurbağ ilköğretim okullarının tamir ve bakımı yapılmıştır.
- Gelir getirici proje kapsamında;
- 9 kişilik kilitli-parke taş üretim projesi ile parke taşı üretimine başlanmıştır.
- 14 kişilik süt sığırcılığı teşvik projesi kabul edilmiş, çalışmaları devam etmektedir.
- 9 kişilik koyunculuğu teşvik projesi kabul edilmiş, koyunların vatandaşlara dağıtımı yapılmıştır.
- Önceki yıllarda uygulanan projelerden sağlanan kazançla 35 aileye her biri 0,2 hektarlık kaysı üretim projesi hazırlanmış, 7.813 YTL ödeme yapılmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı imkanları ile;

- 10.200 YTL tutarında, 34 kişilik kardelen soğanı üretimi projesi,
- 13.213 YTL tutarında, 3 kişilik etlik hindi üretim projesi,
- 9.000 YTL tutarında, 2 kişilik un satış işyeri projesi,
- 4.500 YTL tutarında, 1 kişilik elektrik ve bilgisayar malzemesi satış işyeri projesi,
- 3.800 YTL tutarında, 1 kişilik terzi atölyesi projesi ve

- 5.226 YTL tutarında, 1 kişilik bakır işlemeciliği ve levha yazım projesi hazırlanmıştır. Projeler şartlı olarak onaylanmış, uygulama aşamasındadır. Ayrıca 50 kişiye korunga üretimi projesi hazırlanmış, 3.016 YTL ödeme yapılmıştır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Tarım Reformu Uygulama Projesi Kapsamındaki Destekler: Tarımsal destekleme araçlarından olan Doğrudan Gelir Desteği ile Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı kapsamında Başdere Havzası'nda da proje üretilmekte ve desteklerden yararlanılmaktadır.

2005 yılı sonu itibariyle 2180 çiftçi **Doğrudan Gelir Desteği** yardımından yararlanmaktadır. (Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006).

2006 yılı içinde Göktepe – Günder – Işıklı - Daran yolunun Işıklı - Daran arası bir kat, diğer kısmı ise iki kat asfalt kaplaması için projeler hazırlanarak **Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programına** teklifi yapılmıştır (Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı 2006).

Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı, Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı kapsamında, Sarıveliler Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından hazırlanan ve teklif edilen "Dumlugöze Köyü Köy İçi Yollarını Düzenleme Projesi" hibe almaya hak kazanan projelerdendir. Bu projeye yapılacak hibe desteği 381.000 Euro'dur. Bu miktar toplam proje bedelinin %89.69'unu teşkil etmektedir (URL 11).

18 Nisan 2006 tarihinde yayınlanan teklif çağrısı kapsamında hibe almaya hak kazanan toplam 66 adet projenin neredeyse tamamı, kırsal teknik altyapının iyileştirilmesine yöneliktir. Bu projelerin %18'i (12 adet) TR52 Konya, Karaman Bölgesi için hazırlanan projelerdir (URL 11).

3.2. Başdere Havzası Saha Araştırma Bulguları

Saha araştırma bulguları havzada yapılan anket çalışmasına, sözlü mülakatlara ve gözlemlere dayanmaktadır. Ek 4'te saha araştırmasına başlanmadan önce kamu kurumlarına ve halka dağıtılan "Saha Araştırması Öncesi Proje Tanıtım Formu", Ek 5'te anket sorularından oluşan föy, Ek 6'da ise anket sonuçları verilmektedir.

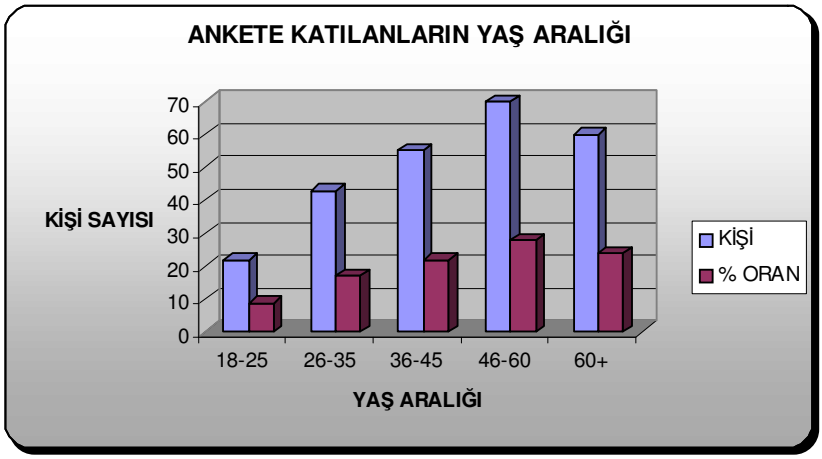
Saha araştırma bulguları, demografik yapı, sosyo-kültürel yapı, göç durumu, hizmet merkezleri, potansiyeller, sorunlar, yerel halkın projelere bakışı ve katılımı ve tez çalışmasına ilişkin halkın yorumu başlıkları altında sunulmaktadır.

3.2.1. Demografik yapı

Ankete katılan toplam 250 kişinin 241'i erkek, 9'u kadındır. 250 kişinin yaş dağılımı Çizelge 3.17'de ve Şekil 3.25'de verilmektedir.

Çizelge 3.17. *Ankete Katılanların Yaş Aralıkları*

YAŞ ARALIĞI	KİŞİ	(%)
18-25	22	9
26-35	43	17
36-45	55	22
46-60	70	28
60+	60	24
TOPLAM	250	100

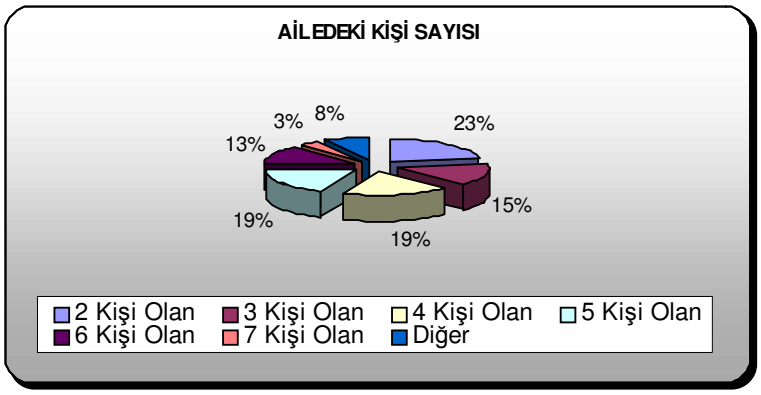

Şekil 3.25. *Ankete Katılanların Yaş Aralıkları*

İnsanlara aynı evde oturan kişi sayısı sorulduğunda ortalama aile büyüklüğünün 3.8 olduğu saptanmıştır. Çizelge 3.18'de ve Şekil 3.26'da aynı evde oturan kişi sayıları verilmektedir. Yapılan mülakatlarda genelde ailelerin çekirdek aile oldukları öğrenilmiştir. Ankete katılanların ailelerinin yaklaşık %50'sinin 4 ve daha az fertten oluştuğu, %50'sinin de 5 ve daha fazla fertten oluştuğu saptanmıştır. Çok kalabalık ailelerin sayısı azdır.

Çizelge 3.18. *Ailedeki Kişi Sayısı Dağılımları*

AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI	**SAYI**
2 Kişi Olan	52
3 Kişi Olan	37
4 Kişi Olan	46
5 Kişi Olan	46
6 Kişi Olan	31
7 Kişi Olan	8
Diğer	20
TOPLAM	**250**

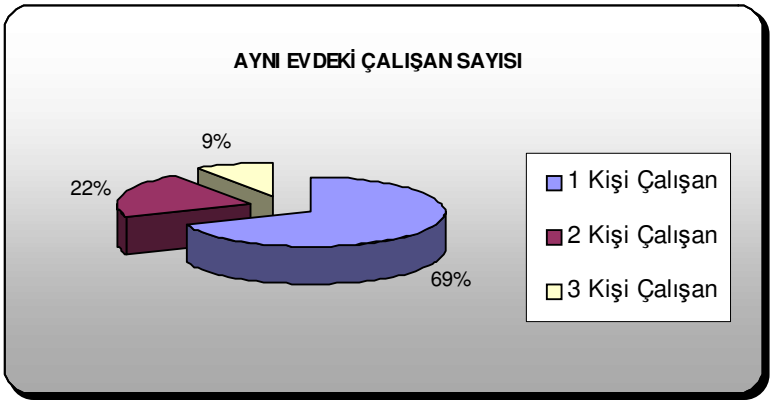

Şekil 3.26. *Ailedeki Kişi Sayısı Dağılımları*

Aynı evde oturanlardan kaç kişi çalıştığı sorusuna ise 162 ailede tek kişinin, 52 ailede 2 kişinin, 22 ailede ise 3 kişinin çalıştığı yanıtı alınmıştır (Çizelge 3.19), (Şekil 3.27).

Çizelge 3.19. *Aynı Evde Yaşayıp Çalışan Sayıları*

AYNI EVDE ÇALIŞAN	SAYI
1 Kişi Çalışan	162
2 Kişi Çalışan	52
3 Kişi Çalışan	22

Şekil 3.27. *Aynı Evde Yaşayıp Çalışan Sayıları*

Buradan şu sonucu çıkarmak mümkündür; Ankete katılan 250 kişi için aile büyüklüğü olarak aynı evde oturanlar dikkate alındığında toplam nüfus 1.079'dur. Ailedeki çalışan sayıları toplamı ise 379'dur. Buna göre;

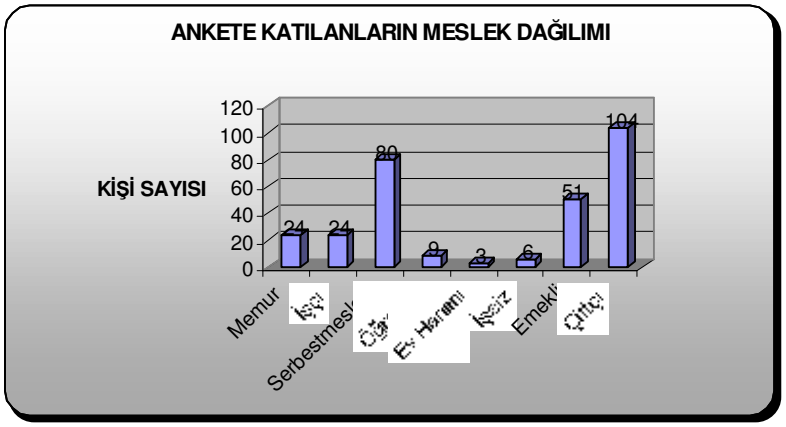
- Toplam nüfus: 1079
- İktisaden faal nüfus: 379
- İktisaden faal olmayan nüfus: 700
- Ekonomik bağımlılık oranı: İktisaden faal olmayan nüfusun, iktisaden faal nüfusa oranı 1.85'tir. Bu oran, Başdere Havzası'nda her 100 kişinin 185 kişiye bakmak durumunda olduğunu göstermektedir.

3.2.2. Ekonomik yapı

Gelirlerini hangi yolla kazandıklarına dair sorulan soruya verilen cevaplara göre, 250 kişinin %42'sinin çiftçilikle uğraştığı, %32'sinin serbest meslek sahibi ya da kendi iş yerlerinin olduğu, %20'sinin de emekli olduğu belirlenmiştir (Çizelge 3.20), (Şekil 3.28).

Çizelge 3.20. *Ankete Katılanların Meslekleri*

MESLEK	**KİŞİ**
Memur	24
İşçi	24
Serbest meslek	80
Öğrenci	9
Ev Hanımı	3
İşsiz	6
Emekli	51
Çiftçi	104
TOPLAM	**250**

Şekil 3.28. *Ankete Katılanların Meslekleri*

Çizelge 3.21'de görüldüğü üzere, ankete katılanların havza genelinde %42'si çiftçilikle uğraşmaktadır. Bu oran, Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2005 yılı faaliyet raporunda yer alan, çiftçilikle uğraşan aile sayısıyla da örtüşmektedir. Çünkü, rapora göre havza genelindeki toplam çiftçi aile sayısı 2.183 ve anket sonuçlarına göre ortalama aile büyüklüğü 3.8 olduğundan, çiftçilikle geçimini sağlayan toplam nüfusun 8.295 olduğu, bunun da 21.308 olan toplam havza nüfusunun yaklaşık %39'u olduğu saptanmıştır. Ayrıca Çizelge 3.21'e göre, ticaret ve hizmet gibi tarım dışı sektörlerinde varlığı neticesinde Sarıveliler ilçe merkezinde ve Göktepe kasabasında çiftçilerin oranı %28 iken, köylerde ise genel olarak %50'lere yakın ya da üzerindedir.

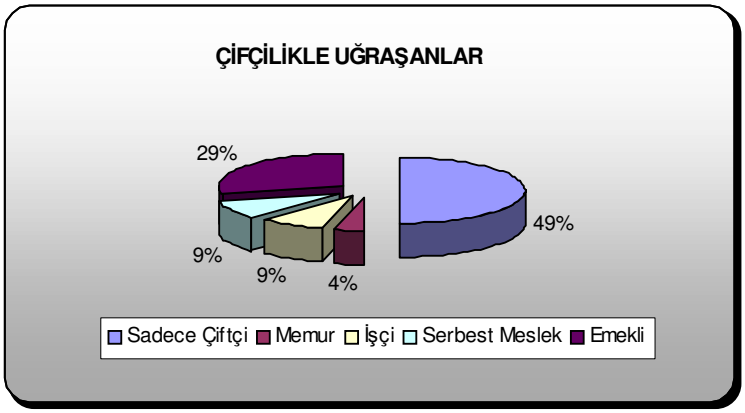
Çizelge 3.21. *Ankete Katılanlardan Çiftçilikle Uğraşanların Oranları*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
ÇİFTÇİLİK	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Çiftçilikle Uğraşanlar	28%	28%	56%	40%	100%	38%	14%	70%	60%	56%	30%	36%	66%	50%	60%	**42%**

Çiftçilikle uğraşan 104 kişinin %29'unun emekli olduğu, %22'sinin ise işçi, memur ya da serbest meslek sahibi olduğu öğrenilmiştir (Çizelge 3.22), (Şekil 3.29).

Çizelge 3.22. *Çiftçilikle Uğraşanlar*

ÇİFTÇİLİK YAPANLAR	**KİŞİ**
Sadece Çiftçi	52
Memur	4
İşçi	9
Serbest Meslek	9
Emekli	30
TOPLAM	**104**

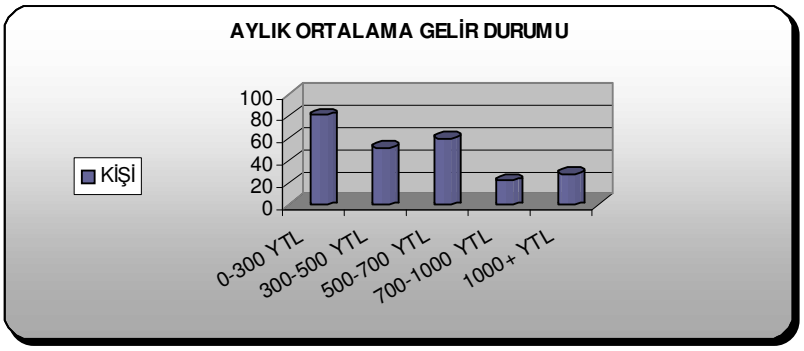

Şekil 3.29. *Çiftçilikle Uğraşanlar*

Elde edilen verilere göre kişilerin aylık ortalama gelirleri Çizelge 3.23'te ve Şekil 3.30'da belirtilmiştir. Ülkemizde 2006 yılında 16 yaş üstü asgari ücret bedeli olan 531 YTL, 500 YTL olarak kabul edilmiş, 500 YTL sınırına göre, havza genelinde ankete katılanların %55'inin aylık ortalama gelirlerinin 500 YTL altında olduğu, %45'inin ise 500 YTL üstünde olduğu öğrenilmiştir (Çizelge 3.24).

Çizelge 3.23. *Ankete Katılanların Ort. Gelirleri*

AYLIK ORT. GELİR	KİŞİ
0-300 YTL	81
300-500 YTL	52
500-700 YTL	60
700-1000 YTL	22
1000+ YTL	28
TOPLAM	**243**

Şekil 3.30. *Ankete Katılanların Ort. Gelirleri*

Çizelge 3.24'te verildiği gibi aylık ortalama gelirleri 500 YTL üzerinde olanların oranının %50 ve üzerinde olduğu yerleşmeler, Sarıveliler, Göktepe, Çukurbağ ve Dumlugöze'dir.

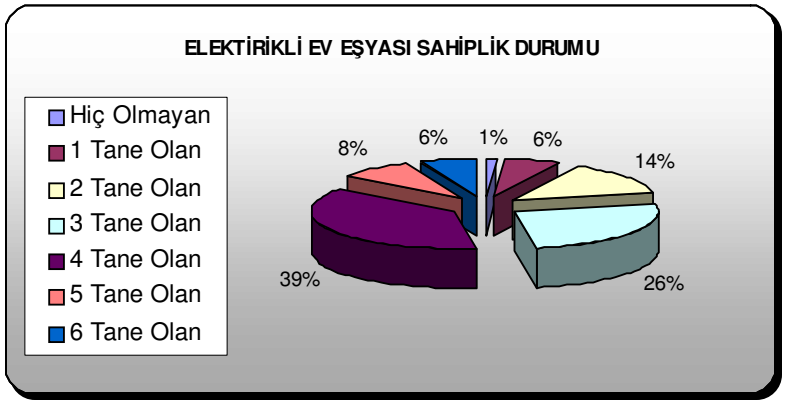
Çizelge 3.24. *Yerleşim Birimleri Bazında Ankete Katılanların Gelir Durumları*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
GELİR DURUMU	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Aylık Geliri 500 Ytl Altında Olan	38%	50%	62%	100%	66%	85%	55%	80%	60%	62%	60%	43%	66%	100%	50%	**55%**
Aylık Geliri 500 Ytl ve Üstünde Olan	62%	50%	31%	0%	34%	15%	45%	20%	40%	31%	40%	57%	34%	0%	50%	**45%**

Sahip oldukları elektronik eşya sayısı sorulduğunda %78'inin en az buzdolabı, çamaşır makinesi ve televizyon gibi üç eşyasının bulunduğu saptanmıştır (Çizelge 3.25), (Şekil 3.31). Sahip oldukları araç sorulduğunda ise %40'ının en az bir araç sahibi olduğu öğrenilmiştir (Çizelge 3.26), (Şekil 3.32). Bu oranlar Başdere Havzası'ndaki ailelerin ekonomik yapısına ilişkin olumlu işaretlerdir.

Çizelge 3.25. *Elektrikli Ev Eşyası Sahipliliği*

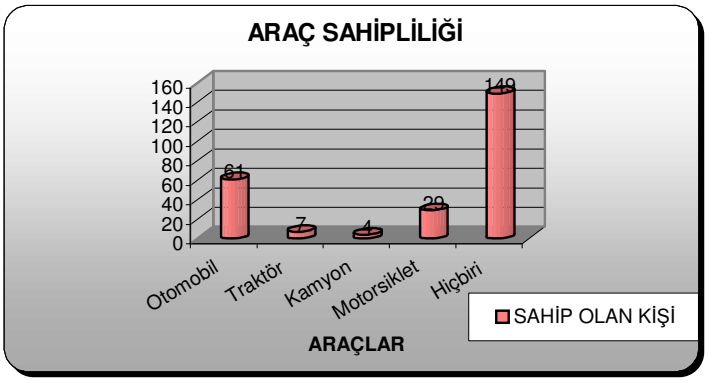
EV EŞYASI	KİŞİ
Hiç Olmayan	3
1 Tane Olan	16
2 Tane Olan	35
3 Tane Olan	65
4 Tane Olan	94
5 Tane Olan	21
6 Tane Olan	16

Şekil 3.31. *Elektrikli Ev Eşyası Sahipliliği*

Çizelge 3.26. *Araç Sahipliliği*

ARAÇ	SAHİP OLAN KİŞİ
Otomobil	61
Traktör	7
Kamyon	4
Motorsiklet	29
Hiçbiri	149
TOPLAM	250

Şekil 3.32. *Araç Sahipliliği*

Ankete katılan 250 kişinin %71'inin meyvecilikle, %38'inin hayvancılıkla %16'sının da arıcılıkla uğraştığı tespit edilmiştir. Havzada hem meyvecilikle hem de arıcılıkla ya da hayvancılıkla uğraşanlar da mevcuttur (Çizelge 3.27).

Çizelge 3.27. *Meyvecilik, Arıcılık ve Hayvancılıkla Uğraşanların Oranları*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
GEÇİM KAYNAĞI	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Meyvecilikle Uğraşanlar	73%	61%	97%	40%	100%	50%	75%	90%	90%	75%	30%	64%	100%	50%	65%	**71%**
Arıcılıkla Uğraşanlar	25%	20%	12%	0%	25%	0%	0%	0%	10%	50%	0%	0%	0%	25%	0%	**16%**
Hayvancılıkla Uğraşanlar	34%	30%	44%	40%	16%	25%	50%	50%	40%	25%	30%	21%	100%	75%	70%	**38%**

Ankete katılanlardan arıcılıkla uğraşanların toplam 1.880 kovanları olduğu ve yıllık toplam 41,8 ton bal ürettikleri belirlenmiştir. Ankete katılan 250 kişi içinden meyvecilikle uğraşanlara ait ağaç ve ürün miktarları aşağıdaki Çizelge 3.28'de verilmiştir. Buna göre 250 kişinin 178'inin meyvecilikle uğraştığı ve bu kişilerin aşağıdaki üretim değerlerine ulaştığı, havza genelinde de 2183 çiftçi ailenin olduğu dikkate alınırsa, gerçek üretim değerleri hiç de küçümsenmeyecek rakamlarda olacaktır.

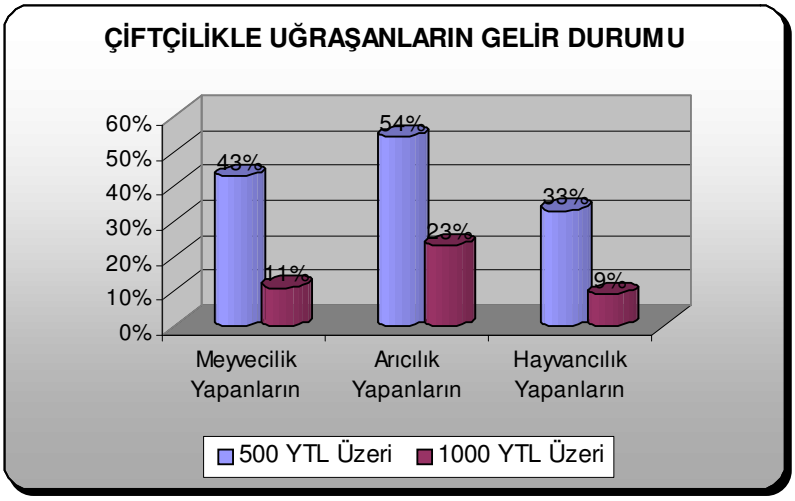
Çizelge 3.28. *Ankete Katılanların Meyve Üretim Değerleri*

MEYVE	**AĞAÇ SAYISI**	**ÜRÜN (ton)**
Kiraz	9.774	28
Elma	12.176	284
Ceviz	900	2,5
Üzüm	...	16,5

Yapılan anket çalışmasında, gelir durumu ile çiftçilerin uğraş alanları arasında bir ilişkinin sorgulanması sonucu aşağıdaki Çizelge 3.29 ve Şekil 3.33'teki sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre arıcılıkla uğraşanların gelir durumları, havza genelindekilere göre oldukça yüksektir. Meyvecilikle uğraşanların gelir durumları da yine ortalama gelir durumunun üzerindedir. Bu sıralamada hayvancılık üçüncü sırada gelmektedir. Buradan, arıcılık, meyvecilik ve hayvancılık faaliyetlerinin, insanların gelirlerine olumlu katkılar sağladığı ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 3.29. *Çiftçilerin Gelir Durumu ile Faaliyet İlişkileri*

ÇİFTÇİ	**500 YTL Üzeri**	**1000 YTL Üzeri**
Meyvecilik Yapanların	43%	11%
Arıcılık Yapanların	54%	23%
Hayvancılık Yapanların	33%	9%

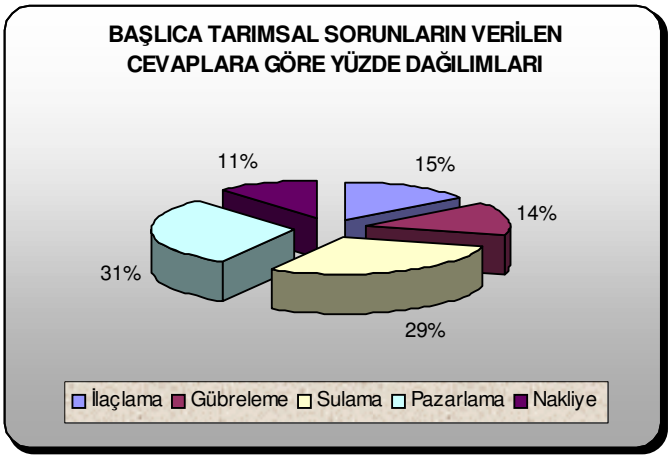

Şekil 3.33. *Çiftçilerin Gelir Durumu ile Faaliyet İlişkileri*

Yerel halka yöneltilen, tarım ile ilgili sorunlara yönelik soruya, verilen cevapların %31'i pazarlama, %29'u sulama, %15'i ilaçlama, %25'i gübreleme ve %20'si nakliye sorunu olduğu yönünde olmuştur (Çizelge 3.30), (Şekil 3.34).

Çizelge 3.30. *Başlıca Tarımsal Sorunların Ağırlıkları*

TARIMSAL SORUNLAR	**VERİLEN CEVAP**	**%**
İlaçlama	63	15
Gübreleme	62	14
Sulama	127	29
Pazarlama	130	31
Nakliye	49	11
TOPLAM	**431**	**100**

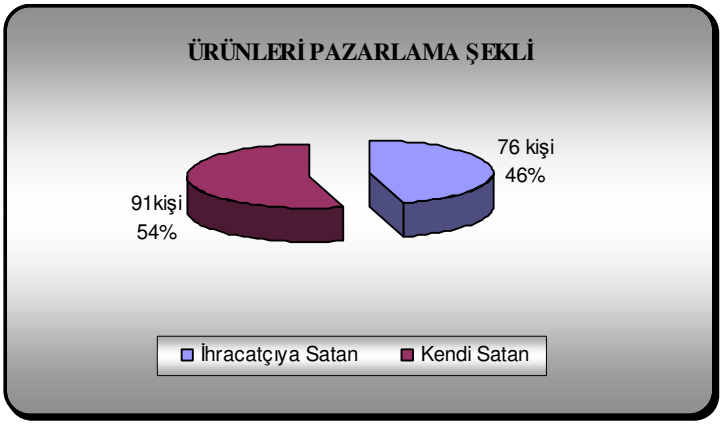
Şekil 3.34. *Başlıca Tarımsal Sorunların Ağırlıkları*

Tarımsal desteklerle ilgili soruya ise havza genelinde insanların %32'si doğrudan gelir desteğinden yararlandığını, neredeyse tamamı ilçe tarım müdürlüğünden ve ziraat odalarından yararlanamadıklarını söylemişlerdir (Çizelge 3.31).

Çizelge 3.31. *Yerleşmelerde Tarımsal Desteklerden Yararlanma Oranları*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
TARIMSAL DESTEKLER	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Doğrudan Gelir Desteği	31%	28%	56%	20%	50%	0%	15%	60%	30%	50%	100%	29%	33%	25%	30%	**32%**
Kredi İmkanları	1%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%	0%	7%	0%	0%	0%	**2%**
İlçe Tarım Müdürlüğü	3%	2%	13%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**2%**
Ziraat Odası	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	7%	0%	0%	0%	**0%**
Yararlanmak İsteyen	45%	48%	25%	60%	50%	75%	65%	20%	50%	25%	0%	29%	67%	50%	60%	**46%**

İnsanlara yetiştirdikleri ürünleri nasıl pazarladıkları sorulduğunda, %54'ü ürünlerini kendilerinin sattığını, %46'sı ise ihracatçıya sattığını belirtmişlerdir (Şekil 3.35).

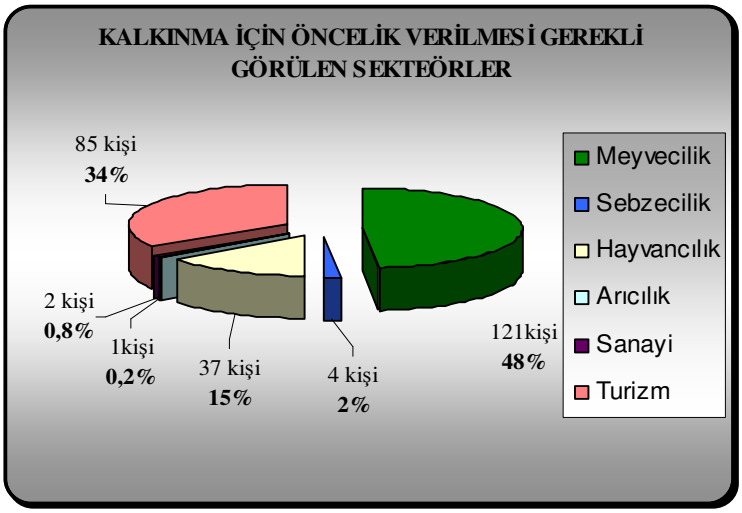
Şekil 3.35. *Çiftçilerin Ürünlerini Pazarlama Şekilleri*

Ankete katılanlara, havzada kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için potansiyel olarak gördükleri en önemli sektörler sorulduğunda, %48 oranında meyvecilik, %34 oranında turizm, %15 oranında hayvancılık cevabı alınmıştır (Çizelge 3.32), (Şekil 3.36).

Çizelge 3.32. *Kalkınma İçin Potansiyel Görülen En Önemli Sektörlerin Dağılımı*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
KALKINMA İÇİN EN ÖNEMLİ SEKTÖRLER	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Meyvecilik	49%	43%	50%	80%	75%	50%	70%	70%	90%	25%	33%	57%	0%	0%	0%	**48%**
Sebzecilik	1%	2%	0%	0%	0%	13%	0%	0%	0%	25%	0%	0%	0%	0%	0%	**2%**
Hayvancılık	4%	11%	25%	0%	8%	38%	0%	10%	0%	25%	67%	29%	100%	75%	30%	**15%**
Turizm	42%	43%	25%	20%	17%	0%	30%	20%	10%	25%	0%	14%	0%	25%	70%	**34%**
Arıcılık	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**0%**
Sanayi	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**1%**

Çizelge 3.32'de de görüldüğü gibi kalkınma için meyveciliğe öncelik verilmesi gerekli diyenlerin %70'in üzerinde olduğu yerleşmeler, Esentepe, Ortaköy, Çevrekavak, Civler ve Uğurlu köyleridir. Havza genelinde hayvancılık sektörüne öncelik verilmesi gerekli diyenlerin oranı %15 iken, Daran ve Koçaşlı köylerinde bu oran %75'in üzerindedir. Turizm sektörüne öncelik verilmeli diyenlerin %40'ın üzerinde olduğu yerleşmeler ise Sarıveliler ilçe merkezi, Göktepe Kasabası ve en büyük köy olan Dumlugöze'dir.

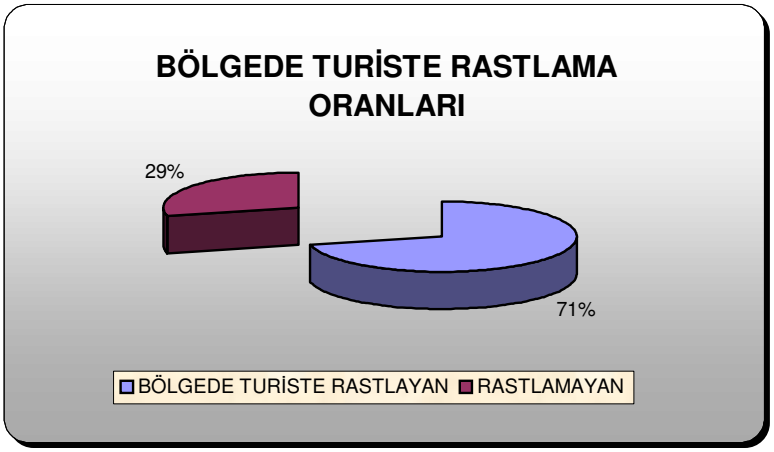
Şekil 3.36. *Havzada Kalkınma İçin Öncelik Verilmesi Gerekli Görülen Sektörler*

Havzadaki, Sarıveliler'de Tepe Mevkii, Kale Mevkii, Göktepe Köristanı, Asar Kalesi, Uğurlu Köristanı, Çukurbağ Kalesi gibi bilinen tarihi yerlere ek olarak başka halkın bildiği tarihi yerler olup olmadığını tespit etmeye ilişkin soruya karşılık yine bilinen tarihi mekanlar işaret edilmiştir (Ek 3).

Havzada yabancı turistlerin ziyaret yoğunluğunu tespit etmek için sorulan soruya, ankete katılanların %71'i Alanya'dan jeep safari ve doğa yürüyüşü, bisiklet gezisi gibi amaçlarla bölgede yabancı turistleri gördüklerini belirmişlerdir. Bu oran kendilerine alternatif eğlence ve gezi imkanları arayan yabancı turistlerin bölgeye gösterdikleri ilginin ve potansiyelin bir göstergesidir (Çizelge 3.33), (Şekil 3.37).

Çizelge 3.33. *Bölgede Turiste Rastlayanların Sayıları*

	KİŞİ
BÖLGEDE TURİSTE RASTLAYAN	178
RASTLAMAYAN	72
TOPLAM	250

Şekil 3.37. *Bölgede Turiste Rastlama Oranları*

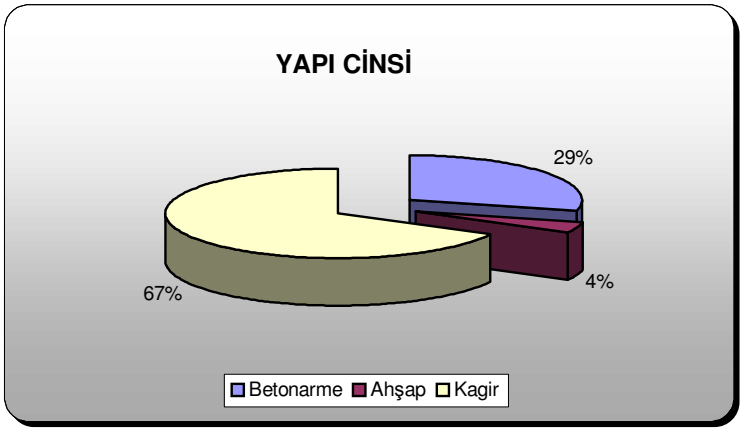
3.2.3. Sosyo-kültürel yapı

Bölge insanı sosyal imkânların yetersiz olduğunu, sinema, tiyatro, alışveriş merkezi, banka vb. birimlere ihtiyaçları olduğunu belirtmektedirler.

Havzada ki konut memnuniyetini ölçmeye yönelik sorulara alınan cevaplara göre, 250 kişinin %67'sinin taş-kagir geleneksel eski konutlarda oturduğu, %29'unun ise betonarme yeni konutlarda oturduğu belirlenmiştir (Çizelge 3.34), (Şekil 3.38).

Çizelge 3.34. *Yapı Cinsi Dağılımları*

YAPI CİNSİ	KİŞİ
Betonarme	72
Ahşap	10
Kagir	168
TOPLAM	**250**

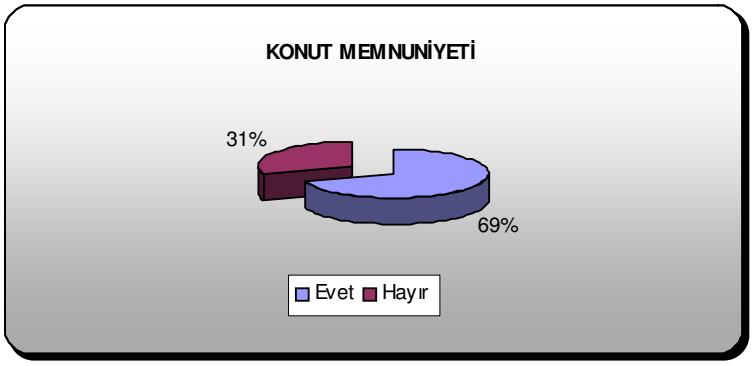

Şekil 3.38. *Yapı Cinsi Dağılımları*

Ayrıca insanların şartları kötü de olsa alıştıkları bu konutlarından %69'unun memnun olduğu, %31'inin ise memnun olmadığı saptanmıştır (Çizelge 3.35), (Şekil 3.39).

Çizelge 3.35. *Ankete Katılanların Konut Memnuniyeti*

KONUT MEMNUNİYETİ	KİŞİ
Evet	173
Hayır	77
TOPLAM	**250**

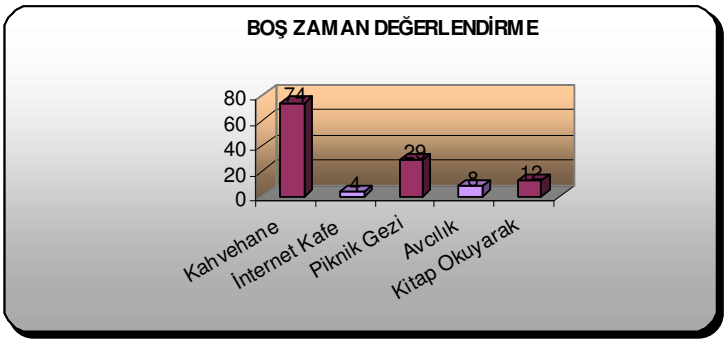

Şekil 3.39. *Ankete Katılanların Konut Memnuniyeti*

İnsanlara boş vakitlerini nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda, %74'ünün sosyal buluşma mekânı olarak kahvehaneleri tercih ettikleri öğrenilmiştir. Işıklı ve Günder köyleri haricinde bütün yerleşmelerde kahvehane bulunmaktadır (Çizelge 3.36), (Şekil 3.40).

Çizelge 3.36. *Ankete Katılanların Boş Zaman Değerlendirme Yolları*

BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME	KİŞİ	%
Kahvehane	184	74
İnternet Kafe	9	4
Piknik Gezi	73	29
Avcılık	20	8
Kitap Okuyarak	29	12

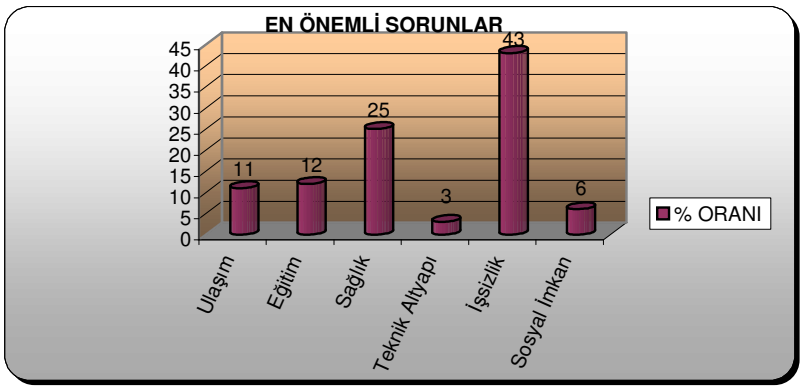

Şekil 3.40. *Ankete Katılanların Boş Zaman Değerlendirme Yolları*

Havza genelinde insanlara yöneltilen bölgedeki en önemli sorunların tespitine yönelik soruya, insanların %43'ü işsizlik, %25'i sağlık, %12'si eğitim, %11'i ulaşım, %8'i ise teknik altyapı ve sosyal imkanların yetersizliği diye cevap vermiştir (Çizelge 3.37), (Şekil 3.41).

Çizelge 3.37. *Havzada En Önemli Sorunların Ağırlıkları*

EN ÖNEMLİ SORUN	**KİŞİ**	**%**
Ulaşım	27	11
Eğitim	30	12
Sağlık	62	25
Teknik Altyapı	8	3
İşsizlik	109	43
Sosyal İmkan Yetersizliği	14	6
TOPLAM	**250**	**100**

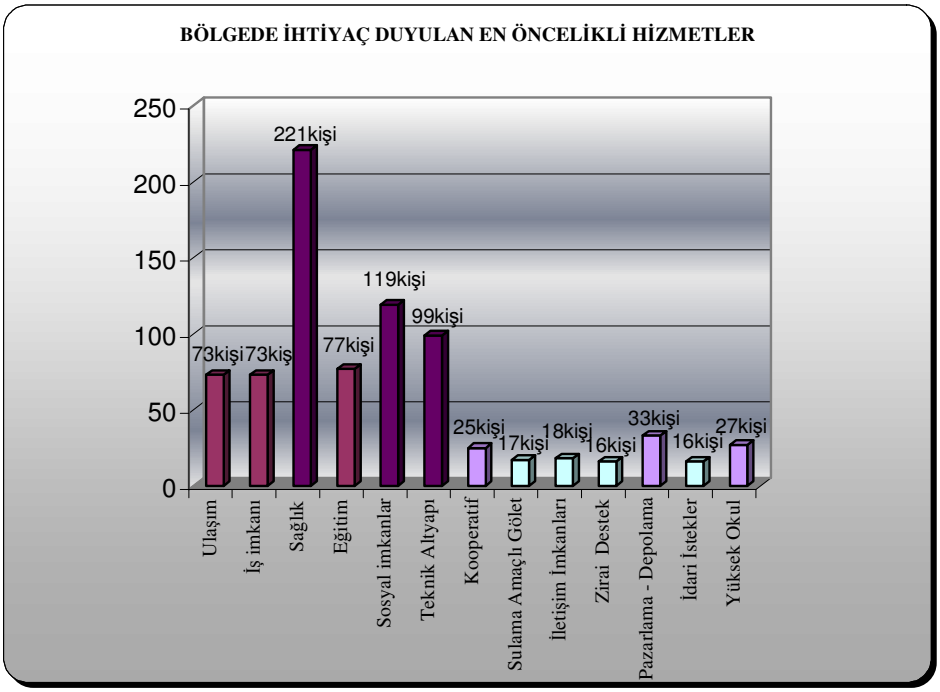
Şekil 3.41. *Havzada En Önemli Sorunların Ağırlıkları*

Havzanın en önemli sorunlarının tespitine ilişkin soruya verilen cevaplarda, Dumlugöze köyünde ulaşım sorunu, Adiller, Uğurlu, Esentepe, Çukurbağ ve Daran köylerinde ise sağlık sorunu en öncelikli sorun olarak belirtilmiştir. Diğer yerleşmelerde ise işsizlik sorunu ön plana gelmiştir (Çizelge 3.38).

Çizelge 3.38. *Yerleşim Birimleri Bazında En Önemli Sorunların Dağılımları*

EN ÖNEMLİ SORUNLAR	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Ulaşım	3%	13%	0%	0%	25%	0%	0%	10%	0%	0%	33%	14%	0%	25%	50%	**11%**
Eğitim	21%	15%	6%	0%	0%	13%	10%	20%	10%	0%	0%	7%	0%	0%	0%	**12%**
Sağlık	22%	19%	44%	20%	33%	25%	25%	30%	40%	25%	33%	36%	67%	25%	5%	**25%**
Teknik Altyapı	6%	0%	6%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%	0%	14%	0%	0%	0%	**3%**
İşsizlik	45%	46%	25%	80%	42%	50%	65%	10%	30%	75%	33%	29%	33%	50%	45%	**44%**
Sosyal İmkan Yetersizliği	3%	7%	19%	0%	0%	0%	0%	20%	20%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**5%**

Havzada ihtiyaç duyulan en öncelikli hizmetlerin tespitine yönelik soruya verilen cevaplar Şekil 3.42'de verilmektedir.

Şekil 3.42. *Havzada En Önemli Sorunların Ağırlıkları*

Şekil 3.42'den de anlaşılacağı üzere, sağlık, eğitim, teknik altyapı, ulaşım ve sosyal hizmetler en öncelikli sorunlar ve ihtiyaçlar arasında gelmektedir. Bunları,

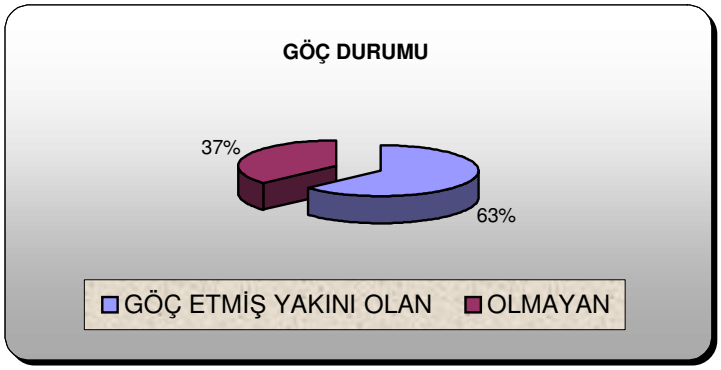
ürünlerin pazarlanmasına ve depolanmasına ilişkin hizmetler, kooperatif, zirai destek, sulama imkanlarının iyileştirilmesi gibi istekler takip etmektedir.

3.2.4. Göç durumu

Havza genelinde iş olanaklarının, eğitim ve sağlık koşullarının yetersizliği ve insanların bilhassa 15–40 yaş arası genç neslin sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle Konya, Antalya, İstanbul, İzmir, Mersin gibi şehirlere göç yaşanmış ve yaşanmaktadır. Kendisine anket uygulanan 250 kişinin %63'ünün şehir dışına göç etmiş yakınları olduğu, %24'ünün de göç etmeyi istediği saptanmıştır (Çizelge 3.39), (Şekil 3.43).

Çizelge 3.39. *Havza Geneli Göç Durumu*

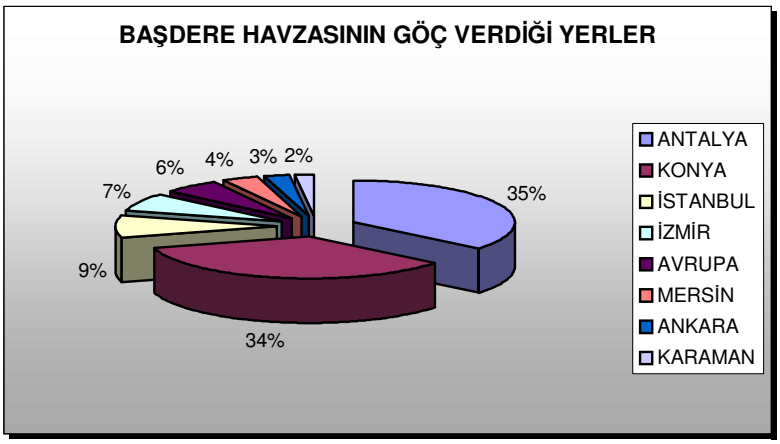
Göç Etmiş Yakını Olan	158
Göç Etmiş Yakını Olmayan	92
TOPLAM	**250**

Şekil 3.43. *Havza Geneli Göç Durumu*

Göç verilen yerlere bakıldığında %35'lik oranla Antalya, % 34'lük oranla Konya, %9'luk oranla İstanbul ve %7'lik oranla İzmir sonra ise Avrupa ülkeleri ile

Ankara, Mersin ve Karaman gibi şehirlerin geldiği görülmektedir (Şekil 3.44). Şekil 3.45'te göç olgusu tematik olarak gösterilmektedir.

Şekil 3.44. *Başdere Havzası'ndan Verilen Göçün İllere Göre Dağılımı*

Şekil 3.45. *Başdere Havzası'nın Göç Verdiği Yerler*

Yerleşim birimleri bazında bakıldığında neredeyse bütün yerleşmelerde, ankete katılanların %50'den fazlasının yakınlarından birileri bölge dışına göç etmiştir (Çizelge 3.40). Göç nedenleri sorulduğunda ise havza genelinde ankete katılanların %57'sinin sadece eğitim imkanlarının yetersizliğinden, %30'unun ise eğitim, iş ve sosyal imkanların yetersizliği şeklinde bütün nedenlerden ötürü göç ettikleri

saptanmıştır. Yerleşim birimleri bazında bakıldığında, göç nedenleri sıralamasında önce eğitim sonra ise iş imkanlarının yetersizliği gelmektedir (Çizelge 3.41).

Çizelge 3.40. *Havza Dışına Göç Etmiş Yakını Olanların Oranları*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
GÖÇ DURUMU	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Havza Dışına Göç Etmiş Yakını Olan	43%	67%	81%	80%	66%	62%	40%	60%	90%	75%	60%	71%	100%	75%	80%	**63%**

Çizelge 3.41. *Havza Dışına Göç Edenlerin Göç Etme Nedenleri*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
Havza Dışına Göç Edenlerin GÖÇ NEDENİ	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Eğitim İmkanları	48%	50%	62%	75%	50%	100%	13%	83%	56%	67%	100%	60%	67%	100%	63%	**57%**
İş Ve Gelir Durumu	21%	14%	8%	0%	25%	0%	0%	0%	11%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	**10%**
Sosyal İmkanlar	0%	0%	7%	0%	0%	0%	24%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	5%	**3%**
Hepsi	31%	36%	23%	25%	25%	0%	63%	17%	33%	33%	0%	40%	33%	0%	27%	**30%**

Havza genelinde ankete katılanların %24'ünün de göç etmeyi istediği belinlenmiştir (Çizelge 3.42). Göç etmek isteyenlere nedenleri sorulduğunda, %7'si eğitim olanakları, %22'si iş imkanları, %28'i sosyal imkanlar ve %43'ü belirtilen bütün nedenler dolayısıyla göç etmeyi istediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 3.43 ve Çizelge 3.44).

Çizelge 3.42. *Yerleşim Birimleri Bazında Göç Etmek İsteyenlerin Oranları*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
GÖÇ DURUMU	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Havza Dışına Göç Etmeyi Düşünen	21%	30%	18%	0%	16%	25%	40%	0%	20%	0%	30%	29%	30%	50%	30%	**24%**

Çizelge 3.43. *Yerleşmeler Bazında, Göç Etmek İsteyenlerin Gerekçeleri*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
Göç Etmeyi Düşünenlerin GÖÇ NEDENİ	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Eğitim İmkanları	14%	0%	0%	0%	0%	0%	25%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**7%**
İş Ve Gelir Durumu	7%	13%	33%	0%	0%	100%	37%	0%	50%	0%	0%	25%	0%	100%	0%	**22%**
Sosyal İmkanlar	29%	37%	0%	0%	100%	0%	25%	0%	50%	0%	0%	50%	0%	0%	0%	**28%**
Hepsi	50%	50%	67%	0%	0%	0%	13%	0%	0%	0%	100%	25%	0%	0%	100%	**43%**

Çizelge 3.44. *Ankete Katılanların Göç Etme İsteme Nedenleri*

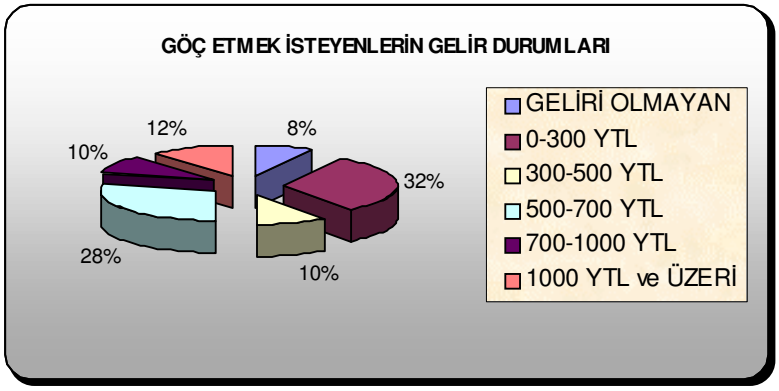
GÖÇ ETMEK İSTEYEN	**KİŞİ**
Eğitim Olanakları	4
İş Ve Gelir Durumu	13
Sosyal İmkanlar	17
Hepsi	26
TOPLAM	**60**

Göç etmek isteyenlerin gelir durumları sorgulandığında, bu insanların %50'sinin aylık ortalama gelirlerinin 500 YTL'nin altında %50'sinin de 500 YTL'nin üstünde olduğu görülmüştür. Buna göre göç etme isteğinin sadece

ekonomik durumla ilgili değil, sosyal imkanların yetersizliği, eğitim, sağlık, iletişim ve daha yaşanabilir bir çevre gibi hizmetlere duyulan ihtiyaçlar ile de ilgili olduğu saptanmıştır (Çizelge 3.45), (Şekil 3.46).

Çizelge 3.45. *Göç Etmek İsteyenlerin Gelir Durumları*

GÖÇ ETMEK İSTEYENİN GELİR DURUMU (aylık ort)	**KİŞİ**
GELİRİ OLMAYAN	5
0-300 YTL	19
300-500 YTL	6
500-700 YTL	17
700-1000 YTL	6
1000 YTL ve ÜZERİ	7
TOPLAM	**60**

Şekil 3.46. *Göç Etmek İsteyenlerin Gelir Durumları*

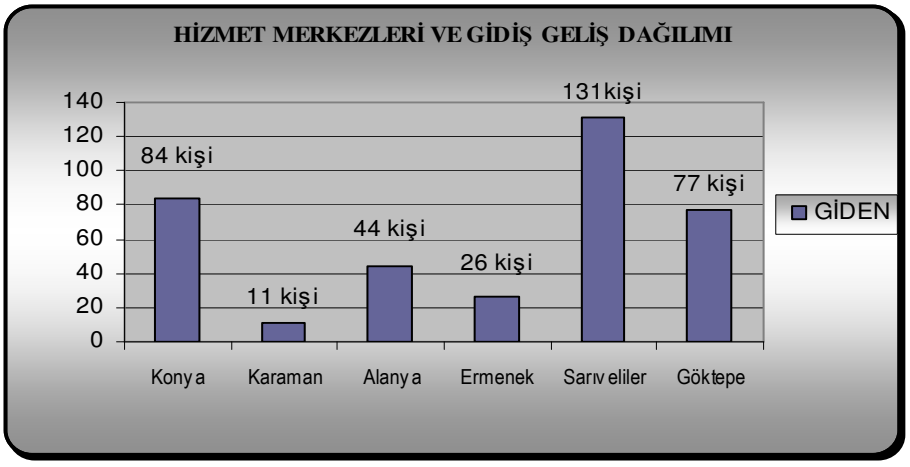
3.2.5. Hizmet merkezleri

Sağlık hizmetleri ve alışveriş için çoğunlukla nereyi tercih ettikleri, sorulduğunda ankete katılanların %52'si Sarıveliler ilçe merkezi'ni, %34'ü Konya'yı, %31'i Göktepe'yi, %18'i Alanya'yı, %10'u Ermenek'i ve %4'ü

Karaman'ı tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 3.46), (Şekil 3.47). Buna göre havza içinde karşılanamayan hizmetlerin alımı için havza dışında en fazla gidilip gelinen yerin Konya ili, sonra Alanya ilçesi olduğu, bunları Karaman ilinin ve Ermenek ilçesinin izlediği anlaşılmaktadır.

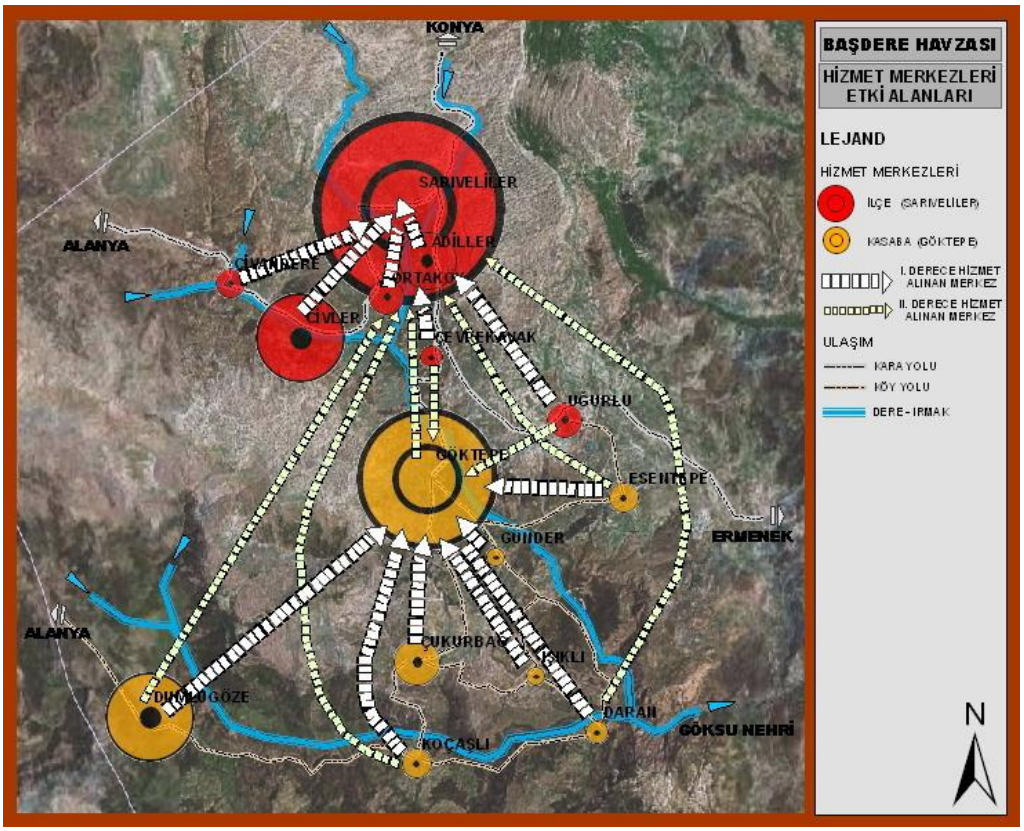
Çizelge 3.46. *Yerleşmeler Bazında Hizmet Merkezlerine Gidiş Geliş Oranları*

	YERLEŞİM BİRİMLERİ															
HİZMET MERKEZİ	Sarıveliler	Göktepe	Adiller	Ortaköy	Çevrekavak	Civandere	Civler	Uğurlu	Esentepe	Günder	Işıklı	Çukurbağ	Daran	Koçaşlı	Dumlugöze	**HAVZA GENELİ**
Konya	60%	39%	6%	40%	17%	25%	40%	20%	10%	0%	0%	29%	0%	0%	5%	**34%**
Karaman	15%	98%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	10%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	**26%**
Alanya	18%	11%	0%	0%	0%	0%	10%	10%	0%	25%	0%	14%	0%	25%	95%	**18%**
Ermenek	6%	19%	0%	0%	17%	0%	0%	60%	0%	25%	0%	21%	0%	0%	0%	**10%**
Sarıveliler	49%	20%	100%	80%	92%	88%	90%	90%	60%	50%	0%	14%	100%	75%	35%	**53%**
Gökte	0%	37%	0%	0%	33%	13%	0%	30%	70%	100%	100%	71%	100%	100%	90%	**31%**

Şekil 3.47. *Havza Genelinde Hizmet Merkezleri Gidiş Geliş Yoğunlukları*

Havza içinde hizmet merkezi olan Sarıveliler ve Göktepe yerleşim birimleri ile köylerin ilişkisinin ifade edildiği Şekil 3.48'de görüldüğü üzere, Civandere, Civler, Ortaköy, Adiller, Çevrekavak ve Uğurlu köylerinde yaşayanlar alışveriş, sağlık, idari vb. hizmetleri almak için ekseriyetle Sarıveliler ilçe merkezini tercih etmektedirler. Bunun yanı sıra diğer Dumlugöze, Koçaşlı, Çukurbağ, Daran, Işıklı, Günder ve Esentepe köylerinde yaşayanlar da Sarıveliler ilçe merkezini tercih edebilmektedir. Ancak, bu köylerdeki insanlar belirtilen hizmetleri alabilmek için daha çok Göktepe Kasabası'nı tercih etmektedirler. Bu noktada mesafe ve ulaşılabilirliğin önemli bir etken olduğu görülmektedir.

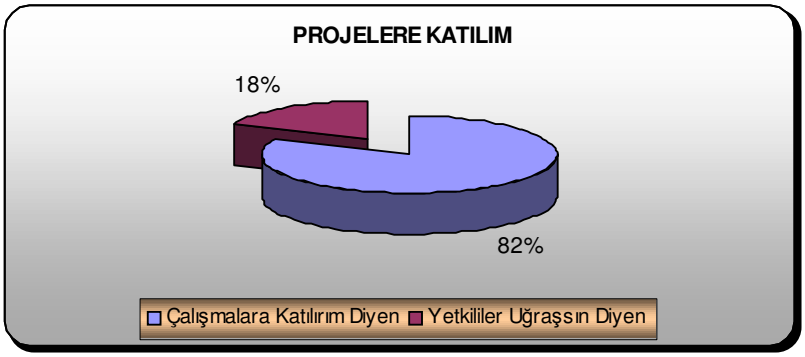
Şekil 3.48. *Başdere Havzası Hizmet Merkezleri Etki Alanları*

3.2.8. Yerel halkın projelere bakışı ve katılımı

250 kişiye yöneltilen "bölgenin kalkınması için projeler hazırlansa sizin yaklaşımınız ne olur?" anlamındaki soruya yerel halkın %82'si çalışmalara katılırım, gerçekleşmesi için uğraşırım cevabını vermiştir (Çizelge 3.47), (Şekil 3.49).

Çizelge 3.47. *Projelere Katılımcılık Durumları*

PROJELERE KATILIM	KİŞİ
Çalışmalara Katılırım Diyen	204
Yetkililer Uğraşsın Diyen	46
TOPLAM	250

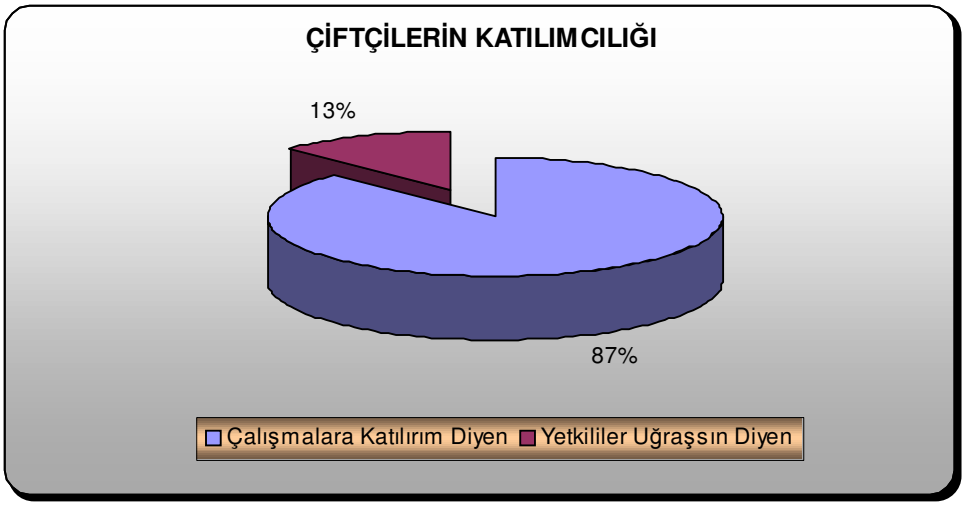

Şekil 3.49. *Projelere Katılımcılık Durumları*

Çiftçilerin %87'si "bölgenin kalkınması için ne gerekirse yaparız" şeklinde tavır sergilemişlerdir (Çizelge 3.48), (Şekil 3.50).

Çizelge 3.48. *Çiftçilerin Projelere Katılımcılığı*

ÇİFTÇİLİKLE UĞRAŞANLAR	KİŞİ
Çalışmalara Katılırım Diyen	91
Yetkililer Uğraşsın Diyen	13
TOPLAM	**104**

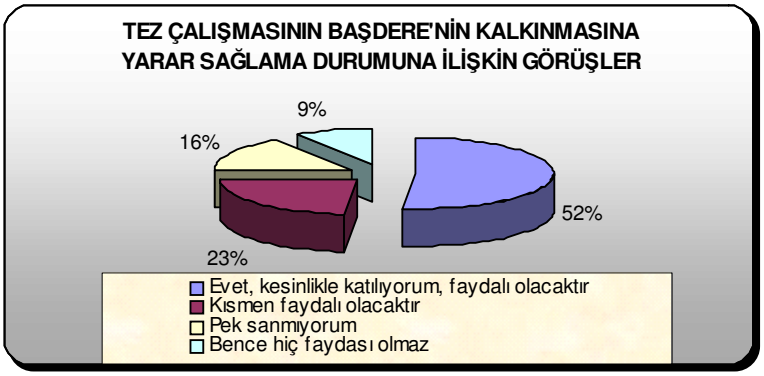
Şekil 3.50. *Projelere Çiftçilerin Katılımcılığı*

3.2.9. Tez çalışmasına ilişkin halkın yorumu

Başdere Havzası genelinde, insanların yapılacak projelerden ümit düzeylerini ölçmeye yönelik, 250 kişiye "hem bu tez çalışmasının hem de benzer çalışmaların bölgeye fayda sağlayacağına inanıyor musunuz?" anlamında soru yöneltilmiştir. İnsanların %75'i ümitli ve faydalı olacağı yönünde cevap verirken, %25'i ise daha önce bir şeylerin yapılamamış olmasından ve kırsal kesime karşı sergilenen ilgisizlikten dolayı ümitsiz ve faydalı olmayacağı düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir (Çizelge 3.49), (Şekil 3.51).

Çizelge 3.49. *Tez Çalışmasına Yönelik Görüşler*

ÇALIŞMAYA YÖNELİK DÜŞÜNCELER	**KİŞİ**
Evet, kesinlikle katılıyorum	129
Kısmen faydalı olacaktır	58
Pek sanmıyorum	40
Bence hiç faydası olmaz	23
TOPLAM	**250**

Şekil 3.51. *Tez Çalışmasına Yönelik Görüşler*

Ankete katılanlardan, bu ve benzeri çalışmaların, bölgeye fayda sağlamayacağını düşünen 63 kişinin %57'sinin okuma yazma bilmeyen, sadece okur-yazar veya ilkokul mezunu oldukları görülmektedir (Çizelge 3.50).

Çizelge 3.50. *Çalışmaya Yönelik Olumsuz Düşünenlerin Eğitim Durumları*

BU ÇALIŞMALARIN FAYDALI OLMAYACAĞINA NANANLAR	KİŞİ
Okuma Yazma Bilmeyen	2
Okur Yazar	3
İlkokul Mezunu	31
Ortaokul Mezunu	11
Lise Mezunu	12
Yüksek Okul Mezunu	4
TOPLAM	**63**

3.3. SWOT Analizi

Çalışmanın bu bölümünde, gerek idari ve resmi kurumlarından alınan havzaya ilişkin verilerden gerekse saha araştırmalarında kullanılan anket, gözlem ve örnekleme dayalı tespit çalışmalarından yola çıkarak saptanan potansiyeller ve sorunlar, aşağıda verilen başlıklar altında SWOT analizi tekniğiyle analiz edilecektir;

- (**S**trengths) **Güçlü Yönler:** Havzanın kırsal kalkınma potansiyelleri,
- (**W**eaknesses) **Zayıf Yönler:** Havzanın kırsal kalkınma kısıtları ve sorunları,

- (**O**pportunities) **Fırsatlar:** Havzada gerçekleştirilmesi muhtemel kırsal kalkınmaya ilişkin çalışmaları ve kırsal kalkınmayı destekleyecek fırsatlar,
- (**T**hreats) **Tehditler:** Havzanın bugününe ve geleceğine dair sosyo-ekonomik ve fiziki tehditler ve tehlikelerdir.

3.3.1. Güçlü yönler

Fiziki açıdan;

- Havzada dağ, tepe, orman, mağara, akarsu gibi doğal güzelliklerin varlığı,
- Havzanın, ülkemiz turizm merkezlerinden olan Alanya'ya çok kısa mesafede (76 km.) yer alması,
- Havzanın %56'dan fazlasının ormanlık ve fundalık alanlardan oluşması, bunun görsel ve ekolojik açıdan katkıları ve
- Havzada hem karasal iklim hem de Akdeniz ikliminin yaşanmasıdır.

Ekonomik açıdan;

- Havzada geçmiş medeniyetlerden izler taşıyan tarihi mirasın (Tepe Mevkii, Kale Mevkii, Göktepe Köristanı, Uğurlu Köristanı, Asar, Çukurbağ Kalesi) varlığı,
- Dumlugöze köyünde, kardelen üretiminin yerli halka ve havza ekonomisine katkı sağlaması,
- Işıklı ve Günder köylerinde zaman zaman orman ürünlerinin işlenmesine yönelik işlerde ücret karşılığı çalışabilmeleri,
- Sarıveliler, Adiller, Uğurlu ve Çevrekavak köylerinde meyveciliğin, özellikle kiraz üretiminin yaygınlaşması ve bunun ekonomiye olumlu yansıması ve

- Arıcılığın havza ekonomisine olumlu katkılar sağlamasıdır.

Sosyo-kültürel açıdan;

- Gelişmişlik göstergesi olan toplam yaş bağımlılık oranının, havzada 2000 yılı ülkemiz değerinden (%55.10) daha düşük (%53.10) olması,
- Paylaşımcı, farklı adet, gelenek ve görenekleri olan yerel halkın, yerel kültürün varlığı,
- Havzada ilkbahardan sonbahara kadar Alanya, Gazipaşa, Anamur ilçelerinden gelen yörüklerin sergilediği göçebe kültür,
- Havzada gerçekleştirilen, havzanın tanıtımına katkı sağlayan festivallerin (Sarıveliler Bal Festivali, Göktepe Ceviz Festivali, Dumlugöze Kardelen Hasat Festivali) düzenleniyor olması ve
- Havza dışına göç etmiş, büyük şehirlerde yaşayan, eğitim seviyesi yüksek ve ekonomik durumu iyi, muhtemel kırsal kalkınma çalışmalarına katkı sağlayacak yerel önderlerin varlığıdır.

3.3.2. Zayıf yönler

Fiziki açıdan;

- Havzadaki yerleşmelerin, bir üst idari birim olan Karaman iline ve komşu il olan Konya'ya uzak olması,
- Çukurbağ, Daran, Dumlugöze köylerinin ilçe merkezine ve kasabaya uzak olması,
- Kış mevsiminde Çukurbağ, Daran ve Dumlugöze köylerinde ulaşım, elektirik ve iletişim kesikliklerinin olması,

- Havza genelinde organik ve dağınık yerleşme dokusunun hakim olması, hizmet götürmede sıkıntılar yaşanması ve
- Havzada özellikle ilçe ve kasaba merkezinde, hem niteliksel hem de niceliksel anlamda konut sorununun yaşanmasıdır.

Ekonomik açıdan;

- Anket sonuçlarına göre, ortalama aile büyüklüğünün düşük (3.8) olmasına rağmen, kalabalık ailelerdeki çalışan sayısının az olması nedeniyle ekonomik bağımlılık oranının yüksek (1.85) olması,
- Anket sonuçlarına göre, havzada yaşayanların %50'sinin aylık ortalama gelirlerinin, 2006 yılı itibariyle asgari ücret (500 Ytl) değerinin altında olması,
- Havzada istihdam olanaklarının kısıtlı olması,
- Havzadaki çok eski medeniyetlerin izlerini taşıyan tarihi eserlerin turizm gelirlerinden pay alamaması,
- Havzanın büyük bir bölümünün ormanlık arazi olmasına rağmen, orman ürünlerinin değerlendirilmesine yönelik faaliyetlerin yetersizliği,
- Havza genelinde toplam arazilerin sadece %13.54'ünün işlenen tarım arazileri olması,
- Havzada ortalama tarımsal arazi işletme büyüklüğünün çok küçük (2 ha.) olması,
- Havzada yetiştirilen bitkisel ürünlerin ve hayvansal ürünlerin havza içinde işlenmesini sağlayacak kırsal sanayi birimlerinin olmaması,
- Yıllık üretim değerlerlerine ve verimliliğe ilişkin sağlıklı bir veri kaydının tutulmaması,

- Anket sonuçlarına göre, havzadaki çiftçilerin %50'den fazlasının yetiştirdikleri ürünlerini kendi imkanlarıyla satmak zorunda kalmaları,
- Havza genelinde çiftçilerin ürünlerini depolamada ve pazarlamada sorun yaşamaları ve
- Havzada kooperatif hizmetlerinin yeterince etkin olmamasıdır.

Sosyo-kültürel açıdan;

- Havzada eğitim olanaklarının kısıtlı olması,
- Civandere, Uğurlu, Günder, Işıklı ve Çevrekavak köylerinde okul bulunmaması,
- Havza genelinde özellikle genç nüfus için sosyal aktivite imkanlarının sınırlı olması,
- Havzada birinci derecede hizmet merkezi olan Sarıveliler ilçe merkezinde bile sağlık hizmetlerinin yetersiz kalabilmesi,
- Dumlugöze, Daran, Koçaşlı, Işıklı ve Çukurbağ köylerinin sağlık hizmetlerine uzak olması,
- Alışveriş, sağlık ve birtakım sosyo-kültürel ihtiyaçların karşılanabilmesi için havza dışındaki il ve ilçelere bağımlı olunması,
- Yerli halkın tarımsal bilinçlenme ve zirai destekler konusunda sıkıntı yaşaması,
- Havzada bankacılık hizmetlerinden yeterince yaralanılamaması,
- Işıklı, Günder, Daran, Çukurbağ, Çevrekavak gibi köylerin nüfuslarının çok düşük (300'ün altında) olması,
- 2005 yılı verilerine göre havzada yaşayanların %50'sinin herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olmaması ve

- Havzada yaşanan göç hareketlerinin sağlıklı bir şekilde takip edilmemesidir.

3.3.3. Fırsatlar

Fiziki açıdan;

- Doğal güzelliklerin ve kırsal mirasın, dünyada ve Türkiye'de kentlerde yaşayan insanların turizm açısından talep ettiği unsurlar arasında olması,
- Tarım Reformu Uygulama Projesi kapsamında Sarıveliler İlçe Kaymakamlığı tarafından köy yollarının iyileştirilmesine yönelik hazırlanan projenin Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programına teklif edilmesi,
- Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı, Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı kapsamında, Sarıveliler Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından hazırlanan ve teklif edilen "Dumlugöze Köyü, Köy İçi Yollarını Düzenleme Projesinin" hibe almaya hak kazanması,
- Kırsal altyapının iyileştirilmesine ilişkin projelere yönelik AB hibe programlarının varlığı ve
- Doğal güzellikleri, ormanları, akarsuları, bitkileri ve hayvanları koruma bilincinin giderek artması ve bu amaçla çalışan sivil toplum kuruluşlarının varlığıdır.

Ekonomik açıdan;

- Sulanabilir tarım arazilerinin artmasını sağlayacak, tarımsal üretimi artıracak Sarıveliler Gölet projesinin varlığı,
- Havzanın da içinde yer aldığı Karaman ilinin Kalkınmada Öncelikli Yöreler arasında yer alması, merkezi idarenin havzada yapılacak kırsal kalkınma çalışmalarına öncelik verebilecek olması,

- Sarıveliler Köylere Hizmet Götürme Birliğinin varlığı,
- Dumlugöze köyünde, sivil toplum kuruluşları ve devlet desteğiyle, Soğanlı Bitkiler Yerli Üretim Projesi kapsamında Kardelen üretiminin yapılması,
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca, SRAP kapsamında yerel halk için gelir getirici ve istihdam sağlayıcı projeler üretilmesi, projelerin hayata geçirilmesi,
- Tarım Reformu Uygulama Projesi kapsamında havzadaki 2.183 çiftçi ailenin doğrudan gelir desteğinden yararlanması,
- Havzayı, komşu ilçe olan Alanya'dan jeep safari, doğa yürüyüşü, bisiklet gezisi gibi amaçlarla çok sayıda yabancı turistin ziyaret etmesi,
- AB'nin kırsal kalkınma kapsamında kırsal turizm projelerine yönelik fonlarının olması ve
- Havzada 4 adet tarımsal kooperatifin varlığıdır.

Sosyo-kültürel açıdan;

- Havzadaki eğitim sorunlarına bilhassa ulaşıma dayalı eğitim sorunlarına çözüm getirecek Göktepe Yatılı İlköğretim Bölge Okulunun inşa ediliyor olması,
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca, SRAP kapsamında yerel halk için eğitim, sağlık gibi konularda da desteklerin ve sosyal projelerin üretiliyor olması,
- Anket sonuçlarına göre, havza genelinde yapılacak muhtemel kırsal kalkınma çalışmalarına karşı, insanların %82'si gibi büyük bir oranının katılımcı tavır sergilemesi,
- Anket sonuçlarına göre, insanların %75'inin havzaya ilişkin yapılacak çalışmalardan ümitli olması ve

- Ülke, bölge ve yerel yönetimlerin kırsal kalkınma konusuna olan ilgisidir.

3.3.4. Tehditler

Fiziki açıdan;

- Havzada köy yollarının ve Havza ile Alanya arasındaki kara yolunun yeterince iyi olmayıp heyelan riski taşıması,
- Havza genelinde teknik altyapı ve kanalizasyon sistemlerinin tesis edilmemiş olması,
- Havzada, yerleşmelerde kanalizasyon sisteminin olmaması ve tarım arazilerinde kullanılan zirai ilaçlar nedeniyle içme suyu kaynaklarının olumsuz etkilenme riski ve
- Sürdürülebilir kırsal kalkınma projeleri hayata geçirilmediği takdirde, var olan doğal kaynakların ve güzelliklerin, bitki ve hayvan türlerinin yok olma riski taşımasıdır.

Ekonomik açıdan;

- Havzadaki çok eski medeniyetlerin izlerini taşıyan tarihi eserlerin koruma bilincinden uzak, tahribe açık olması,
- İstihdam olanaklarının sınırlı olması nedeniyle çalışabilir genç nüfusun ekonomiye sağlayacağı katkıdan yararlanamama riski,
- Miras yoluyla ve son yıllardaki kadastro çalışmalarıyla tarım arazilerinin daha da küçülmesi ve buna bağlı olarak tarımsal üretimin durma riski ve
- Çalışmaların ve projelerin sürdürülebilir kılınmaması durumunda yapılan bütün desteklerin boşa gitme durumudur.

Sosyo-kültürel açıdan;

- İlgisiz kalınması durumunda havzadaki sosyo-kültürel öğelerin, farklılıklar ve güzellikler arz eden yerel kültürün unutulup yok olma riski,
- İşsizliğin ve eğitimsizliğin sonucu olarak hem havzada hem de kentlerde yaşanacak sosyal sorunlar tehdidi,
- 1995-2000 yılları arasında Batı Anadolu Bölgesi'nin net göç hızı %15.90 iken, aynı dönemde Karaman ilinin net göç hızının %-12.57 olması ve buna paralel olarak Başdere Havzası'nın da bölge dışına göç vermesi,
- Anket sonuçlarına göre havzadakilerin %24'ünün de göç etmeyi düşünüyor olması ve
- Havzada sürdürülebilir kırsal kalkınma çalışmaları yapılmadığı takdirde, yerel halkın ümitli ve katılımcı ruhunun kaybolması riskidir.

BÖLÜM 4: DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu bölümde ilk olarak, ülkemizdeki kırsal alanlar ve kırsal kalkınma çalışmaları ile AB kırsal kalkınma araçları hakkındaki tespitler, **genel değerlendirmeler** olarak verilecektir. İkinci olarak ise, çalışma alanına ilişkin saha araştırma sonuçları ve SWOT analizi ışığında **Başdere Havzası'na ilişkin değerlendirmeler ve öneriler** yapılacaktır.

**** Genel değerlendirmeler***

Yetmiş binin üzerinde kırsal yerleşim biriminin bulunduğu ülkemizde toplam nüfusun %35.1 gibi büyük bir kısmı kırsal alanlarda yaşamakta olup, belirtilen kırsal nüfusun oransal çokluğu, kırsal yerleşim birimlerinin dağınıklığı, yerleşim dokusu, teşkilatlanma, sosyal güvenlik olanakları, altyapı hizmetleri, toprak sorunları, eğitim, sağlık, istihdam sorunları, kaynak yetersizliği ve kaynakların programlı kullanılamaması gibi sorunlar ülkemiz kırsal alanlarında aşılması gereken problemler olarak varlığını sürdürmektedirler.

Geçmişten günümüze değin ülkemizde kırsal kalkınma konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Kırsal alanların elektrifikasyonu, haberleşme, ulaşım, sağlık ve eğitim gibi konularda gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, gelinen nokta 2000'li yılların gereklerini sağlayacak durumda değildir.

Türkiye'de Kırsal kalkınma adına günümüze kadar yapılan çalışmalardan istenilen neticeler alınamamıştır. Çünkü;

- Yapılan çalışmalar, halk katılımını dikkate almayan ve onları çalışmaya teşvik etmeyen niteliklerdedir.
- Büyük harcamalar yapılarak, uygulamaya başlanan kırsal kalkınma yaklaşımları, netice almadan başka bir yaklaşımın hayata geçirilmesiyle, başarı ya da başarısızlığı anlaşılmaksızın yarım bırakılmıştır.

- Yapılan çalışmalarda yerellik unsuru dikkate alınmamış, her bir yerleşimin farklı sorun ve potansiyelleri olacağı göz ardı edilerek tip projeler uygulanmaya çalışılmıştır.
- Kalkınma çalışmalarında yapılan hizmetler ve yatırımların neticesindeki ekonomik büyümenin sosyal ve kültürel yönden de desteklenmesi gerektiği göz ardı edilmiştir.
- Yapılan çalışmalarda, merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, kamu kurumları, yerel halk ve yerel önderler gibi kırsal kalkınmanın aktörleri arasında koordinasyon sağlanamamıştır.
- Ayrıca yapılan kırsal kalkınma çalışmalarında, çevresel değerler, kırsal miras, yerel kültür gerektiği ölçüde dikkate alınmamış, dünyadaki güncel yaklaşımlar ve uygulamalardan uzak kalınmıştır.

Türkiye'de günümüze kadar uygulanan kırsal kalkınma modellerinden, yerleşme düzeninden kaynaklanan sorunlara karşı geliştirilen merkez köy uygulamasının diğer modellere göre daha başarılı olduğu izlenmiştir. Çünkü merkez köy olarak belirlenen yerleşmelerde, 1990'lı yıllarda kırsal teknik altyapıya ilişkin bariz iyileşmeler ve tesis edilen kırsal sanayi birimleri sayısında belirgin artışlar gözlenmiştir.

Günümüzde ise gerek AB'de gerekse diğer dünya ülkelerinde kırsal alanların önemi daha da anlaşılmıştır. Bu nedenle kırsal alanların kalkındırılması ve bölgeler arası sosyo-ekonomik uçurumların giderilmesi için bilinçli, çevresel değerlere saygılı, kırsal alanların sorunları, potansiyelleri ve öncelikleri doğrultusunda yaklaşımlar izlenmekte, projeler hazırlanmakta, fonlar oluşturulmaktadır.

AB'ye uyum sürecinde Türkiye de önemli bir kırsal kalkınma atağına geçmiştir. Ülkemizde de kırsal kalkınma kavramı ve çalışmaları giderek yükselen bir ses niteliğindedir. AB'nin kırsal kalkınma projelerine destek veren Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF), Avrupa Yapısal Fonu (ESF) ve Avrupa Tarımsal Garanti ve

Yön Verme Fonlarından (EAGGF) yararlanmak mümkündür. Ülkemizde son yıllarda Dünya Bankasından, yukarıda belirtilen fonlardan ve AB hibe programlarından yararlanmak isteyen kuruluş ölçeğinde ve yerel ölçekte proje girişimleri söz konusudur.

Kırsal göçün önlenmesi, istihdamın canlandırılması, kırsaldaki küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, kırsal alanların, doğal kaynakların ve yerel kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması, kolektif hareket edilmesi Cork Deklarasyonunda belirlenen ilkeler arasındadır. Benzer şekilde arazi toplulaştırılması, kırsal mirasın korunması, kırsal alana temel hizmetlerin götürülmesi, turizm ve el sanatlarının geliştirilmesi, tarım ve bağlantılı faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, kırsal alt yapının iyileştirilmesi AB Konsey Tüzüğünde yer alan kırsal kalkınma tedbirlerindendir. Bunlara paralel olarak; çevrenin ve kırsal alanların korunmasına, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine, üretici ve hizmet birliklerinin kurulmasına, arazi toplulaştırmasına, kırsal mirasın korunmasına, kırsal altyapının kurulmasına ve orman ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik projeler AB SAPARD programı tarafından finanse edilmektedir.

**** Başdere Havzası'na ilişkin değerlendirmeler ve öneriler***

Başdere Havzası yerleşimleri, gerek hizmet aldığı Konya ve Karaman il merkezlerine uzaklığı, gerekse iş, eğitim ve sağlık olanakların sınırlı olması nedeniyle bölge dışına göç vermektedir. Kırsal teknik ve sosyal alt yapı sorunları ve istihdam sorunları yüzünden göç etmek isteyenlerin de %25'lerde olduğu havzada en fazla göç Konya, Antalya ve İstanbul'a olmuştur.

Tarımla uğraşanların en fazla sulama suyu, pazarlama ve bilgilendirme eksikliği ile ilgili şikayetleri bulunmaktadır. Havzada meyvecilik en önemli sektördür. Sonrasında arıcılık gelmektedir. Kalkınmayı, sosyal refahın artmasını sürekli kılacak alternatif sürdürülebilir faaliyetler geliştirmek zorunludur.

Her bir yerleşim için yol, su, elektrik, iletişim vb teknik altyapı sistemleri tesis edilmeli, bu hizmetlerin dışında diğer hizmetlerin doğrudan sağlanmadığı köylerin de ilçe ve kasaba merkezi ile merkez köyden alması sağlanmalıdır. Başdere Havzası'nda Köy yerleşimlerinin çoğu birçok hizmetin tesis edilebilmesi için gerekli nüfus ölçütüne sahip değildir. Çukurbağ, Koçaşlı, Daran, Işıklı ve Dumlugöze köyleri diğer köylere nazaran hem ilçe hem de kasaba merkezine daha uzak mesafededirler. Ayrıca bu köylerde yaşanan ulaşım, iletişim, eğitim, sağlık sorunları ve kırsal hizmetlerin sağlıklı verilememesi dikkate alınırsa, burada merkez köy uygulamasının çözüm sağlaması muhtemel gözükmektedir. Merkez köy olarak da hem nüfus, hem de ekonomik faaliyetler açısından en uygun yerleşme Dumlugöze köyü olacaktır.

Başdere Havzası ve benzer nitelikteki havzalar için kırsal kalkınmada rolü olabilecek bütün aktörler birlikte hareket ederek, üst ölçekte stratejik planlar hazırlanmalı, yerleşim bazındaki yatırımlar, fiziki uygulamalar da bu stratejik planlara uygun yapılmalıdır. Mevcut planlar ve programlar da bu stratejik planlara göre revize edilmelidir.

Başdere Havzası kırsalının sorunlarını minimize ederek, havzanın kendi iç dinamiklerini etkin bir şekilde kullanmak suretiyle, zamanla kentlerdeki yoğun göç baskısını azaltan, kendi kendine yeten bir havza elde etmek mümkün görülmektedir.

Başdere Havzası'nda potansiyel olarak görülen meyvecilik, arıcılık, doğal ve tarihi değerler ile yerel kültür gibi dinamikleri değerlendirip, havza, bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlamak mümkün olacaktır. Bunun için öncelikle küçük ölçekte pilot uygulamalar gerçekleştirip, test edip, uygulanabilirliğini görerek, fayda maliyet analizi yapmak suretiyle büyük ölçekli yatırım ve uygulamalara adım atmak en akılcı yaklaşım olacaktır.

Bu pilot uygulamalar, tarımla ilgili olarak, mevcut kooperatif ve birliklerin etkinliklerinin arttırılması, yeni sulama birlikleri, kooperatifler, pazar ve ihracat birimleri kurmak şeklinde olmalıdır. Arıcılığa, hayvansal üretime ve meyveciliğe ilişkin küçük ölçekli kırsal sanayi birimleri kurmak, doğal, tarihi ve kültürel

potansiyellere dayalı olarak da küçük aile işletmeleri kurmak, onları desteklemek, küçük ama etkin çalışan turizm birimleri tesis etmek şeklinde olmalıdır.

Havzada söz konusu potansiyellerin değerlendirilmesi sonucu istihdam açığını kapatmak, atıl duran ve her an bölgeden göç etme düşüncesinde olan genç nüfusu havzada tutmak mümkün olacaktır.

Toplumu, insanı ilgilendiren her proje, kırsal kalkınma da dahil, halkı projeden ayrı tuttuğu, göz ardı ettiği takdirde hiçbir zaman başarılı olamamıştır. Çünkü, projeyi, uygulamayı sürükleyecek, onu doğrudan etkileyecek ya da ondan etkilenecek yerel halkın kendisidir. Çalışmada tespit edilen en önemli durumlardan birisi de şudur; insanlara gerçekten samimiyetle yaklaşıp, yapılması planlanan projeler anlatılıp, onların nerede olaya dahil olacakları belirtilirse ve amaç gerçekten somut başarılar elde etmekse, yerel halk her şeyiyle katılama, desteğe hazırdır.

Dolayısıyla Başdere Havzası'nda kırsal kalkınma için yerel halkın bilgi, emek ve maddi her anlamda katılımı sağlanmalıdır. Konuyla ilgisi olan meslek odalarından, sivil toplum örgütlerinden, kamu kurum ve kuruluşlarından destek alınmalı, akademisyenlerden, meslek adamlarından bilhassa havzada yetişmiş bilgi ve birikimi olan yerel önderlerden yararlanılmalıdır.

Yerel halk, girişimciler güncel uygulamalardan, AB yardımlarından ve projelerden haberdar edilip, düşünen, katılan, benimseyen, sahiplenen ve koruyan bir toplum bilinci için eğitim, seminer, konferans vb. faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

Sonuç olarak, gerek Başdere havzasında gerekse birçok sıkıntıları olan ve bu sıkıntıları katlayarak kentlere yansıtan, bunun yanında kendi kendilerine rahatça yetebilecek kadar da potansiyelleri olan kırsal alanlarımızın kalkındırılması, hem yerel menfaatlere hem de ulusal menfaatlere fayda sağlayacaktır. Bu hem AB'de hem de dünyada anlaşılmış, bu yönde potansiyeller ve araçlar geliştirme, uygulama gayreti içine girilmiş, AB uyum sürecinde ülkemizde de bu yönde olumlu adımlar atılmaya başlanmıştır. Daha sağlıklı kırsal alanlar ve kentler için, kırsal alanlarımızın sorunları, potansiyelleri ve etkileşimleri bilimsel metotlarla çok yönlü olarak dikkate

alınıp, parçacı planlar ve yaklaşımlar yerine üst ölçek çalışmalarıyla, sürdürülebilir kırsal kalkınma projeleri, havza ve bölge planları hazırlamak suretiyle kontrol altına alınmalı, hem kırsalda hem de kentlerde yaşam kalitesi artırılmalıdır.

KAYNAKLAR

Anonim 1974. Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 6. Baskı, Ankara

Anonim 2002. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Türkiye'de Tarım ve Destekleme Politikaları, APK, Ankara, s.3

CEC 1999. General Report on the Activities of The European Union, Office for Official Publications of the European Communities, Brussel.

Çağlar, Y. 1986. Köy-Köylülük ve Türkiye'de Köy Kalkınması Sorunu, Ziyaretçiler Der. Y., Ankara, s.29

Davies, E.T. and Gilbert, D.C. 1992. A Case Study of the Development of Farm Tourism in Wales, Tourism Management, EU Press, p.55

Dede, **İ. 2000.** Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri ve Türkiye'de Kırsal Kalkınma, A.Ü. ATAUM Temel Eğitim Kursu, Ankara.

Dinler, Z. 2000. Tarım Ekonomisi, 5. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, s.106

Doğanay, F. 1993a. Kırsal Kalkınma, DPT Y., Ankara, s.16,23

Doğanay, F. 1993b. Merkez Köyler, DPT Y., Ankara, s.10

DHKD 2006. Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği Mart 2003-Mart 2006 Faaliyet Raporu

DPT 1984. Kırsal Kalkınma, 5. BYKP Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Y., Ankara, s.16

DPT 1994. Kırsal Sanayi, 7. BYKP Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Y., Ankara, s.1-31

DPT 2006a. Kırsal Kalkınma Politikaları, 9.BYKP (2007-2013) Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu, DPT Y., Ankara

DPT 2006b. Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi, 9.BYKP (2007-2013) Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Y., Ankara

DSİ IV. Bölge Müdürlüğü 2006. Karaman İli Sarıveliler İlçesi Sulama Amaçlı Gölet Projesi Raporu, Konya

Dünya Bankası 2006. Türkiye İşgücü Piyasası Raporu (14 Nisan 2006), DB Y. Türkiye

Eraktan, G. ve Yıldırak, N. 1989. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Stratejileri ve Politikaları, Friederich Ebert Vakfı Y., Ankara.

Ertaş, M. 1999. Torosların Gönül Güneşi Karacaoğlan, Bahçıvanlar Y., Konya. S.118-123

European Commission 1999. Towards Quality Rural Tourism, Enterprise Directorate General Tourism Unit, Brussels, p.18-151

Geray, C. 1998. "İşlendirme Açısından Kırsal Gelişme Yöneltilerimiz- Yaklaşım ve Uygulamalara Toplu Bir Bakış" Ekonomi Forumu: Kırsal Kesimde Girişimcilik Potansiyeli ve Değerlendirme Olanakları, İ. Hakkı İnan, Friederich Ebert Stiftung Y., Ankara

Gülçubuk, B. 2005. AB ve Türkiye'de Kırsal Yapı Ve Kırsal Kalkınma, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Ankara

Güney, H. 2003. "Kırsal Kalkınma Yöneltileri; Köy-Kent Yaklaşımı ve Mesudiye Uygulaması", Y.Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ankara, s.28

İçöz, O. 1986. Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizmin Ekonomik Önemi, Turizm Yıllığı, T.C. Turizm Bankası A.Ş. Rek-May Ltd. Şti., Ankara, s.32-45.

İKV 2001. Avrupa Birliği'nin Sosyal Politikası ve Türkiye'nin Uyumu, İKV Yayını, İstanbul

Karaman Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü 2006. Karaman meteoroloji verileri uzun yıllar ortalaması, Karaman.

Karayolları Genel Müdürlüğü 2006. Türkiye Karayolları Haritası

Kayasü, S. ve Yaşar, S. 2006. "Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Bölgesel Kalkınma Politikaları: Yasal ve Kurumsal Dönüşümler", Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 7 – 8 Eylül 2006, Ankara

Keleş, R. 1993. Kentleşme Politikası, 2. baskı, İmge Kitabevi, Ankara, s.74

Kıray, M. 1982. Toplum Bilim Yazıları, Gazi Üni. İİBF.Y. Ankara, s.22

Konyalı, İ. H. 1967. Karaman Tarihi, Baha Matbaası, İstanbul, s.36

Leader European Observatory 1997. Marketing Quality Rural Tourism: The Experience Of Leader 1., Brussels

Özer, A. Ö. ve ark. 1996. Plancı Gözüyle Kalkınma, Çevre Ve Çevresel Etki Değerlendirmesi (TMMOB Şehir Plancıları Odası ÇED Komisyonu Birinci Kitap), Ankara

Power Dergisi 1996. "Sosyal İçerikli Kampanyalarda Başarının Yolları", Eylül 1996 Özel Ek

Sarı, M. 2000. "Arazi Kullanımı Ve Erozyon İlişkisi", Erozyonla Mücadele TEMA Eğitim Semineri Notları, 2. Baskı, İstanbul, s.76

Sarıveliler Belediyesi 2006. Sarıveliler Belediyesi İlçe Tanıtım Raporu

Sarıvellier İlçe Kaymakamlığı 2006. Sarıveliler İlçesi 2006 Yılı Faaliyet Raporu

Sarıveliler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2006. Eğitim Verileri

Sarıveliler İlçe Tarım Müdürlüğü 2006. Sarıveliler İlçesi 2005 Yılı Faaliyet Raporu

Sezgin, İ. H. 2003. "Anadolu'da Eğimli Arazide, Yöresel Verilere Göre Şekillenen Geleneksel Kırsal Yerleşme Dokusunun Analizi: Sarıveliler Örneği", Lisans Bitirme Tezi, Gazi Üniversitesi, Müh-Mim. Fakültesi, Şehir ve Bölge Pln. Bölümü, Ankara

Taraklı, D. 1993. "Kalkınma, Tarım ve Sanayi İlişkileri", Kırsal Sanayi Sempozyumu, DPT Y, Ankara, s.3

TKB 2004. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, II. Tarım Şurası, VIII. Komisyon Sonuç Raporu, Kırsal Kalkınma Politikaları, TKB Y., Ankara (http://tarimsurasi.tarim.gov.tr/8.komisyon.pdf)

TÜİK 2001. Nüfus İstatistikleri 2000, DİE Y., Ankara

TÜİK 2004. 2004 yılı Hane halkı İşgücü Anketi Sonuçları, TÜİK Y., Ankara

Tükkan, E. 1993. "Kırsal Sanayinin Doğal ve Yapay Dinamikleri ve Türkiye", Kırsal Sanayi Sempozyumu, DPT Y., s.9,11

World Resources Institute 1992. World Resources 1992-1993, Oxford University Press, New York, p.246-247

Yağcı, Ö. 2003. "Turizmde Çeşitlendirme, Sürdürülebilirlik Ve Kırsal Turizm", Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyelleri ve Güncel Sorunları Sempozyumu, Çankırı

Yıldırak, N. 1991. Kırsal Kalkınma, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Ders Notları, Ankara, s.20

**** İnternet kaynakları***

URL 1. (http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/Uploadedfiles/O.G.ayd%C4%B1n%2077-100.doc), 20.02.2007

URL 2. (http://www.karaman.gov.tr/ab/defults.htm), 15.02.2007

URL 3. (http://www.mfib.gov.tr/about.php?lng=tr&action=cfcu). 27.02.2007

URL 4. (http://www.arip.org.tr/trup.htm), 20.01.2007

URL 5. (http://www.arip.org.tr/kkp.htm), 20.01.2007

URL 6. (http://www.goktepe.bel.tr/belde/beldemiz.php), 13.12.2006

URL 7. (http://earth.google.com), 15.07.2006

URL 8. (http://www.goktepe.bel.tr/index.php), 13.12.2006

URL 9. (http://www.karaman-cevreorman.gov.tr/dogalsit.html), 20.10.2006

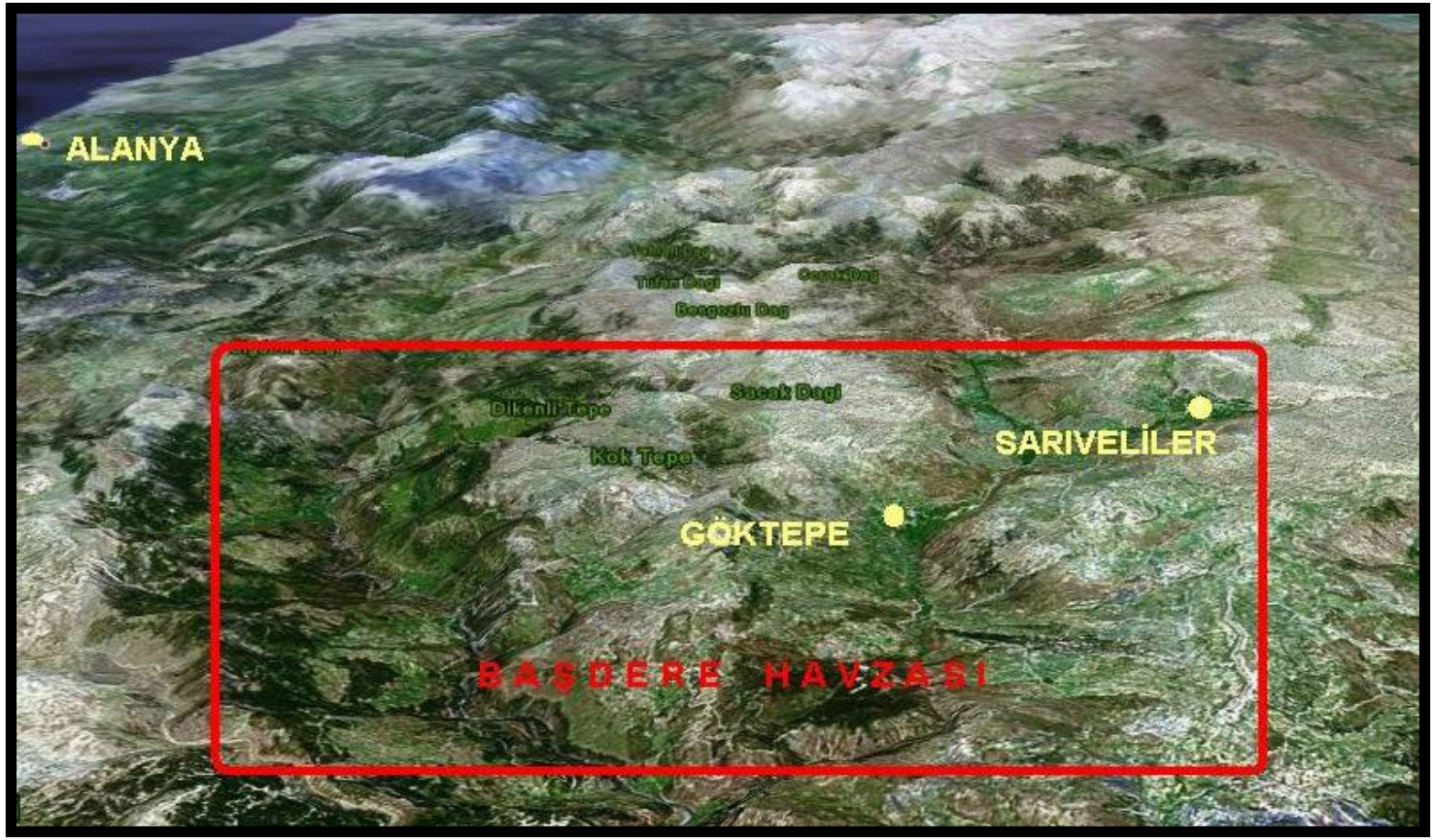
URL 10. (http://www.goktepe.bel.tr/belde/turizm.php), 15.01.2007

URL11.(http://www.mfib.gov.tr/news.php?action=show&id=261&lng=tr),27.02.2007

EKLER

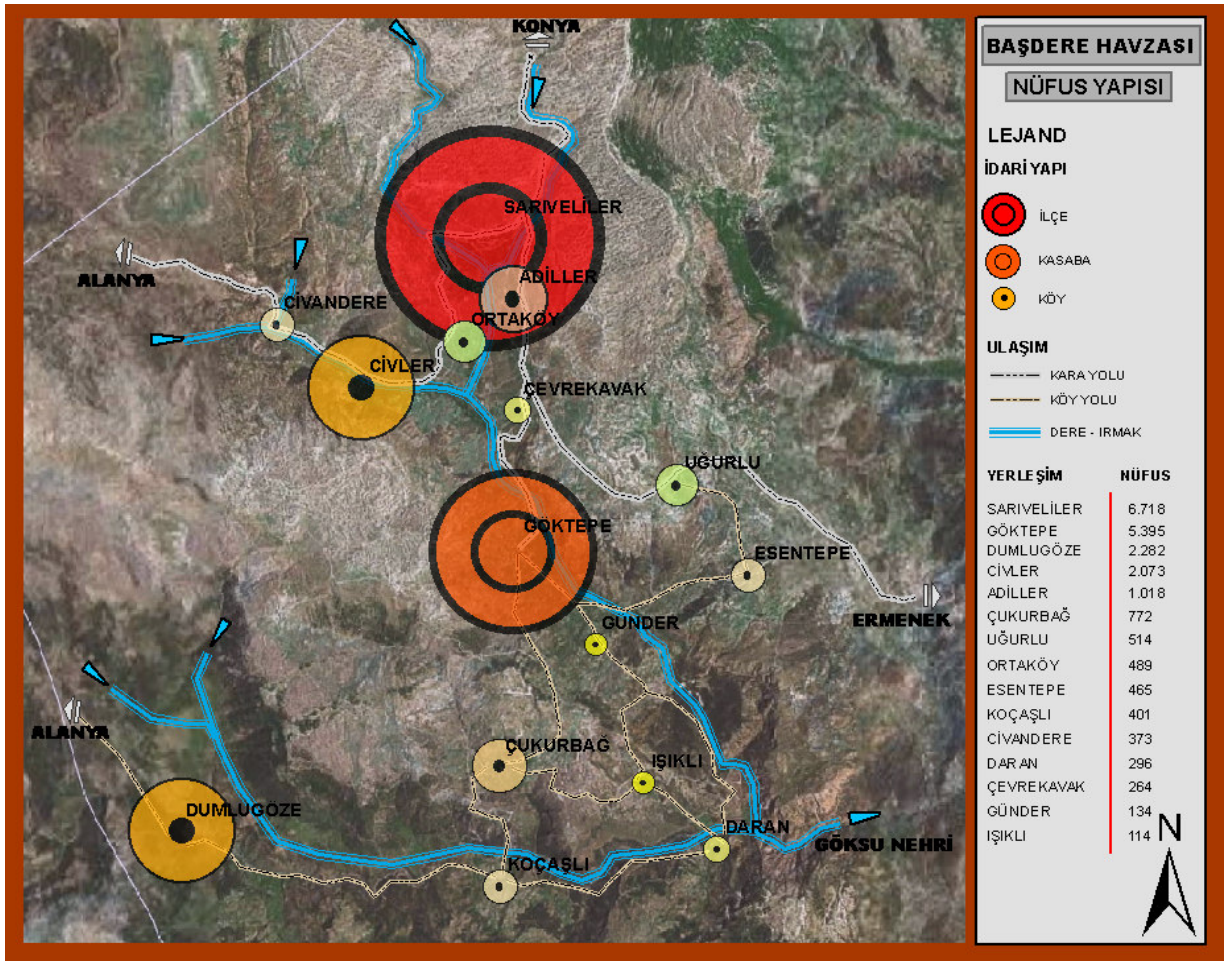
BAŞDDERE HAVZASI COĞRAFİ KONUMU

EK-1

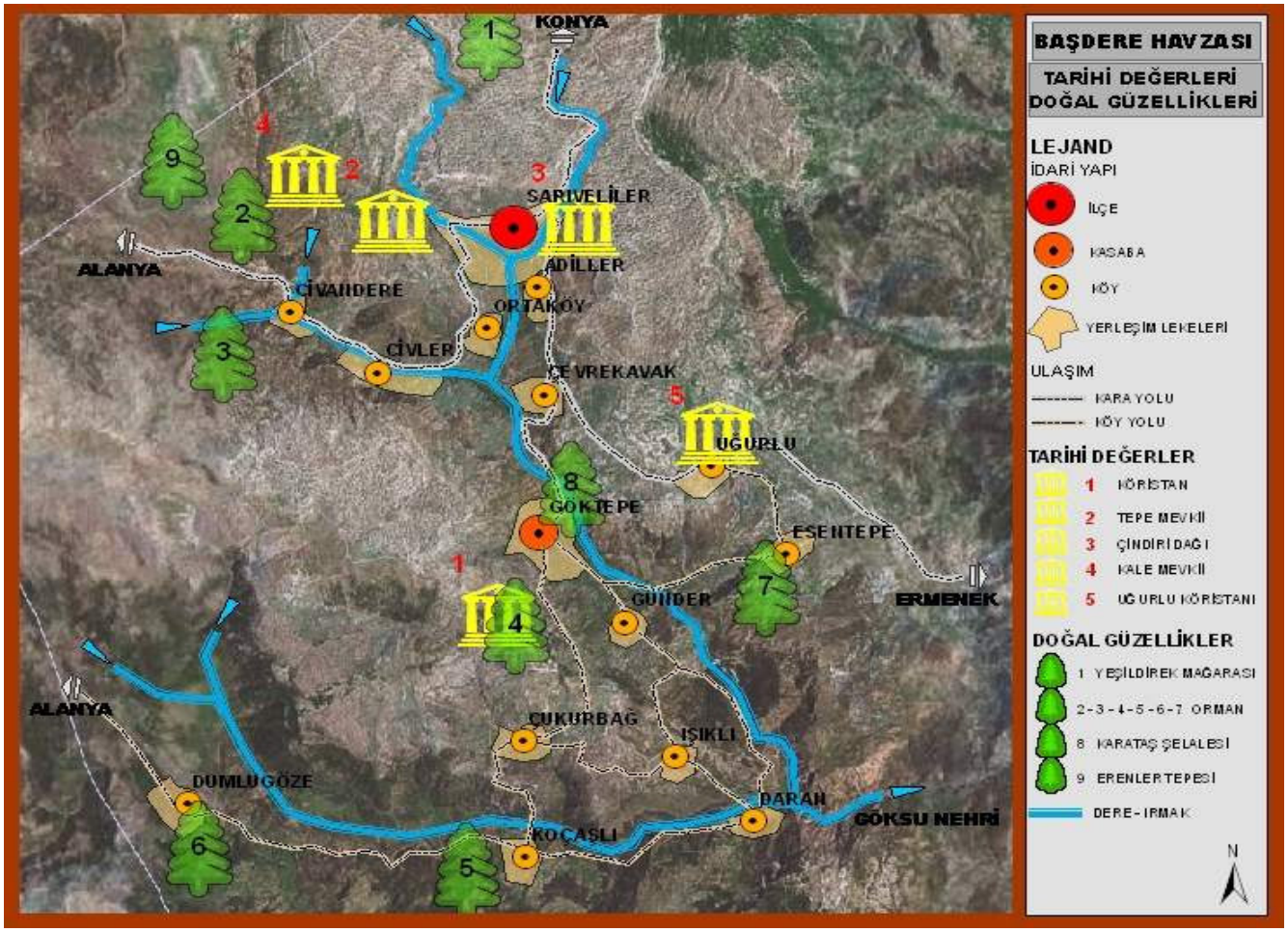
BAŞDDERE HAVZASI NÜFUS YAPISI

EK-2

BAŞDDERE HAVZASI TARİHİDEĞERLERİ VE DOĞAL GÜZELLİKLERİ

EK-3

EK-4

SAHA ARASTIRMASI ÖNCESİ PROJE TANITIM FORMU

10.05.2006

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİR VE BOLGE PLANLAMA ANABILIM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI

Şehir Plancısı İsmail Hakkı SEZGİN
e-mail: yspsezgin @ hotmail.com
gsm: 0 (505) 428 4145

"BAŞDERE HAVZASI KIRSALININ KALKINMA POTANSİYELLERİ"

(DEVELOPMENT POTENTİALS OF BAŞDERE RİVER BASİN RURAL AREA)

Projenin Amacı

"Başdere Havzası Kırsalının Kalkınma Potansiyelleri" konulu tez çalışması Sarıveliler İlçesi ve Sarıveliler'e bağlı bir Kasaba ile 13 Köyü kapsayan Başdere Havzası olarak tanımlanan havzadaki kalkınma potansiyellerinin kapsamlı olarak araştırılması, araştırma sonuçlarının bölgedeki sosyo-kültürel sorunlarını, ekonomik ve teknik altyapı sorunlarının giderilmesi, bölgenin refah düzeyinin yükseltilmesi için gerçekleştirilecek muhtemel kırsal kalkınma projelerine ışık tutması amaçlanmaktadır. Böylece kırsaldaki potansiyellerin değerlendirilip, sorunların giderilmesiyle kentlere olan kontrolsüz göçün ve çarpık kentleşmenin de önüne geçilmiş olacaktır.

Projenin Önemi

Kırsal Alan kısaca, ekonomisi tarıma dayalı olan, yüz yüze ilişkilerin yaygın olduğu, iş bölümü ve uzmanlaşmaların gelişmediği toplumsal alanlar, Kırsal Kalkınma ise "kırsal bölgelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılarının değişerek, insanların yaşam standartlarının yükselmesi, fiziki çevre kalitesinin ve bölge insanının refahının artması" olarak tanımlanabilir.

Başdere Havzası, Karaman İli Ermenek İlçesinden geçen ve Silifke'den Akdeniz'e dökülen Göksu Irmağının kaynakları olan derelerden ismini almakta olup bu bölgedeki Sarıveliler, Göktepe, Civandere, Civler, Ortaköy, Çevre Kavak, Adiller, Uğurlu gibi yerleşimlerin bulunduğu coğrafyaya da Başdere Havzası ismini vermektedir. Söz konusu alan Konya'ya 168 km., Karaman'a 225 km., Ermenek'e 45 km., ve Alanya'ya 76 km. mesafede yer almaktadır.

Başdere Havzası gerek tarihi ve doğal mirasıyla gerekse meyvecilik, arıcılık gibi gelişmekte olan nitelikleriyle büyük potansiyeller arz etmektedir. Son yıllarda meyvecilik alanında büyük gelişmeler göstermiştir. Ayrıca çok kısa mesafedeki Turistik yerleşim birimlerinden olan Alanya'dan safari ve doğa yürüyüşü amaçlı çok sayıda turist çeker olmuştur. Bütün bu potansiyellere rağmen Başdere Havzası gerek sosyo – kültürel ve ekonomik anlamda gerekse teknik altyapı anlamında, ulaşımda, istihdamda ciddi sorunlar yaşamakta ve dışa göç vermektedir. Bu potansiyellerin ivedilikle bilimsel metotlar kullanılarak araştırılıp, test edilmesi gerekmektedir.

- Kırsal kalkınma projeleri kapsamlı ve çok yönlü ön çalışmalara, analizlere ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın sonuçlarının söz konusu kırsal kalkınma projelerini yönlendirecek nitelikte bir ürün çıkarılması anlamında da önem arz etmektedir.

Hiç şüphesiz ki; bu ve benzeri çalışmalardan başarılı sonuçlar alabilmek, bir sonraki projelere doğru girdiler aktarabilmek için katılımcı yaklaşımların sergilenmesi gerekmektedir. Bu anlamda ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra Başdere Havzası'nda yaşayanların da söz konusu projelere gerekli katkıyı koymaları, Kırsal Kalkınma Projelerinin başarısı adına büyük önem arz etmektedir.

EK-5

"BAŞDERE HAVZASI KIRSALI KALKINMA POTANSİYELLERİ"

Yüksek Lisans Tez Çalışması ANKET SORULARI
Şehir Plancısı İsmail Hakkı SEZGİN

Bu anket Sarıveliler ve çevresindeki yerleşimleri kapsayan Başdere Havzası olarak tanımlanan bölgede kırsal kalkınma potansiyellerinin saptanması ve bölge kırsal alanının kalkınması adına yapılan bir çalışmadır.

Yer :_____ Tarih: 17 – 18 HAZİRAN 2006

SORULAR Cinsiyet : (E) (K)

(1) Yaşınız aşağıdaki aralıklardan hangisine girmektedir?
a) 18-25 b) 26-35 c) 36-45 d) 46-60 e) 60 üzeri

(2) Eğitim durumunuz nedir?
a) Okur-yazar değil b) Okur-yazar c) İlkokul
d) Ortaokul e) Lise f) Yüksek okul

(3) Mesleğiniz nedir?
a) Memur b) İşçi c) Serbest meslek- iş sahibi d) Öğrenci
e) Ev hanımı f) İşsiz g) Emekli h) Çiftçi

(4) Aylık ortalama geliriniz nedir? (ytl)
a) 0-300 b) 300-500 c) 500-700 d)700-1000 e) 1000 +

(5) Aşağıdakilerden hangisi evinizde bulunmaktadır?
( )Buzdolabı ( ) Çamaşır Makinesi ( )Bulaşık Makinesi
( ) Fırın ( )TV ( ) Bilgisayar

(6) Ailenizde kaç kişi var? Aynı evde oturan kişi sayısı nedir?
---------- ----------

(7) Ailenizde kaç kişi çalışıyor? _____

(8) Ailenizde okuyan öğrenci sayısı nedir? _____
( ) ilköğretim ( ) lise ( ) üniversite

(9) Aşağıdakilerden hangisine sahipsiniz?
( ) Otomobil ( ) Traktör ( ) Kamyon ( ) Motosiklet ( ) Hiçbiri

(10) Yaşadığınız evden memnun musunuz? (E) (H)

(11) Evinizin yapı cinsi nedir?
( ) Betonarme_tuğla ( ) Ahşap ( ) Kerpiç ( ) Taş

(12) Aşağıdakilerden hangisiyle uğraşıyorsunuz?
( ) Meyvecilik ( ) Sebzecilik ( ) Arıcılık ( ) İnşaatçılık
( ) Başka illerde mevsimlik işçilik ( ) Hayvancılık

(13) Hayvancılık ile uğraşıyorsanız hangisinden kaç tane var?
a) büyük baş..... b) küçük baş..... c) kümes hayvanı.....

(14) Arıcılıkla uğraşıyorsanız kaç kovanınız var? Yıllık ne kadar bal alıyorsunuz? ( )... ..kovan var ( ).....kg bal

(15) Ekseriyetle hangi meyveleri yetiştiriyorsunuz? Ağaç ve yıllık ürün miktarı nedir?
a) Kiraz ..... ağaç ..... .kg b) Elma .....ağaç,.....kg
c) Kayısı.....ağaç.....kg d) Ceviz .....ağaç,.....kg
e) Bağ..... kg üzüm yetiştiriyorum.

(16) Yetiştirdiğiniz ürünleri nasıl pazarlıyorsunuz?
a) Kooperatifler ile b) ihracatçıya c) kendim satıyorum

(17) Tarımda karşılaştığınız belli başlı sorunlar hangileridir?
( ) ilaç ( ) gübre ( ) sulama ( ) pazarlama ( ) nakliye

(18) Tarımda bilgi yada mali desteklerden yararlanıyor musunuz?
( ) Hayır ama yararlanmak isterim
( ) Doğrudan gelir desteği – tarla parası ( ) Kredi imkanları
( ) İlçe Tarım Müdürlüğü ( ) Ziraat odası

(19) Ailenizde şehir dışında yaşayan var mı? ( ) Yok ( ) Var
Hangi şehirde? .....
Meslekleri nedir? .....
Neden göç ettiler? ( ) Eğitim amaçlı ( ) İş için
( ) Burada sosyal imkanların yetersizliğinden

(20) Siz de göç etmeyi düşünüyor musunuz? Neden ?
( ) Hayır ( ) Evet Çünkü;.....

(21) Alışveriş, sağlık gibi hizmetleri almak için nereye gidersiniz?
() Konya () Karaman () Alanya () Ermenek () Sarıveliler ()Göktepe

(22) Yöredeki sorunlara önem sırasına göre numara veriniz.
( )Ulaşım ( )Eğitim ( )Sağlık ( )Teknik altyapı ( )İşsizlik ( )Sosyal İmkanlar

(23) Hangi hizmetlerden yeterince yararlanamıyorsunuz?
( ) Eğitim ( ) Sağlık ( ) Bankacılık ( ) Alışveriş
( ) Spor, kültürel faaliyet

(24) Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
( ) Kahvehanede ( ) İnternet-kafede ( ) Piknik- gezi ( ) Avcılıkla
( ) Kitap okuyarak ( ) Diğer.....

(25) Bölgedeki tarihi yerler nereleridir? .....
.....

(26) Bölgede hiç turiste rastladınız mı? ( ) Evet ( ) Hayır

(27) Bölge insanın refah seviyesinin artması için sizce yapılması gerekenler aşağıdakilerden hangileridir? Önem sırasına göre numara veriniz.
( ) Meyvecilik ( ) Sebzecilik ( ) Hayvancılık ( ) Turizm
( ) Diğer.....

(28) Başdere Havzası olarak adlandırılan bölgenizin kalkınması için yapılacak projeler olsa ne yaparsınız?

( ) Çalışmalara katılırım, gerçekleşmesi için uğraşırım.
( ) Çalışmalara katılamam ama maddi destek veririm.
( ) Yetkili kişilerin uğraşmasını isterim, benim işim değil.

(29) Yaşadığınız yerde en öncelikli ihtiyaç duyduğunuz üç şey nedir?
1).....
2).....
3).....

(30) Sizce bu Anket ve Tez çalışması Bölgenin kalkınması adına bir başlangıç olup, faydalı olacak mıdır?

( ) Evet kesinlikle katılıyorum
( ) Kısmen faydalı olacaktır
( ) Pek sanmıyorum
( ) Bence hiçbir faydası olmaz, çünkü ;.....

TEŞEKKÜRLER

EK-6

BAŞDERE HAVZASI GENELİ İÇİN ANKET SONUÇLARI

Kendisine anket uygulananlar Cinsiyet : (E) (K) ?

CİNSİYET	KİŞİ
ERKEK	241
KADIN	9
TOPLAM	**250**

SORU (1) Yaşınız aşağıdaki aralıklardan hangisine girmektedir?

YAŞ ARALIĞI	KİŞİ	%
18-25	22	9
26-35	43	17
36-45	55	22
46-60	70	28
60+	60	24
TOPLAM	**250**	**100**

SORU (2) Eğitim durumunuz nedir?

EĞİTİM DURUMU	KİŞİ
Okur Yazar Değil	7
Okur Yazar	7
İlkokul	111
Ortaokul	53
Lise	57
Yüksek Okul	15
TOPLAM	**250**

SORU (3) Mesleğiniz nedir?

MESLEK	KİŞİ
Memur	24
İşçi	24
Serbestmeslek	80
Öğrenci	9
Ev Hanımı	3
İşsiz	6
Emekli	51
Çiftçi	104
TOPLAM	**250**

ÇİFTÇİLİK YAPANLAR	KİŞİ
Sadece Çiftçi	52
Memur	4
İşçi	9
Serbest Meslek	9
Emekli	30
TOPLAM	**104**

SORU (4) Aylık ortalama geliriniz nedir?

AYLIK ORT. GELİR	KİŞİ
0-300 YTL	81
300-500 YTL	52
500-700 YTL	60
700-1000 YTL	22
1000+ YTL	28
TOPLAM	**243**

AYLIK ORT. GELİR	KİŞİ
500 YTL Altında Olan	133
500 YTL Üstünde Olan	110
TOPLAM	**243**

ÇİFTÇİ	500 YTL Üzeri	1000 YTL Üzeri
Meyvecilik Yapanların	43%	11%
Arıcılık Yapanların	54%	23%
Hayvancılık Yapanların	33%	9%

SORU (5) Aşağıdakilerden hangisi evinizde bulunmaktadır?

EV EŞYASI	KİŞİ
Hiç Olmayan	3
1 Tane Olan	16
2 Tane Olan	35
3 Tane Olan	65
4 Tane Olan	94
5 Tane Olan	21
6 Tane Olan	16

SORU (6) Ailenizde kaç kişi var? Aynı evde oturan kişi sayısı nedir?

AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI	SAYI
2 Kişi Olan	52
3 Kişi Olan	37
4 Kişi Olan	46
5 Kişi Olan	46
6 Kişi Olan	31
7 Kişi Olan	8
Diğer	20
TOPLAM	**250**

SORU (7) Ailenizde (aynı evde oturan) kaç kişi çalışıyor?

AYNI EVDE ÇALIŞAN	SAYI
1 Kişi Çalışan	162
2 Kişi Çalışan	52
3 Kişi Çalışan	22

SORU (8) Ailenizde okuyan öğrenci sayısı nedir?

ÖĞRENCİ SAYISI	KİŞİ
İlköğretim	221
Lise	54
Üniversite	38
TOPLAM	**313**

ÖĞR. OLAN EV	150
ÖĞR. OLMAYAN EV	100
TOPLAM	**250**

SORU (9) Aşağıdakilerden hangisine sahipsiniz?

ARAÇ	SAHİP OLAN KİŞİ
Otomobil	61
Traktör	7
Kamyon	4
Motorsiklet	29
Hiçbiri	149
TOPLAM	**250**

SORU (10) Yaşadığınız evden memnun musunuz?

KONUT MEMNUNİYETİ	KİŞİ
Evet	173
Hayır	77
TOPLAM	**250**

SORU (11) Evinizin yapı cinsi nedir?

YAPI CİNSİ	KİŞİ
Betonarme	72
Ahşap	10
Kagir	168
TOPLAM	**250**

SORU (12) Aşağıdakilerden hangisiyle uğraşıyorsunuz?

UĞRAŞ ALANI	KİŞİ
Meyvecilik	178
Sebzecilik	48
Arıcılık	39
İnşaatçılık	16
Mevsimlik İşçilik	16
Hayvancılık	96
TOPLAM	**250**

SORU (13) Hayvancılık ile uğraşıyorsanız hangisinden kaç tane var?

HAYVANCILIK	CİNSİ
Büyükbaş	180
Küçükbaş	582
Kümes hayvanı	150

SORU (14) Arıcılıkla uğraşıyorsanız kaç kovanınız var? Yıllık ne kadar bal alıyorsunuz?

KOVAN SAYISI	YILLIK BAL ÜRETİMİ
1880	41,8 TON

SORU (15) Ekseriyetle hangi meyveleri yetiştiriyorsunuz? Ağaç ve yıllık ürün miktarı nedir?

MEYVE	AĞAÇ SAYISI	ÜRÜN (ton)
Kiraz	9774	28
Elma	12176	284
Ceviz	900	2,5
Üzüm	...	16,5

SORU (16) Yetiştirdiğiniz ürünleri nasıl pazarlıyorsunuz?

PAZARLAMA	KİŞİ
Kooperatifler ile	0
İhracatçıya	76
Kendi Satan	91
TOPLAM	**167**

SORU (17) Tarımda karşılaştığınız belli başlı sorunlar hangileridir?

TARIMSAL SORUNLAR	SORUN VAR DİYEN KİŞİ
İlaçlama	63
Gübreleme	62
Sulama	127
Pazarlama	130
Nakliye	49

SORU (18) Tarımda bilgi ya da mali desteklerden yararlanıyor musunuz?

TARIMSAL DESTEK	YARARLANAN KİŞİ
Doğrudan Gelir Desteği	81
Kredi İmkanları	5
İlçe Tarım Müdürlüğü	5
Ziraat Odası	1
Yararlanmak İsteyen	***116***
TOPLAM	**208**

SORU (19) Ailenizde şehir dışında yaşayan var mı? Hangi şehirde? Meslekleri nedir? Neden göç ettiler?

GÖÇ DURUMU	KİŞİ
GÖÇ ETMİŞ YAKINI OLAN	158
OLMAYAN	92
TOPLAM	**250**

GÖÇ NEDENİ	KİŞİ
Eğitim Olanakları	16
İş Ve Gelir Durumu	90
Sosyal İmkanlar	4
Hepsi	48
TOPLAM	**158**

GÖÇ EDENLER	KİŞİ
Serbest Meslek	48
İşçi	25
Memur	46
Öğrenci	19
Turizmci	13
Tekstilci	7
TOPLAM	**158**

SORU (20) Siz de göç etmeyi düşünüyor musunuz? Neden ?

GÖÇ ETMEK İSTEYEN	60
İSTEMEYEN	190
TOPLAM	**250**

GÖÇ ETMEK İSTEYEN	KİŞİ
Eğitim Olanakları	4
İş Ve Gelir Durumu	13
Sosyal İmkanlar	17
Hepsi	26
TOPLAM	**60**

GÖÇ ETMEK İSTEYEN	KİŞİ
18-25 YAŞ ARASI	14
26-35 YAŞ ARASI	15
36-45 YAŞ ARASI	13
46-60 YAŞ ARASI	15
60 YAŞ ÜZERİ	3
TOPLAM	**60**

GÖÇ ETMEK İSTEYEN	KİŞİ
Okuma Yazma Bilmeyen	0
Okur Yazar	0
İlkokul Mezunu	21
Ortaokul Mezunu	19
Lise Mezunu	17
Yüksek Okul Mezunu	3
TOPLAM	**60**

GÖÇ ETMEK İSTEYEN	KİŞİ
Memur	5
İşçi	5
Serbest Meslek- İş Sahibi	25
Öğrenci	7
İşsiz	3
Emekli	11
Çitçi	4
TOPLAM	**60**

GÖÇ ETMEK İSTEYENİN GELİR DURUMU (aylık ort)	KİŞİ
GELİRİ OLMAYAN	5
0-300 YTL	19
300-500 YTL	6
500-700 YTL	17
700-1000 YTL	6
1000 YTL ve ÜZERİ	7
TOPLAM	**60**

SORU (21) Alışveriş, sağlık gibi hizmetleri almak için nereye gidersiniz?

HİZMET NOKTASI	GİDEN
Konya	84
Karaman	11
Alanya	44
Ermenek	26
Sarıveliler	131
Göktepe	77

SORU (22) Yöredeki sorunlara önem sırasına göre numara veriniz.

EN ÖNEMLİ SORUN	KİŞİ	%
Ulaşım	27	11
Eğitim	30	12
Sağlık	62	25
Teknik Altyapı	8	3
İşsizlik	109	43
Sosyal İmkan Yetersizliği	14	6
TOPLAM	**250**	**100**

SORU (23) Hangi hizmetlerden yeterince yararlanamıyorsunuz?

EKSİK HİZMETLER	KİŞİ
Eğitim	136
Sağlık	192
Bankacılık	208
Alışveriş	123
Spor-Kültürel Faaliyet	157

SORU (24) Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

BOŞZAMAN DEĞERLENDİRME	KİŞİ	%
Kahvehane	184	74
İnternet Kafe	9	4
Piknik Gezi	73	29
Avcılık	20	8
Kitap Okuyarak	29	12

SORU (25) Bölgedeki tarihi yerler nereleridir?

Köristan, Uğurlu Köristanı, Tepe Mevkii, Kale Mevkii, Asar,Çukurbağ Kalesi

SORU (26) Bölgede hiç turiste rastladınız mı?

	KİŞİ
BÖLGEDE TURİSTE RASTLAYAN	178
RASTLAMAYAN	72
TOPLAM	**250**

SORU (27) Bölge insanın refah seviyesinin artması için sizce yapılması gerekenler aşağıdakilerden hangileridir?

EN ÖNEMLİ SEKTÖR	KİŞİ
Meyvecilik	121
Sebzecilik	4
Hayvancılık	37
Arıcılık	1
Sanayi	2
Turizm	85
TOPLAM	**250**

SORU (28) Başdere Havzası olarak adlandırılan bölgenizin kalkınması için yapılacak projeler olsa ne yaparsınız?

PROJELERE KATILIM	KİŞİ
Çalışmalara Katılırım Diyen	204
Yetkililer Uğraşsın Diyen	46
TOPLAM	**250**

KATILIMCI YAKLAŞAN	KİŞİ
Okuma Yazma Bilmeyen	5
Okur Yazar	7
İlkokul Mezunu	84
Ortaokul Mezunu	46
Lise Mezunu	49
Yüksek Okul Mezunu	13
TOPLAM	**204**

KATILIMCI YAKLAŞMAYAN	KİŞİ
Okuma Yazma Bilmeyen	2
Okur Yazar	0
İlkokul Mezunu	27
Ortaokul Mezunu	7
Lise Mezunu	8
Yüksek Okul Mezunu	2
TOPLAM	**46**

ÇİFTÇİLİKLE UĞRAŞANLAR	KİŞİ
Çalışmalara Katılırım Diyen	91
Yetkililer Uğraşsın Diyen	13
TOPLAM	**104**

SORU (29) Yaşadığınız yerde en öncelikli ihtiyaç duyduğunuz üç şey nedir?

BÖLGEDE İHTİYAÇ DUYULAN	KİŞİ
Ulaşım	73
İş imkanı	73
Sağlık	221
Eğitim	77
Sosyal imkanlar	119
Teknik Altyapı	99
Kooperatif	25
Sulama Amaçlı Gölet	17
İletişim İmkanları	18
Zirai Destek	16
Pazarlama - Depolama	33
İdari İstekler	16
Yüksek Okul	27
TOPLAM	**814**

SORU (30) Sizce bu Anket ve Tez çalışması Bölgenin kalkınması adına bir başlangıç olup, faydalı olacak mıdır?

ÇALIŞMAYA YÖNELİK DÜŞÜNCELER	KİŞİ
Evet, kesinlikle katılıyorum, faydalı olacaktır	129
Kısmen faydalı olacaktır	58
Pek sanmıyorum	40
Bence hiç faydası olmaz	23
TOPLAM	**250**

	KİŞİ	%
OLUMLU DÜŞÜNEN	187	75
OLUMSUZ DÜŞÜNEN	63	25
TOPLAM	**250**	**100**